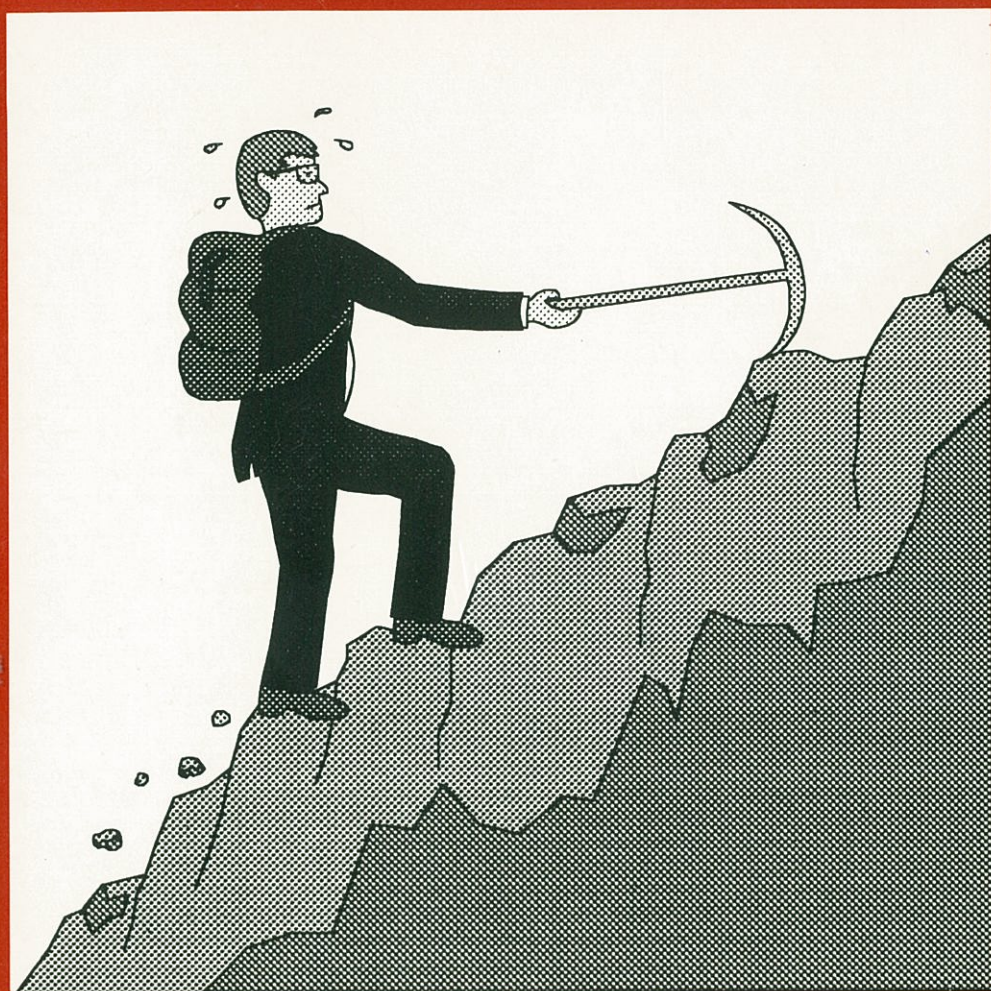

Álit
um
endurbúgving og Alv-skúlan

Landsskúlafyrisitingin 1996

ÁLIT UM ENDURBÚGVING OG ALV-SKÚLAN

Innihaldsyvirlit

1. FORMÆLI	6
2. INNLEIÐING	9
2.1 Tørvur Almennastovunnar á serligum stovni.....	9
2.2 Meting av tørvi.....	13
3. SØGULIGT YVIRLIT	15
3.1 Hugskotið til stovnseting	15
3.2 Stovnseting	15
3.2.1 Grundarlagið undir ALV- skúlanum	16
3.2.2 Skeið.....	17
3.2.3 Fíggjarviðurskipti	17
3.2.4 Samstarvspartar	18
3.2.5 Alv-skúlin.....	18
3.2.6 Lærarar og starvsfólk	19
3.2.7 Tikið samanum.....	19
3.2.8 Trupulleikar við verandi skipan	20
4. ENDURBÚGVING	21

4.1 Hugtakið endurbúgving	21
4.2 Stevnumið fyri endurbúgvingina	21
4.3 Viðmerkingar til endurbúgvingarhugtøkini.....	21
4.4 Endurbúgving til lutvísa sjálvstøðuga tilveru.....	22
4.5 Endurbúgving sum sosial uppvenjing	23
4.6 Endurbúgving til vart arbeiði.....	24
4.7 Endurbúgva álvarsliga brekað við atlit at lívsvirði.....	25
4.8 Endurbúgving sum amboð fyri eini undirhaldsligari avkláring	26
4.9 Trupulleikar við verandi skipanini	27
4.10 Hugburður til endamál og innihald	27
5. ENDAMÁL SKÚLANS	28
5.1 Viðmerkingar.....	28
5.2 Vavið av undirvísingini.....	29
5.3 Niðurstøða.....	30
6. LÓGARGRUNÐARLAGIÐ FYRI ENDURBÚGVING	32
6.1 Hvørji eru tilboðini.....	32
7. SKIPAN AV MØGULIGUM STOVNI.....	34
7.1 Menning	34
8. HEILDARMYNDIL.....	35
8.1 Myndil av endurbúgving.....	35

8.2 Starvsvenjingar/-royndir.....	36
8.3 Nevndin.....	36
8.4 Stovnsleiðarin	37
8.5 Lærarar.....	37
8.5.1 Kravdir læraraeginleikar.....	37
8.5.2 Eftirútbúgving av lærarum	38
8.6 Lónarviðurskifti	38
8.7 Næmingar	38
8.7.1 Hvussu verður søkt eftir næmingum?.....	40
8.7.2 Upptøkutreytir	40
8.7.3 Vinnumøguleikar eftir skúlatíðina.....	40
8.8 Lærararáð.....	41
8.9 Undirvísingarstaðurin	41
8.10 Royndir.....	42
9. TANN LØGFRØÐILIGI BYGNAÐURIN AV STOVNINUM	43
9.1 Inngangur	43
10. UPPSKOT UM LÓG FYRI ALV-SKÚLAN.....	45
10.1 Viðmerkingar til reglugerðina (lógina)	47
11. KOSTNAÐARÆTLAN.....	50
11.1 Fíggjarlig viðurskifti.....	50
11.2 Útbúgvingarstuðul	51

12. AÐRAR VIÐMERKINGAR	52
12.1 Samarbeiðsviðurskipti	52
12.2 Royndir.....	52
12.3 Hvussu fæst meira at vita um tiltakið	52
12.4 Hvørjir stovnar kunnu veita leiðbeining	53
13. FRAMTÍÐARÚTLIT	54
13.1 Framtíðarútlit.....	54
13.2 Framtíðarhugsanir	54
14. SKJAL I.....	56
15. SKJAL II.....	86
16. SKJAL III.....	93
17. SKJAL IV.....	96

1. FORMÆLI

Á vári 1994 setti landsskúlastjórin nevnd at endurskoða bygnaðin og innihaldið av ALV-skúlanum.

Nevndin fekk álagt at koma við einum áliti, har hesi evni skuldu verða viðgjørð:

- * at lýsa tørv Almennastovunnar fyri Alv-skúlanum
- * at meta um næmingagrunðarlagið
- * at greiða frá, hvørjar royndir skúlin kann byggja á
- * at lýsa viðurskipti Alv-skúlans bæði skipanarliga og undir-vísingarlaga, sum tey hava verið tey seinastu árin, hann hevur virkað
- * at meta um, hvørjar útbúgvingar skulu fara fram á skúlanum, og hvat tær skulu miða ímóti
- * at gera eina endamálsorðing fyri Alv-skúlan
- * at gera eina ætlan um undirvísingina
- * at koma við uppskoti um leiðsluviðurskipti skúlans
- * at gera reglur um upptøku - visitatiónsnevnd
- * at gera uppskot um bygnað
- * at gera eina kostnaðarætlan, og í hesum sambandi gera eina ætlan um undirvísingina, møguliga við egnari játtan á løgtingsins fíggarlóg
- * at gera eina ætlan um, hvussu skúlin kann verða skipaður í mun til umhvørvið
- * at vísa á vandamál
- * at meta um framtíðarútlit Alv-skúlans

Nevndin hevur eftir førimuni roynt at lýst hesi evni so væl sum gjørligt, men nevndin veit, at ikki ber til at lýsa nøkur av evnunum nóg gjølla, tí tað veldst um, hvussu stovnurin verður skipaður.

Í nevndini vóru umboð fyri Almennastovuna, Landsskúlafyrisitingina og ALV-skúlan. Teir, sum hava mannað nevndina síðstu tíðina, og sum hava ábyrgd av álitinum, eru:

Jóan Hendrik Svabo Samuelson, fulltrúi, umboðar Almannastovuna
 Leif Olsen, sosialráðgevi, umboðar Almannastovuna
 Øssur av Steinum, leiðari á ALV-skúlanum.
 Arnold Abrahamsen, undirvísingarleiðari, umboðar Landsskúlafyrisingina

Nevndin hevur havt 25 fundir.

Tá ið farið verður í holt við nýggjar útbúgvingar aðrastaðni, so verða dýrar royndarverkætlanir settar í verk. Í Føroyum hava vit ikki ráð at gera slíkar, sum eru neyðugar, skal úrslitið gerast gott. Tí noyðast vit at byggja á tær royndir, sum aðrir hava gjørt og laga hesi úrslit til føroysk viðurskipti.

Endamál nevndarinnar hevur verið at fingið eina so skilagóða skipan sum til ber við atlit at tí, sum eyðkennir rákið uttan um okkum, og sum má haldast at vera viðkomandi, nú eitt álit verður skrivað um at fjølga um tilboðini til tann partin av fólki okkara, ið partvíst ikki fær fótað sær í tí verandi útbúgvingarkervinum. Av hesi orsök er ikki ein beinleiðis lesiætlan sett upp, men verður hetta ein uppgáva hjá komandi leiðslu og meðarbeiðarum, at teir kunna seg um, hvussu aðrir loysa henda spurning, og at teir læra at skipa so fyrri, at næmingarnir/luttakararnir í einum komandi stovni fyrri endurbúgving fáa tær avbjóðingar, sum eru hóskandi.

Nevndin vónar, at uppskotið kann verða við til at kveikja nýhugsan, tá ið tað snýr seg um hugskot og um bótan av viðurskiptunum hjá teimum, ið hava endurbúgving fyrri neyðini við atlit at námsfrøðiligum framtíðar-útlitum, sum verða skipað í einum veruligum framtaki fyrri bólkin, ið álitid fevnir um. Vónandi verður hetta álit eisini nýtt til at loysa tær samskiptis-uppgávur, sum koma at stinga seg upp í sambandi við skipan av endurbúgvingarstovni, og vónandi verður tað eisini nýtt í umrøðuni av eini skipan, sum møguliga verður sett í verk.

Nevndin hevur roynt at laga uppskotið, so tað hóskar til okkara samfelag, men nevndin hevur eisini eftir áheitan frá Alv verið á kanningarferð í Danmark og kannað, hvussu danir hava skipað sína endurbúgving. Á hesi ferð fekk nevndin mong góð hugskot um, hvussu endurbúgving kann verða skipað í Føroyum, og hevur hon roynt at laga hugskotini soleiðis, sum tað hóskar til okkara samfelagsskipan. **Frágreiðingar frá ferðini eru hjálagdar sum skjal I.**

Nevndin hevur eisini viðgjørt ymsi námsfrøðilig hugtøk og gjørt eitt yvirlit yvir tey høli, Alv-skúlin hevur at ráða yvir í dag. Hesi skjøl eru hjáløgð sum fylgiskjøl, og er hetta gjørt fyrri at fáa eitt greiðari yvirlit í sjálvum álitinum.

Arbeiði nevndarinnar hevur tíverri verið tarnað av ymsum orsøkum, m.a. sjúku og ov stórar arbeiðsbyrðu, og hevur hetta gjørt, at álitid ikki er liðugt fyrenn nú.

Úrslitið av nevndararbeiðnum verður í hesum líki lagt fyri landsskúla-stjóran at avgreiða.

Tórshavn, tann 22. januar 1996

Leif Olsen

Jóan H. S. Samuelsen

Øssur av Steinum

Arnold Abrahamsen
formaður

2. INNLEIÐING

Av tí at stórir tørvur er á endurbúgving í Føroyum, men møguliga á ein meiri fjølbroyttan hátt enn skipanin, ið er, hevur tað víst seg at vera neyðugt at fáa lýst málið, og nevndin, sum landsskúlastjórin hevur sett at kanna henda tørv, hevur roynt at fingið til vega ymiskt tilfar, ið kann lýsa støðuna, og nevndin hevur eisini verið í Danmark og kunnað seg um viðurskifti viðvíkjandi endurbúgving har og kannað, hvussu teir skipa hesa (sí í hesum sambandi frágreiðing frá Danmarkarferð skjal 1 á síðu 53).

Fyri at kunna gera eina skipan fyri Føroyar er neyðugt at fáa fatur á tilfari, ið møguliga kann lýsa støðuna her á landi, og nevndin hevur fingið tøl, sum sumpart kunnu lýsa støðuna.

2.1 Tørvur Almennastovunnar á serligum stovni

Fyri at fáa eina mynd av, um neyðugt er at fáa ein stovn til viðskiftafólk, ið eru í sambandi við Almennastovuna, hevur nevndin heitt á Granskoðanardeild Landskassans við atliti at fáa upplýsingar/hagtøl um, hvussu leingi viðskiftafólk eru í almannaverkinum. Eisini sæst í tilíkkum tølum býti millum kynini, civilstatus, atvoldina til almannaveitingina, og hvat tað kostar.

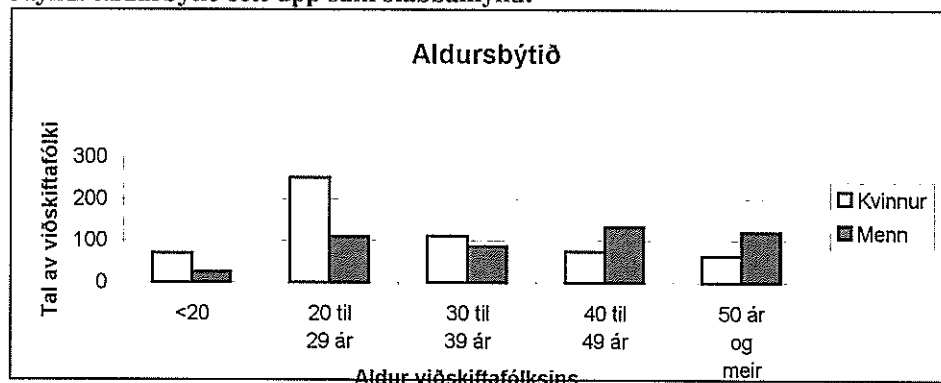
Frágreiðingin frá granskoðanardeildini bygd á tey fólk, sum í oktober mánaði 1994 fingi veiting eftir § 9 í forsorgarlógini. Hesin mánaður var valdur, tí viðskiftafólkini henda mánaðin svara í tølum so nøkulunda til miðaltalið alt árið.

Viðskiftafólkini henda mánaðin vóru 1.046 og vóru (eru) hesi fólk knýtt at tilsamans 1.006 ymiskum málum.

Talva yvir aldursbýtið og kynsbýtið í bólkinum:

Aldur	Mannfólk	Konufólk	Tilsamans
< 20	25	70	95
20-29	110	251	361
30-39	87	112	199
40-49	133	75	208
50 <	120	63	183
Tilsamans	475	571	1.046

Mynd: Aldurbýtið sett upp sum stabbamynd.

Nógv tey flestu vóru stök - tilsamans 833. Har talan var um hjún, har tann eini hjúnafelagin fekk veiting, var talið 133, meðan talið, har bæði hjúnini fingu veiting, var 46.

Í flestu førum verður veitingin veitt fyri arbeiðsloysi. Veitingarnar frá Almannastovuni vóru 678 og frá Tórshavnar Býráð 176. Stuðul fyri sjúku fingu 124, fyri vantandi barnaansing fingu 16, fyri umskiftishjálp 8 og fyri barnsburd fingu 50.

Tað, sum serliga hevur áhuga, er at fáa eina hóming av, hvussu leingi hesi 1.046 fólk hava verið undir almannaverkinum. Hetta gerst best, um hugt verður í hvørt málið sær, og á tann hátt fæst eisini nógv tann besta myndin av støðuni, men hetta er eitt alt ov

drúgt arbeiði. Hagtølini geva tó eina mynd av tíðini, ið fólk hava verið undir almannaverkinum. Tíðarskeiðið fevnir um árin 1989 til oktober 1994.

Verður hugt at, nær tey 1.046 fólkin fyrstu ferð vendu sær til Almennastovuna - ikki at blanda saman við fyrstu ferð § 9 veiting - sæst í yvirlitinum, at 374 av málunum komu í skipanina í 1987 ella fyrr. Annars eru tølini hesi:

- 1988 komu 88 í skipanina,
- 1989 komu 78,
- 1990 komu 90,
- 1991 komu 101,
- 1992 komu 120,
- 1993 komu 92, og í
- 1994 komu 103 í skipanina.
-

Orsøkin til at færri komu í skipanina í 1992-93 er tann, at tá kom Arbeiðsloysisskipanin í gildi.

Verður hugt at, hvørji fólk vóru í skipanini í oktober 1994 og eisini í 1989-93, eru tølini hesi:

av 1.046 høvdu 100 fingið veiting eina ella fleiri ferðir í 1989.

- í 1990 vóru tey 176 av teimum 1.046
- í 1991 vóru tey 294 av teimum 1.046
- í 1992 vóru tey 553 av teimum 1.046
- í 1993 vóru tey 619 av teimum 1.046

Ein annar áhugaverdur spurningur er eisini, hvussu nógvir mánaðir tey 1.046 fólkin hava fingið veiting. Verður hugt at tíðini frá 1989 til 1. januar 1995, so vísa upplýsingarnar,

- at tvey fólk hava fingið veiting í umleið 5 ár,
- at 18 fólk av teimum 1.046 hava fingið veiting ímillum 48-59 mánaðir,
- at 75 fólk hava fingið veiting ímillum 36-47 mánaðir,
- at 148 hava fingið ímillum 24-35 mánaðir,
- at 336 hava fingið ímillum 12-23 mánaðir.

Roknað um til miðaltøl, vísir hetta, at hesi fólk hava fingið hjálp í tilsamans 16 mánaðir í 6 ár.

Tey 1.046 fólkinu hava frá 1989-94 fingið tilsamans kr. 75,8 mió kr. sum § 9 veiting um EDV-skipanina.

Ein onnur mynd, ið kann lýsa, hvussu tey 1.046 fólkinu hava fingið veiting frá Almannastovuni, er at hyggja at, hvussu nógv av teimum, sum fingu hjálp 1989-93, eisini fingu hjálp í oktober 1994.

Av hesum yvirlitinum sæst:

- at 857 fólk fingu hjálp í oktober 1993, og av teimum fingu 411 eisini hjálp í oktober 1994,
- at 455 fólk fingu hjálp í oktober í 1992, og av teimum fingu 174 eisini hjálp í oktober 1994,
- at 336 fólk fingu hjálp í oktober 1991, og av teimum fingu 64 eisini hjálp í oktober 1994, og
- at 186 fólk fingu hjálp í oktober 1990, og av teimum fingu 30 eisini hjálp í oktober 1994.

Eitt amað yvirlit, sum kann lýsa støðuna, er, hvussu nógv fólk hava fingið hjálp mánað eftir mánað í 1994, og hvussu nógvur mánaðir tey í miðal høvdu fingið hjálp fram til henda mánað í 1994.

Her skulu ikki allir mánaðir verða kannaðir, men miðaltalið svarar til 12 mánaðir síðan 1988. Til dømis fingu 601 fólk veiting í mai 1994. Hesi fólk fingið í miðal hjálp í 12,1 mánað síðan 1988. Alt bendir á, at miðaltalið veksur. T.d. var miðaltalið í januar 12,5 mánaðir, og í desember var tað 14,2 mánaðir.

Verður kannað, hvussu gongdin er ár eftir ár, og hvussu leingi fólk fáa almannaveiting, so sæst, at miðaltalið er vaksið munandi frá 1989 til 1994.

- Í 1989 var miðaltalið 3,31 mánaðir,
- í 1990 var talið 3,47 mánaðir,
- í 1991 var talið 4,08,
- í 1992 var talið 3,65,
- í 1993 var talið 4,16 og
- í 1994 var talið 4,94.

2.2 Meting av tørvi

Hóast hagtøl ikki siga alt um "veruleikan", so vísa upplýsingarnar frá Gramskoðanardeild Landskassans, at nógv viðskiftafólk eru "bundin" at almannaverkinum leingi.

Tá ið 243 fólk hava fingið eina ella fleiri § 9 veitingar ímillum 2 og 6 ár í eitt 6 ára skeið, og 336 fólk hava fingið eina ella fleiri § 9 veitingar ímillum 1-2 ár, kann niðurstøðan ikki vera øðrvísi.

Viðmerkt skal tó verða, at hagtølini siga ikki nakað um, at fólkinu hava fingið veiting alla tíðina, men alt bendir á hetta. Tað sæst av tølunum, hvussu nógv av teimum, ið finga hjálp í 1989-93, eisini finga hjálp í oktober 1994.

Dømi, ið her skal verða víst á, er, at 857 fólk finga hjálp í oktober 1993, og av hesum fólki finga 411 eisini hjálp í oktober 1994. Annað dømi er, at í oktober 1991 finga 336 hjálp, og av teimum finga eisini 64 hjálp í oktober 1994.

Miðaltølini vísa, at fólk fáa hjálp í umleið 12 mánaðir. Vit skulu eisini minnst til, at miðaltalið fyri 1994 er hægri enn t.d. miðaltalið fyri 1991.

Tað, sum laðar uppundir hagtølini, eru eisini tær royndir, sum endurbúgvingin hevur við umsóknum til endurbúgving. Ábendingin er heilt greið: nógv hava verið undir forsorgarhjálpi leingi, og hava ikki verið á arbeiðsmarknaðinum í 2-3 ár, nøkur upp í 5-6 ár.

Verða hesi tøl og hesar ábendingar samanborin við aldursbýtið, so sæst, at tann størsti bólkurin er fólk millum 18-30 ár. Royndirnar frá endurbúgvingini vísa samstundis, at nøkur hava onga skúlagongd (kanska farin úr barnaskúlanum), og nøkur hava so at siga ongar arbeiðsroyndir og møguliga eisini onkran skerdan arbeiðsførleika.

Omanfyri nevndu tøl vísa, at neyðugt er við einum meira virknum sosialpolitikki fyri at fáa viðskiftafólk aftur at kunna svara fyri seg og síni, sum § 1 og § 18 í forsorgarlógini eisini siga nakað um.

Hugsa vit so um veitingarnar - tilsamans 75,8 mió. kr. - sum tey 1.046 fólkinu finga, so er spurningurin, um henda upphædd ikki hevði verið nýtt meira skynsamt, hevði ein meira virkin sosialur politikkur verið førdur. Hetta er ikki soleiðis at skilja, at veitingin á nakran hátt er ov høg, men meira, at upphæddin kundi verið nýtt á annan hátt, soleiðis at

greiði fekst á arbeidsfærleikanum hjá tí einstaka. Á tann hátt hevði verið betri møguleiki at lagt eina framtíðarætlan, um almannaverkið skal koma við einum tilboði um endurbúgving, ella talan er um avlamispensión. Ein slík skipan hevði gagnað bæði viðskiftafólkum og almannaverkinum best.

Skal hetta bera til, so er neyðugt at hava ein stovn, sum hevur hesa uppgávu og ábyrgd.

3. SØGULIGT YVIRLIT

3.1 Hugskotið til stovnseting

Í 1954 heitti Vanlukkutryggingarráðið á Karolinu Petersen um at fara til Danmarkar at kanna, um nakað av tí, tey høvdu har undir navninum endurbúgving, kundi nýtast í Føroyum, og førði hetta til, at Alv varð sett á stovn

Afturkomin til Føroya fór hon um heystið 1955 at læra avlamisfólk í prestagarðinum í Hvalvík. Tað fyrsta, tey gjørdtu, vóru bustir, kurvar og skreytflutir. Seinni varð farið undir at seyma arbeiðshandskar. Til at standa fyri arbeiðnum setti Vanlukkutryggingarráðið eina nevnd við umboðum frá Vanlukkutryggingarráðnum, Føroya Landstýri, sjúkrakassunum, vinnulív-inum, handverkarunum og øðrum.

Hugskotið varð sett í verk við tí í huga at geva møguleikar fyri at endurbúgva fólk, ið høvdu hetta fyri neyðini í Føroyum, so ikki var neyðugt at senda tey av landinum at fáa eina hjálp, ið tey sjálvsagt áttu at fáa her á landi.

3.2 Stovnseting

Grundarlagið undir Alv-skúlanum er sjálvsognarstovnurin Alv, sum var settur á stovn 16. apríl 1956. Navn stovnsins var ta fyrstu tíðina (einar 2 mánaðir) AFA (arbeið føroysku avlaminga).

Sambært viðtøkunum er heimstaður stovnsins Tórshavn, og endamálið er:

"at hjálpa avlomnum og teimum líkastillaðu at keypa tilfar til tilvirkingar og at selja tær liðugt gjørdtu vørurnar, sum tey avlomu hava tilvirkað, og samstundis at stuðla arbeiðið hjá avlomnum".

Sett varð nevnd við 7 limum at stýra stovninum. Av hesum vóru 4 fastir limir, sum vóru valdir av:

Føroya Landstýri
Færøernes Ulykkesforsikringsråd
Meginfelagið fyri føroysku sjúkrakassarnar og
Landslækninum ella ein av honum útnevndum lækna

Av tí at landslæknin var limur í Færøernes Ulykkesforsikringsråd, fekk hetta ráðið 2 av teimum 4 føstu limunum í nevndina fyri ALV.

Teir 4 føstu limirnir skuldu síðan velja hinar 3 limirnar í nevndini. Hesir vóru valdir fyri eitt 3 ára skeið. Teir 3 limirnir skuldu verða valdir soleiðis:

ein stjóri av einum virki
eitt umboð fyri arbeidarar og
eitt fyri handverkarar.

Teir føstu limirnir skuldu sita í nevndini so leingi, sum stovnurin, sum teir umboða, vildi tað. Fór limur úr nevndini, so valdi stovnurin nýggjan lim í hansara stað.

Nevndin skipaði seg sjálv, og formaðurin var valdur fyri eitt 3 ára skeið. Í nógv ár var dómarin formaður, samstundis sum hann var formaður í Færøernes Ulykkesforsikringsråd. Í 1973 var Hilmar Bech valdur til formann av Føroya Landstýri, og í 1995 var Jákup Lindenskov valdur til formann í hansara stað.

Færøernes Ulykkesforsikringsråd góðkendi viðtøkur stovnsins 17. mai 1956.

3.2.1 Grundarlagið undir ALV- skúlanum

Ætlanin við ALV var at læra avlamin, sum høvdu hug og orku at fara í holt við eitt ella annað arbeiði. Karolina Petersen byrjaði hetta arbeiðið í september 1955 í prestagarðinum í Hvalvík. Skeiðini vóru hildin har líka til á heysti 1959, tá ið endurbúgvingararbeiðið var flutt til mannskapsbygningin við Áir.

Karolina og maðurin vóru frá byrjan einsamøll um arbeiðið. Við Áir fingtu tey tímalønt fólk afturat til upplæringina í handaverki. Karolina Petersen rak avlamisskúlan við Áir soleiðis, at Færøernes Ulykkesforsikringsråd lat eina ávísa upphædd fyri hvønn næmingadag. Skúlin var soleiðis óheftur av ALV-stovninum, sum eftir viðtøkunum var ein keyps- og sölusamskipan.

3.2.2 Skeið

Arbeiði hjá avlamisskúlanum var skipað sum skeið. Meðan skeiðini vóru í Hvalvík vóru umleið 5 næmingar á hvørjum skeiði, men seinni tá ið flutt var í bygningin við Áir, gjørdust umstøðurnar betri, og rúm var nú fyri einum 24 luttakarum á skeiðnum. Skeiðini vóru upprunaliga hildin í uml. 3 mánaðir, men tørvurin vísti, at hetta var nakað stutt tíð, og tí vóru tey longd.

Arbeiðið fevndi um at flætta kurvar, seyma handskar, rippa húkar, gera skartgripir, beinarbeiði og annað.

Umframt handverkið var í 1960/61 hildið eitt 6 mánaða skrivstovuskeið við 12 næmingum. Av hesum 12 hildu 4 fram og tóku handilsmedhjálparaprógv. Av hesum 4 fingtu 2 vællønt skrivstovuarbeiði, 1 fór á studentaskúla og 1 fekk sær egnan handil. Orsøkin til, at handilsskúlaundirvísing varð vald sum endurbúgvíng, var tann, at skrivstovuarbeiði er eitt kropsliga lætt arbeiði, og at tað lutfalsliga var lætt at fáa arbeiði.

3.2.3 Fíggjarviðurskipti

Inntøkurnar hjá sölustovninum Alv vóru fingnar til vega við at selja tilevnaðar vørur, við gávum frá einstaklingum og ikki minst av merkjasølu flaggdagin. Ta fyrstu tíðina gav merkjasølan uml. 8.000,- kr. um árið. Annars átti stovnurin nakað av innbúgví og maskinum og harumframt nakað av tilfari og liðugt gjørdum vørum. Í fyrstani førði Karolina sjálv roknskapin, men seinni varð settur ein bókhaldari. Løgtingsgrannskoðarin grannskoðaði roknskapin.

Avlamiðsskúlin við Áir var, sum áður nevnt, upprunaliga ríkin av Karolinu Petersen. Karolina átti seingjarklæði, lín, borðbúnað og annað. Landsstýrið eigur bygningin, men lænir hann uttan samsýning til endamálið. Ljós og hita rindar Karolina Petersen.

Inntøkurnar til avlamiðsskúlan vóru fingnar til vega við næmingagjældum, sum Færøernes Ulykkesforsikringsråd jættaði. Í 1959 var gjaldið 20,- kr. um dagin. Í 1959 var inntøkan av skúlanum kr. 17.400,- kr um árið.

Vanførefonden jættaði skúlaárið 1960/61 kr. 10.000,- til handilsskúlan.

Í viðmerkingum til roknskapin sigur Ríkisumboðið, at inntøkan, ið hr. og frú Petersen hava av skúlanum, má metast at vera sera lítil, tá ið hugsað verður um, at bæði offra tilveruna til arbeiðið og hava í veruleikanum ikki møguleika at liva eina vanliga tilveru sum húski.

3.2.4 Samstarvspartar

Samarbiði, sum uttan íva er mest viðkomandi, eru um fíggjarviðurskipti skúlans. Vanligt er, tá ið tað snýr seg um aðrar skúlar, at landið ella kommuna/ur taka sær av tí fíggjarliga, men viðvíkjandi Alv-skúlanum er hetta øðrvísi. Tey árin, ið Alv-skúlin hevur virkað, hava m. a. Færøernes Ulykkesforsikringsråd og Almannastovan jættað tær upphæddir, ið skúlin hevur havt fyri neyðini. Eitt fyribilsgjald pr. næming pr. dag og undirskotið galdið árið eftir sambært einum grannskoðaðum roknskapi hevur verið orsök til tann ótryggleika, sum skúlin hevur havt størsta partin av tíðini. Tað verður møguliga neyðugt í framtíðini eisini at fáa aðrar samstarvspartar.

Um so er, at skúlin kemur á fíggjarlóg løgtingsins, so fer Landsskúlafyrisingin óivað at hava ein part av umsjónini av skúlanum um hendi bæði undirvísingarlaga og námsfrøðiliga.

3.2.5 Alv-skúlin

Handilsskúlin fyri brekað byrjaði við Áir í 1960. Skúlin hevur alla tíðina verið góðkendur sum handilsskúli og hevði próvtøkuloyvi - fyrst frá donskum myndugleikum og síðan frá Landsskúlafyrisingini. Frá 1960 - 89 var talan um hmx prógv. Seinni er so skúlin broyttur, við tað at hann í dag hevur undirvísing til FHS og fráfaringarroyndir

fólkaskúlans. ALV yvirtók raksturinn av skúlanum í 1963, og eftir tað kom skúlin at eita ALV-skúlin

3.2.6 Lærarar og starvsfólk

Á ALV-skúlanum eru ein fyristøðumaður, sum hevur fyrisingina um hendi. Ein dagligur leiðari hevur ábyrgd av frálærni, og hevur skúlin eisini ein fastan lærara. Hesir hava førleika til frálæru í flestu vanligu lærugreinum til fráfaringarroyndir fólkaskúlans, HMX og FHS.

Á skúlanum er eisini ein faklærari í teldu, sum er fyrrverandi næmingur á skúlanum. Hann er fastur vaktarmaður, sum er alneyðugt starv á skúlanum. Hann hevur verið í hesum báðum arbeiðum í fleiri ár.

Á skúlanum er eisini ein faklærari í roknskapi, búskapi og INFO - t.e. maskinskriving, edv og samskipti. Hann hevur eisini verið á skúlanum í mong ár.

Á skúlanum er eisini sett ein kvinna, sum tekur sær av matgerðini, og ein kvinna til kvøldvakt, sum eisini hevur reingerðina um hendi.

3.2.7 Tikið samanum

Av tí orsök, at játtanimar til ALV-skúlan eru fyribilsgjøld, sum ikki strekkja til, tá fáir næmingar eru, kann undirskotið hava verið so stórt, at tað hevur verið tungt at figgja hjá ALV-stovninum. ALV hevur einans klárað raksturinn, tí ALV eigur innsavnaðan pening sum eginogn, sum í dag er 1,4 mió. kr.. Men eginognin skal figgja alt virkseimið hjá ALV, t.d. vørugoymsluna í Sølubúð o.a. Tað verður tí neyðugt í framtíðini at tryggja stovnin figgjarliga, skal hann hava møguleikar fyri at virka so, sum endamál skúlans er. Ein nýggj skipan eigur at verða gjørd, men arbeiðið eigur at byggja á grundarlagið og tær royndir, sum skúlin nú hevur havt tey 40 árin, hann hevur virkað. Karolina er nú komin so mikið til árs, at hon kemur neyvan at leiða skúlan leingi afturat, men øll hesi árin hevur hon verið drívandi tann kraftin í hesum arbeiði, og er tað hennara ídni, ið hevur skapað ALV-skúlan. Sum áður nevnt, so eigur framtíðararbeiðið at byggja á royndirnar, ið gjørdar eru, so skúlin kann halda fram við tí endamáli, sum stovnarinn hevur sett sær fyri.

3.2.8 Trupulleikar við verandi skipan

Trupulleikin við núverandi skipan er tann, at skúlin ikki hevur havt loyvi til at leggja eina rakstrarætlan, tí inntøkurnar eru ókendar. Skúlin fær ikki frammanundan at vita, hvussu stóra upphædd hann fær næsta skúlaár, og torført er at fáa at vita í góðari tíð, hvussu nógvir næmingar verða á skeiðunum. Hetta ger eina skilagóða ráðlegging ógjøriliga. Samanumtikið kann sigast, at størsta vandamál skúlans er tann skipan, sum skúlin hevur at arbeiða undir - at hann ikki kann gera eina skilagóða ráðlegging, og at hann ikki hevur ávirkan á, hvørjir næmingarnir vera.

Skúlin noyðist ofta at nokta fólki at koma á skúlan, hóast rúm er, orsaka av, at umsøkjara ikki fáa játtan frá Almannastovuni, sum metir, at heimild ikki er fyri at veita endurbúgving sambært § 18, 1. stk. í forsorgarlógini, ella tí hon metir, at ALV-skúlin ikki hevur tey røttu tilboðini. Frá 1989 hava einligar mammur og einkjur heldur ikki fingið játtan til ALV-skúlan, tí sagt verður, at tær ikki hava tørv á hesum. Um skúlans leiðsla eigur at taka avgerð um upptøku, ella hetta verður gjørt av eini visitatiónsnevnd, er ein spurningur, sum støða má takast til, men tað hevði ivaleyst verið skilabest, at tað var skúlans leiðsla saman við lærarunum, ið eftir greiðum reglum skipaði fyri hesum, tó treytað av góðkenning frá viðkomandi myndugleikum.

Undranarvert er, at ein skúli, sum hevur virkað við góðum úrsliti í skjótt 40 ár, enn ikki hevur fingið eina fasta skipan at virka eftir. Vónandi verður skipanin veruleiki, áðrenn Alv-stovnurin fyllir 40 ár.

4. ENDURBÚGVING

4.1 Hugtakið endurbúgving

Hugtakið endurbúgving skal skiljast soleiðis, at ein persónur uttan samband til arbeiðsmarknaðin mennir og bætir um førleika sín eftir frammanundan lagdari ætlan við persónligari vegleiðing og ráðgeving. Menningin snýr seg bæði um at fáa førleika og at fáa eina veruliga kenslu av førleika.

4.2 Stevnumið fyri endurbúgvingina

Stevnumið fyri endurbúgvingina eiga at vera:

1. Endurbúgving til fulla sjálvstøðuga tilveru ella hóskandi stað í arbeiðsloysisraðnum.
2. Endurbúgving til lutvísa sjálvstøðuga tilveru.
3. Endurbúgving sum sosial uppvenjing við hesum undirmiðum - kanning undan endurbúgving ella betran av sosialu støðuni.
4. Endurbúgving til vart arbeiði.
5. Endurbúgva illa brekað, og á tann hátt hækkað um lívsvirði teirra.
6. Endurbúgving sum amboð fyri at greiða upphaldsgreining.

4.3 Viðmerkingar til endurbúgvingarhugtøkini

At fáa fulla sjálvstøðuga tilveru við arbeiði og tískil sjálvstøðu frá sosialum játtanum er upprunaliga endamálið við allari endurbúgving. Hetta er alment viðurkent í øllum grannalondum okkara.

Tað er tí sera týðningarmikið at fáa staðfest, at fult sjálvstøðugt undirhald í høvuðsheitum eisini er fingið, um ein við endurbúgving hevur fingið slíkar útbúgvingar, at tær seta næmingin í arbeiðsloysisraðið úr miðjuni og uppeftir. Við hesum hevur næmingurin tilgnað sær kunnleikar á vinnuøkjnum og hevur megnað at halda burtur brekið, uttan mun til um hetta er sosialt, kropsligt ella sálarligt. Við øðrum orðum: Næmingurin er

kominn so mikið langt, at hann er førur fyri á jøvnum føti við onnur at søkja tókt starv við vanligum fortreytum.

Tað er tí sera týðningarmikið at minnst hesa skilmarking: At endurbúgva til arbeiðsloysisráðið úr miðjuni og uppeftir. Hetta kann vera ein partur av stevnumiðunum við endurbúgving.

Mong, bæði tey, sum umsita endurbúgving, og tey, sum nýta hana, vilja annars aftra seg í hesum tíðum at fara inn til eina endurbúgving, tá ið arbeiðsloysið er so stórt, sum tað nú er, og sum tað sær út til at fara at verða fleiri ár framyvir.

Byggja vit á tað sjónarmiðið: “Hvat nyttar tað at endurbúgva, tá ið tøk arbeiðsmegi er á ávísu øki, og vit framhaldandi halda áfram við at endurbúgvbúgva arbeiðsorku til hetta sama øki”, kann tað gerast trupult at fáa ljóð fyri, at ein tó eigur at gera hetta.

Stavnhaldið eigur altíð at vera, at vit endurbúgva við ætlanum um fulla sjálvstøðuga tilveru, sjálvt um endurbúgvingarroyndin endar í arbeiðsloysisráðnum, so sum greitt er frá omanfyri, úr miðjuni og uppeftir.

4.4 Endurbúgving til lutvísa sjálvstøðuga tilveru

Endurbúgving til eina lutvísa sjálvstøðuga tilveru kann vera tað rætta tilboðið til mong, ið ikki eru før fyri at gera fult arbeiði ella ikki orka meir enn at arbeiða ein part av degnum, og sum heldur ikki eru før fyri hesum, sjálvt um tey hava fingið eina ella aðra endurbúgving.

Sæð frá einum samfelagsligum sjónarmiði eigur tað altíð at vera rætt at hjálpa fólki fram til lutvísa sjálvstøðuga tilveru. Eitt slíkt lutvíst sjálvstøðugt endamál má verða gjørt teimum greitt, ið taka endaligu avgerðirnar. Tey skulu vita, at tann íløgan, sum verður lögð í, júst hevur tað stavnhold at náa hesum lutvísa endamálið, men tað at náa hesum støði kann eisini merkja:

- 1 at útreiðslurnar til tað almenna trygdarnetið verða munandi minni, av tí at næmingurin skapar sær eitt lutvíst sjálvstøðugt inntøkugrundarlag
- 2 at næmingurin við at fara undir endurbúgving kemur fram til ein vinnuførleika, ið er tilmáldur eftir evnum, bæði teim andaligu og teim kropsligu

- 3 at hetta hefur við sær betri trivnað fyri viðkomandi og húski hansara, og tí forðar fyri óhepnun sosialum avleiðingum av tí, at nú er skapað ein vinnustøða á einum fremjandi og viðurkendum grundarlagi bæði fyri næmingin sjálvan og húski hansara.

Tað er eisini týðningarmikið at minnst til, at vit mangan renna okkum í fólk, sum ikki leggja í fasta lønandi vinnu. Tað er kanska heldur ikki arbeiðsmarknaðurin ella arbeiðsgevararnir, ið vilja taka tey til sín sum sína arbeiðsmegi.

Tað eru fólk, sum helst vilja fáast við okkurt handaligt ítriv, sum til dømis at tilevna skreytlutir og fáast við list, ella sum vilja arbeiða við leysum, men annars løttum arbeiði og ávísar tíðir á árinum. Kanska vilja tey koma upp í ferðavinnuna, upp samferðsluna fáast við aling ella aðrar vinnumøguleikar, sum kunnu geva eina lutvísa sjálvstøðuga tilveru. Vit skulu endurbúgva hesi fólkini við atlit at:

- at næmingurin kann verða eggjaður til at og vera verandi í hesum arbeiði
- at alternativ við hevði verið eitt fullkomið óvirkið undirhald við teim trupulleikum, ein slík varandi støða altíð hefur við sær hjá teimum flestu.

Tað eru tey fægstu okkara, ið hava persónliga orku ella megna at hava eitt menniskja, ið er heilt uttan verkligt virksema, okkara millum, og krevur hetta viðurkenning frá okkum sjálvum og kann verða eitt gott støði undir metingini.

Her skal eisini verða nomið við tað, at einki forðar fyri, at eisini tær avgerðir, ið eru tiknar viðvíkjandi endurbúgving sum stig til sjálvstøðuga tilveru, kunnu nýtast, tá ið hugsað verður um lutvísa sjálvstøðuga tilveru.

4.5 Endurbúgving sum sosial uppvenjing

Endurbúgving sum sosial uppvenjing hefur víst seg í praktiskum høpi at vera ein háttur, eitt amboð og eitt mál fyri endurbúgvingina og hefur í teim seinnu árunum vundið alt meir upp á seg í grannalondum okkara. Alla staðni har arbeitt verður við endurbúgving, verður hugsað neyvt um, hvussu stóran týðning tað arbeiðið hefur, ið verður gjørt, áðrenn sjálv endurbúgvingin kann setast í verk.

Kanning undan endurbúgving kann vera eitt fyribils mál, og seinni kann so ein meting gerast, um næmingurin skal roynast/kannast á øðrum økjum við, áðrenn tann endaliga endurbúgvingarætlanin verður lögð, og um hon skal vera til fulla sjálvstøðuga tilveru ella til lutvísa sjálvstøðuga tilveru, ella um hann er í eini slíkari støðu, at hann noyðist at vera nøgdur við ta kanning, hann hefur verið til undir framtíðarmetingunum.

Sjálfv um það ekki verður mettt ráðiligt við endurbúgving fyrri næmingin, kann hann undir hesum kannungum hava fingið slíka sosiala uppvenjing, at hann kemur at hava eina betri sosiala stöðu/atferð, ið eisini fer at gagna húski hansara. Eitt dømi um eina slíka stöðu er einsamøll mamma við fleiri børnum. Hjá henni er ein betri sosial atferð í leikluti hennara sum stakur uppihaldari, og sum tann, ið leggur gerandisdagin til rættis fyrri seg sjálva, börnini og heimið, það besta, vit kunnu vænta at fáa burturúr, og har það er heilt burtur við at vænta avlopsorku, sum stöðan er í lötuni (saknur, børn, heim o.a.).

Fyrri almenna umsiting kann það vera sera skynsamt eisini at arbeiða við endurbúgving út frá tí staka, fyribils ella endaliga partsmálinum við tí fyrri eyga, at við hesum fæst ein betri almenn stöða hjá næminginum og húski hansara. At fáa betri sosiala atferð gevur betri trivnað hjá næminginum og húskinum øllum. Hetta kann so aftur hava við sær, at stöðug vánalig sosial atferð verður betri hjá komandi ættarliðunum.

4.6 Endurbúgving til vart arbeiði

Það er eisini rætt at endurbúgva til vart yrki. Samfelagið eigur og skal altíð hava henda møguleikan fyrri eyga, tá ið farið verður undir eina endurbúgvingarætlan, men eisini hava hetta fyrri eyga í sambandi við sjálva metingina av meira framlítandi almennum undirhaldsskipanum, har møguleikin fyrri vardum yrki altíð eigur at verða settur høgt. Hjá teimum mongu, ið ekki kunnu fáa starv á tí vanliga arbeiðsmarknaðinum undir vanligum umstøðum, verður það gjøgnum það varda yrki, at tey vinnuliga sleppa frammat.

Hjá nøkrum verður það so, at það varda arbeiðið ekki kann gerast so mikið, at það kann geva varandi undirhald, men at það varda yrki skal vera ein partur í tí stöðuga undirhaldinum, sum viðkomandi hevur fingið ella skal hava boðið. Tað merkir, at partsmálini í hesum sökum eru at fáa hini arbeiðsevnini til gagns, tá ið tann stöðuga undirhaldsskipanin er komin í fasta legu.

Tá ið hugsað verður um vart arbeiði, er týðningarmikið at hava í huga, at það ber til at hava vart yrki sum einstaklingar á arbeiðsmarknaðinum, har arbeiðsgevarin vanliga letur 60% av lönini og tað almenna 40%. Tað átti eisini at borið til at havt vart yrki eftir 1/3-skipanini. T.v.s., at pensiónin er tann berandi parturin av fíggarliga grundarlagnum hjá viðkomandi, og at það bara er ein lítil yrkispartur eftir. Viðkomandi fær tí í vardum yrki 1/3 tímaløn uttan mun til, um hetta er í yrki hjá tí almenna ella privat.

4.7 Endurbúgva álvarsliga brekað við atlitni at lívsvirði

Ílla kropsliga ella/og sálarliga brekað hava eisini tørv á, at arbeiðt verður við teirra útbúgvingar- og vinnuligu viðurskiftum út frá einum endurbúgvingarligum sjónarmiði. Grundarlagið fyri at hjálpa illa kropsliga ella sálarliga brekaðum er altíð: "Hvat dugir tann brekaði væl, og hvørjir starvsligir førleikar kunnu haldast viðlíka og betrast?"

Tað sosiala arbeiðið bygdí áður á, at tað ráddi meir um at finna tey negativu eyðkennini, hvat tann brekaði ikki dugdi ella ikki megnaði, sum eina ramsu av brekum hjá viðkomandi. Henda ramsan gjørði so av, hvar hetta fólkið skuldi enda.

Nú er ein í staðin fyri farin hin vegin fyri at finna fram til, hvat tað er, viðkomandi **dugir**, og hóast ein viðurkennir, at tað sjálvandi eru nøkur álvarsom viðfødd ella vinnuelvd kropslig ella/og sálarlig brek, so kann hetta meira positiva sjónarmiðið nýtast sum ein ætlan um, hvørjar kunnleikar hjá tí brekaða, ein skal royna at venja upp ella, ið hvussu so er, royna at halda viðlíka.

Sum eitt dømi kann nevast, at í Århus hevur kommunan gjørt eina ætlan, sum hevur til endamáls at flyta álvarsliga brekað ung úr stovnum og í egna íbúð.

Slíkar flytingar av álvarsliga brekaðum fólki í egna bústað við starvsfólki, sum tey sjálv eru við til at seta, er eitt serligt dømi um endurbúgving til betri/hægri lívsvirði. Men at flyta ung úr bústovnum ella heimi sínum eydnast bara, um tann brekaði hevur sett sær fyri at fáa sosiala uppvenjing.

Henda uppvenjing hevur til endamáls at gera tann brekaða føran fyri at búgva einsamallur við hjálp frá einum hjálparfólki, eins og tann brekaði sjálvur skal vera við til at seta sær veruligar karmar um egnu útbúgvingar/arbeiðsstøðu og tørvinn á øðrum verkligum arbeiði. Í felag mugu tann brekaði og hjálparfólk hansara leggja eina serliga ætlan um, hvussu samdøgrið skal verða skipað, og hvussu tey brekaðu skulu og eiga at hava umsorgan og hjálp.

Í Århus eru umleið 150 fólk, ið nærum øll eru undir 50 ár, sum eftir hesum fyriritreytum eru flutt í egna íbúð. Hesi fólk hava øll rætt til framskundaða pensión og í flestu førum á hægsta stigi.

4.8 Endurbúgving sum amboð fyri eini undirhaldsligari avkláring

Í høvuðsheitum er tað galdandi, at hóast aldur skulu endurbúgvingar-møguleikarnir metast. Tað kunnu tó vera mál, har tær kropsligu metingarnar mugu takast so álvarsliga, at sjúkan/brekið førir við sær, at øll vinnutíðin má haldast at verða farin. Um ein sum málsviðgeri er ótryggur um, hvussu evnini til vinnumissin skulu metast, er tað eitt gott hugskot eisini at nýta "endurbúgvingartólið" fyri at fáa skil á hesum.

Hetta kann vera gjørt soleiðis:

- at fáa mett um orkuna hjá umsøkjarum
- at fáa og kanska eisini ávirka grundgevingina hjá fólkinum
- at fáa greiði á, hvørji arbeiðsevni, ið eftir eru, kunnu nýtast, og hvussu tey kunnu nýtast
- at fáa avgjört, hvat er tað rættasta undirhaldið.

Ein tilík meting kann í flestu førum best gerast á eini endurbúgvingarklinikk ella á einum endurbúgvingar-stovni. Við at hava viðkomandi í kanning á einum slíkum stovni í eitt styttri tíðarskeið, er skjótt at koma fram til, um nakað er at gera, bæði hvat viðvíkur at betra vinnuevnini og viðvíkjandi grundgevingini.

Tað er í slíkum førum, at funnið verður fram til, um viðkomandi skal verða boðið vart arbeiði, ella um vit hava við ein sjúkling/klient at gera, har vinnuroyndirnar saman við øðrum upplæringum heilt skjótt vísa, at tað, henni/honum tørvar, er **friður**.

Tað, ein so við hesi meting hevur gjørt, er at fáa trygd fyri, at viðkomandi hevur fingið tilboðið um endurbúgving. Frá almannaverkinum vita vit um øll tey mongu ungu, sum eru umsøkjarar, ið als ikki eru hugað at taka ímóti tilboðnum um endurbúgving, men hava funnið fram til ein lívsstíl í einari vinnuleysari tilveru. Eitt slíkt lívssjónarmið ber ikki altíð til at rætta og broyta. Samfelagið og viðkomandi eru kanska best farin við, at ein tekur henda lívsstílin til endaliga avgerð ella niðurstøðu.

Her eru í stuttum tiknir fram teir høvuðsbólkar, ið koma fyri, tá ið vit tosa um endurbúgving í víðastu merking. Hesir bólkar eru grundarstöði, tá ið vit skulu gera eina ella aðra niðurstøðu um endurbúgving í Føroyum.

Skulu vit taka allar bólkarar við í fyrsta umfari? Ella skulu vit taka einstakar bólkar?

4.9 Trupulleikar við verandi skipanini

Um vit fara í holt við at kanna næmingalistarnar í teimum ymsu flokkunum, ið hava verið á Alv-skúlanum, so sæst skjótt, at skúlin í eitt langt áramál mest tók sær av 1., 2. og 3. stevnumiði av hugtøkunum, ið nevnd eru omanfyri, men seinastu árin hevur hann tikið sær av øllum 6 endurbúgvingarhugtøkunum samstundis.

Hetta er sjálvandi sera óheppið, tí við hesi gongd fæst ikki samskipað frálæra á skúlanum. Tað er sera trupult at vera næmingur og ikki minni trupult at vera lærari.

Tað sær út til, at henda broytingin í skipanini er farin fram, uttan at nakar hevur givið sær far um hana. Leiðslan fyri Alv-skúlan er ongantíð kunnað um hesar broytingar.

Ein upptøkunevnd hevði kunnað bytt umsøkjararnar rættiliga gjølla upp í hesar omanfyri nevndu endurbúgvingarbólkar, sum so komu á skúlan hvør eftir annan ella eftir tørvi. Á henda hátt høvdu bæði umsøkjarar og skúli fingið bestu fortreytir fyri at skipa skúlan eftir upplýsingartørvinum.

4.10 Hugburður til endamál og innihald

Ikki er vist at eitt álit, ið er skrivað sum leiðbeining til ein stovn, skúla ella annað, hevur fingið tað rætta innihaldið. Neyðugt verður tí sum frálíður at dagføra ásetingarnar, innihald og endamál á ein slíkan hátt, at tey tæna skúlanum sum best. Endamálið er at fáa eitt so skilgott innihald í skúlan sum gjørligt. Tí skal hetta álit takast sum ein roynd at fáa nakað skilgott burtúr, og á tann hátt vóna, at til ber at fáa ein vælverkandi skúla/endurbúgvingarstovn.

5. ENDAMÁL SKÚLANS

Endamál endurbúgvingarstovnsins er:

- at skapa möguleikar fyri, at vinnutarnaði kunnu klára seg ájavnt við onnur,
- at skipa fyri arbeiðsvenjingum og -metingum við tí endamáli, at venja vinnutarnað til vanlig krøv, sum arbeiðsmarknaðurin krevur,
- at hjálpa brekaðum sjálv at klára seg,
- at skapa heild í endurbúgvingararbeiðnum, og at hjálpa til og ráðleggja í sambandi við at fáa næmingarnar frá stovninum,
- at vera ein hjálp, har útbúgvingarkervið ikki kann nøkta tørv einstaklingsins,
- at avmarka og fyribyrgeja fylgjurnar av avlamni og sjúku við undirvísing og starvsvenjingum
- at samskipa samband millum tann brekaða, stovnin og arbeiðs-/undirvísingarstaðin,
- at fyrirreika og styrkja tann brekaða, so at hann hevur lættari við at greiða skiftið frá stovni til arbeiðsmarknað

5.1 Viðmerkingar

Tað er neyðugt, at undirvísingin hevur støði í teimum fyrirtreytum, sum næmingarnir hava at byggja á, tá ið teir byrja á stovninum. Lærarar og næmingar eiga alla tíðina at arbeiða saman um tey mál, ið ætlanin er at náa.

Allir næmingar eiga at hava høvi at arbeiða við viðkomandi evnum sambært ráðlegging stovnsins, og lærarin/undirvísarin skal tryggja, at allir næmingar fáa nýggjar avbjóðingar, bæði vitbornar, kenslubornar og sosialar við fyriliti fyri virðum og hugburði.

Ein týðningarmikil uppgáva stovnsins er eisini at geva næmingunum kunnleika. Hetta kann bæði verða ein bóklig og/ella verklig kunning. Nógvir næmingar, ið koma á skúlan hava ymsar fortreytir. Tað verður skúlans uppgáva at fáa greiði á, hvussu ið byrjað eigur at verða, hvørja undirvísing, ið farið verður í holt við, og um næmingurin fær brúk fyri eini verkligari ella bókligari útbúgving.

Tað er eisini neyðugt at skapa móguleikar fyri, at næmingurin kann sleppa at royna seg á ymsum arbeiðsøkjum, so hann hevur høvi at kenna arbeiðið, og at hann á henda hátt kann gera sær greitt, um hetta hóskar til hansara, soleiðis at hann sleppur undan dýrum arbeiðsroyndum, um tað við royndum vísir seg, at hann ikki hevur hug til arbeiðið, men at hann hevur móguleika at royna okkurt annað.

Hugsast kann, at Alv-skúlin átekur sær fjølbroyttari uppgávur, enn hann higartil hevur havt, og at hann fær móguleikar at útbúgva fólk í lærugreinum, ið bæði eru viðkomandi og rættindisgevandi.

Tá ið nevnt verður, at endamál skúlans m.a. er, at næmingarnir skulu fáa eina rættindisgevandi útbúgving, so er hetta gjørt fyri ikki at læsa móguleikarnar, men at geva skúlanum móguleikar at virka eftir tørvi, og móguliga fara í holt við aðrar útbúgvingar, ið eru viðkomandi.

Tað er umráðandi at skapa eina sosiala trygd, so næmingarnir hava kenslu av, at teir eru ein liður í samfelagnum, og m.a. á henda hátt vera við til at geva teimum sjálvkenlu, sum hjálpir teimum úr eini sosialt avbyrgdari støðu. Tann besti háttur at hjálpa slíkum, er at geva teimum kenslu av, at samfelagið nýtist teir.

Ein av høvuðsuppgávunum við allari útbúgving er at geva næmingunum ein so hollan førning, at hann kann vera uppi í at taka avgerðir bæði fyri sær sjálvum og í samfelagsligum høpi.

5.2 Vavið av undirvísingini

Tað veldst alt um, hvørja undirvísing skúlin/stovnurin fer í holt við, men sum áður nevnt, so eiga karmarnir at vera so víðir sum gjørligt. Á henda hátt hevur skúlin betri móguleikar at taka nýggjar tættir upp í undirvísingina og fara í holt við undirvísing í evnum, sum eru frammi í lýtuni.

Skúlin hevur higartil, sum áður nevnt, givið undirvísing í bókligum lærugreinum, men virkisøkið eigur at verða víðkað og farið eigur at verða í holt við verkligar útbúgvingar, sum - havt verður í huga hælsviðurskiftini - kunnu vera á skúlanum. Núverandi hælsviðurskifti eiga tó ikki at verða forðandi karmur fyri, at virksemd verður víðkað, men hugsast má um samarbeiði við aðrar stovnar, sum kunnu taka sær av undirvísingini/útbúgvingini undir eftirliti av endurbúgvingini.

5.3 Niðurstøða

Nevndin er av teirri grundleggjandi fatan, at endurbúgvingin skal standa øllum teimum í boði, ið eru búgvin og "motiverað". Endurbúgving umfatar bæði bókligar og fakligar útbúgvingar, og eisini sosiala menning og kropsligan førleika

Endurbúgving byggir á omanfyri nevndu hornasteinar, men eisini tað at fáa næmingarnar út aftur í arbeiðslívið (útslúsingarfasan) sermerkir eisini hetta álit. Við hesum grundsjónarmiðum og hesum hugsanarhátti og hugburði til endurbúgving er lógarverkið merkt av.

Hugtakið "**motivering**" er eisini ein týðandi táttur í endurbúgvingini, og sum eisini sæst aftur í, hvussu endurbúgvingin verður lögð til rættis. Sum ein liður í tilgongdini verður skotið upp, at ein royndartíð/kanningartíð verður ásett. Á hesum stignum er ætlanin, at næmingarnir verða kannaðir, um teir eru hugaðir fyri eini endurbúgving, um hvønn andaligan/fakligan førleika, teir hava, hvussu kropsligi førleiki teirra er, og hvussu teir sosialt eru hugaðir. Eisini eigur at verða kannað, um teir samanumtikið eru egnaðir at fara undir eina endurbúgving, sum hesin stovnurin kann bjóða. Fyri at fáa eitt so gott úrslit sum gjørligt longu á hesum stigi, verður skotið upp, at fysioterapeutur, lækni og sálarfrøðingur verða knýttir at stovninum, tá ið hesin er fult útbýgdur. Teir kunnu so koma inn í myndina so við og við, sum tørvur er á. Serliga verður her hugsað um sosialu menningina og um kropsliga førleikan, men hetta hevur sjálvsagt eisini týðning, fáa teir sær fakliga ella bókliga útbúgving.

Eftir hesa kanning verður eftir einum heildarsjónarmiði staðfest, hvat viðkomandi er best egnaður til, men møguleiki er eisini fyri, at komið verður til ta niðurstøðu at viðkomandi als ikki er egnaður til endurbúgving, men heldur eigur at fáa pensión, ella møguliga eigur at fara út í tað vanliga lívið aftur.

Her kemur leiðslan/upptøkunevndin, sum vit skjóta upp í álitinum, skal verða á stovninum/skúlanum, at hava avgerandi orðið at siga. Henda upptøkunevnd er sett saman av leiðslu skúlan.

Nevndin skjýtur upp, at tá ið farið verður undir endurbúgving, so eigur stovnurin at bjóða næmingunum so fjøltáttað útbúgvingartilboð sum yvir-høvdur gjørligt, bæði í handaligu og fakligu útbúgvingunum, og her við serligum atliti at føroyska arbeiðsmarknaðinum og undirvísingar-verkinum. Men eisini eftir kropsliga førleika

einstaklingsins skal stovnurin hava útgerð og fullbúgvín hjálparfólk at taka sær av tí partinum, sam-stundis sum sosiala menningin við samtalum við tann einstaka og bólk-arbeiði verður ein fastur liður í allari endurbúgvingarætlanini. Hetta verður gjørt, so at tey, sum eru farin í útbúgvina, veruliga føla, at stovnurin tekur sær av teimum.

Á henda hátt verður alt ein samansjóðað eind við verkstøðum, teldum, bókum, amboðum, fimleikarhøll, svimjihøll og møguleika fyri sosialari samveru.

Tað eigur at fáast eitt so gott samstarv sum gjørligt við arbeiðsmarknaðin og undirvísingarverkið, bæði við atliti at arbeiðsplássum eftir lokna fakliga útbúgving á stovninum, men eisini við atliti at teimum bókligu tilbøðunum, sum eru í vanligu undirvísingarverkinum.

Eftir lokið skeið á stovninum er ætlanin, at hvør einstakur næmingur saman við fyrisiting stovnsins ger eina meting um, hvar hann nú er best egnaður at halda fram í samfelagnum. Í hesum sambandi skal/skulu eisini takast neyðug stig, sum t. d. at seta seg í samband við arbeiðspláss, skúlar og lærupláss fyri at vita, hvørjir møguleikarnir eru, og annars fáa øll formlig viðurskipti í rættlag. Á hesum stignum skal næmingurin eisini kunnast um, hvørjar fíggarligar møguleikar hann hevur viðvíkjandi studningi, ALS, dagpeningi, pensión o.ø.

Eftir hetta útslúsingarstigið er eisini ætlanin at gera eitt ávíst uppfylgingararbeiði, alt sum ein liður í heildini. Skúlin skal í tann mun, tað letur seg gera, fylgja við næmingunum ta fyrstu tíðina, teir eru til arbeiðis, og um neyðugt koma teimum til hjálpar, um tørvur er á. Hetta er so týðningarmikið fyri heildina í endurbúgvingarhugtakinum, at vit kunnu nevna tað 5. hornasteinin.

6. LÓGARGRUN্ডARLAGIÐ FYRI ENDURBÚGVING

Í § 1 í forsorgarlógini stendur, hvørjar skyldur tað almenna hevur móttvegis borgarum landsins. Millum annað verður sagt, at tað almenna eigur at stremba fram ímóti at útvega teimum, ið søkja um hjálp, móguleika fyri vinnuligum arbeiði, ella um neyðugt, veita teimum hjálp til at bota um ella endurbúgva arbeiðsførleikan, so at viðkomandi kann verða førur fyri at uppihalda sær og sínum.

Í § 18 í somu lóg verður hetta lýst eitt sindur gjøllari. Her verður millum annað dentur lagdur á, at veita hjálp til útbúgving, vinnuliga uppvenjing ella umvenjing, tí tað verður mettt neyðugt í sambandi við móguleikunum hjá fólki í framtíðini at kunna forsyrgja sær og sínum.

Tað er soleiðis greitt, at ein av uppgávuunum hjá Almennastovuni, ið hevur til uppgávu at umsita forsorgarlógina, er at skipa soleiðis fyri, at viðkomandi aftur gerst førur fyri at uppihalda sær og sínum. Endamálið við hesum er sjálvandi, at fólk ikki skulu verða verandi bundin at Almennastovuni/almennari hjálp.

Tað finnst ongur leiðbeinandi reglur um, hvussu hetta skal verða umsitið, so tá ið funnið verður fram til, hvussu hetta verður skipað, má verða mettt um, hvussu siðvenjan er.

Eftir galdandi siðvenju verður uppgávan skilt á tann hátt, at fólk, sum ikki eru fult arbeiðsfør av kropsligum, sálarligum ella sosialum grundum, hava rætt til stuðul eftir § 18.

Heimildirnar til hesar játtanir liggja hjá nevndini, ið verður kallað § 18 Ráðið. Í hesum ráði sita viðskiftastjórin, ið hevur endaligu avgerðina, deildarleiðari á forsorgardeildini, læknaráðgevi, tveir málsviðgerar í endurbúgvingini og ein skrivari.

6.1 Hvørji eru tilboðini

Tiltøkini eru í høvuðsheitum bóklig útbúgving við tí fyri eyga at geva fólki royndir, soleiðis at tey klára seg á arbeiðsmarknaðinum hóast skerdan arbeiðsførleika.

Nakað av samarbeiði er eisini við arbeiðsgevarar, bæði almennar og privatar. Samarbeitt verður um at skipa lærupláss og geva arbeiðsroyndir. Hetta seinna hevur til endamáls at fáa eina mynd av arbeiðsførleikanum, eitt nú motivation og førleika, og hvussu viðkomandi er førur fyri at loysa arbeiðsuppgávurnar. Men hetta eru stór krøv at seta arbeiðsgevara, og tí verður endamálið ikki altíð rokkið, tí arbeiðsgevarin hevur ikki tær neyðugu fortreytirnar fyri at kanna tilíkt, ella tí hann ikki ynskir at koma við neyðugari meting fyri ikki at seta seg sum "dómara".

Tað er tí heilt greitt, at skal hesin parturin av endurbúgviningi gerast betri, er neyðugt, at stovnurin hevur møguleika at geva fólki arbeiðsroyndir, har arbeiðsførleikin veruliga verður mettur fyri at fáa greiði á, um tað snýr seg um endurbúgving ella avlamispensión. Ein tilíkur stovnur stytir nógv um tíðina og bíðitíðina, um endurbúgving skal fremjast og harvið lætta um arbeiðsgongdina bæði hjá viðskiftafólki og tí almenna at gagni. Hetta fer eisini at lætta um avgerðir um avlamispensión.

7. SKIPAN AV MØGULIGUM STOVNI

7.1 Menning

Treytin fyri eini menning er, at bygt verður á tær undirvísingarligu royndirnar, ið skúlin hevur havt árinum frammanundan. Tað verður tó neyðugt í framtíðini at geva ALV-skúlanum eitt fjølbroyttari innihald, enn hann higartil hevur havt, so virkisøki hansara kann gerast størri, tí næmingagrundarlagið, sum skúlin hevur havt frammanundan, fyri ein part er burtur og annað komið í staðin. Umstøðurnar og/ella hugburðurin í sambandi við Alv-skúlan er broytt, og tí er hesin eisini broyttur.

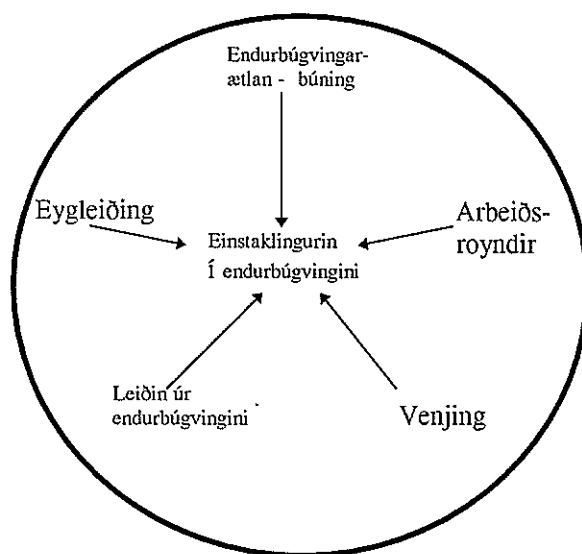
Ein orsøkin kann vera, at aðrir stovnar hava yvirtikið ein part av tí virkseminum, sum skúlin hesi seinastu árinum hevur havt. Skúlin hevur higartil givið undirvísing til ff., vff., FHS ella hmx, men við teimum møguleikum, sum eru í dag, so hava fleiri av teimum, sum fyrr høvdu farið á Alv-skúlan, fingið undirvísingarligar umstøður í nærumhvørvinum. Tað eru tó eisini fólk, sum ikki falla inn í verandi útbúgvingarmynstur og tí hava fyri neyðini at fáa onnur tilboð, her verður m. a. hugsað um, at m.a. aldur, hjúnalag, førleiki og sálarliga støða næminganna kunnu gera, at teimum nýtist eitt "alternativ". Neyðugt verður tí framhaldandi at hava verandi útbúgvingar á stovninum. Eisini eigur at verða hugsað um, at eftirskúlavirksemi eisini kann koma upp á tal. Men fyrst og fremst eigur at verða hugsað um, at Alv-skúlin skal hava møguleikar at geva endurbúgving innan tey øki, har útbúgvingarkervið ikki hevur hesar møguleikar. Í hesum høpi kann verða nevnt, at møguleikarnir hjá Alv-skúlanum eru nógvir.

Tí er spurningurin, sum nevndin, ið er sett at gera uppskot um reglur og innihald fyri Alv-skúlan, m. a. skal taka sær av: Eftir hvørjum undirvísingarligum hugskotum ella meginreglum skal undirvísingin vera? Nevndin er samd um, at virksemin skúlans eigur at verða víðkað, so rúm eisini verður fyri ymsum arbeiðsroyndum og verkligum útbúgvingum, har næmingurin fær roynt sín førleika og verður útbúgvinn í samsvar við hug og førleika.

Nevndin ímyndar sær, at tað ítøkiliga verður farið til verka á tann hátt, at stovnurin kann geva arbeiðsroyndir innan fiskivinnu-, træ- og maskinøki, innan køk- og kantinuøki og innan elektronikk. Tað skuldi borið til at skipa hetta saman við aðrar skúlar t. d. teimum teknisku skúlunum.

8. HEILDARMYNDIL

8.1 Myndil av endurbúgving

Endurbúgvingin skal skapa eina heild í endurbúgvingararbeiðnum og veita hjálp og stuðul til útslúsing. Arbeiðið byrjar við eini málsviðgerð, síðan verður endurbúgvingin ráðlögð í samráð við skúla, verkstøð og aðrar samstarvspartar. Stovnurin ger ymsar arbeidsroyndir, og síðan fer sjálv endurbúgvingin fram. Tá ið hesin parturin er liðugur, kemur sjálv útslúsingin í arbeiðslívið, og eitt eftirlit við hvussu viðkomandi klárar seg í arbeiðslívinum.

8.2 Starvsvenjingar/-royndir

Við atliti at viðurskiftunum viðvíkjandi hvørji verkætlan og/ella undirvísing farið verður í holt við, so eigur ein at gera sær greitt, at stórir munur er frá verkætlan til verkætlan. Í ávísum føri kann talan vera um praktikk, í øðrum føri undirvísing. Arbeiði og praktikk skifta í einum samanspæli. Endamálið við praktikk er, at næmingurin skal læra at standa á egnum beinum, og at skeiðið skal geva honum eina veruliga mynd av tí arbeiði, ið hann verður útbúgvinn til, ella tí arbeiði, sum hann ætlar at fara í holt við, og at hann samstundis fær møguleika at gera nakrar royndir, ið kunnu hjálpa honum í arbeiði hansara framyvir ella geva eina ábending um, hvat hann veruliga er førur fyri ella ikki førur fyri.

Viðvíkjandi valinum av útbúgving/endurbúgving eigur at vera havt í huga, at hesi eru so nær í tráð við tað arbeiði ella útbúgving, sum næmingurin hevur sett sær sum stavnhold, og sum kann geva honum eitt veruligt innihald, men samstundis skal praktikkplássíð/undirvísingin eisini geva næminginum eina kenslu av, at arbeiðið í veruleikanum svarar til tær vónir, ið hann hevur sett sær til arbeiði og/ella útbúgving.

Ein týðningarmikil tátur í hesum arbeiði er, at endurbúgvingin er væl fyrireikað, og at skúlin hevur gjørt sín part av fyrireikingararbeiðnum, men ikki minni týðningarmikið er tað at hava eyga við næminginum, tá ið hann er liðugur við endurbúgvingina.

Nevndin hevur ikki gjørt eina nágreiniliga skipan fyri skúlan, tí tað veldst um játtan, hølvisviðurskifti, undirvísingar o. a., men nevndin hevur í hesum áliti givið eina greiða ábending um, hvussu hon metir, at ein endurbúgvingarstovnur skal síggja út. Tað verður tí upp til skúlans leiðslu at fylla karmarnar út á ein slíkan hátt, sum samsvarar við ætlan nevndarinnar.

8.3 Nevndin

Sambært galdandi reglum fyri sjálvsgonarstovn, so skal ein nevnd setast, ið skal taka sær av tí yvirskipaðu leiðsluni. Tí skýtur nevndin upp, at stovnurin verður skipaður sum ein sjálvsgonarstovnur við eini nevnd, ið hevur ta yvirskipaðu leiðsluna av skúlanum/endurbúgvingarstovninum. Gjerd verður serlig reglugerð fyri arbeiðsøki nevndarinnar, har heimildir nevndarinnar verða ásettar.

8.4 Stovnsleiðarin

Til at leiða stovnin verður settur ein leiðari, ið skal hava eina útbúgving, ið ger hann førar fyri at leiða tann stovn, sum skotið er upp.

Stovnsleiðarin hevur ta dagligu frýsingarligu og undirvísingarligu ábyrgdina av stovninum. Arbeiðsøki og heimildir hansara verða ásettar í reglugerð. Stovnsleiðarin eigur at gera uppskot til nevndina um figgjarætlan og virkisskrá fyri næsta ár (skúlaárið/figgjarárið). Stovnsleiðarin er avgreiðslustjóri nevndarinnar.

8.5 Lærarar

Sambært krøvunum, ið eiga at verða sett lærarum, sum skulu undirvísa í Alv-skúlanum, skal lærarin hava fakligan og undirvísingarligan førleika at undirvísa í teirri lærugrein, talan er um. Beinleiðis formlig krøv verða ikki sett til eina ávísa útbúgving, men miðað verður ímóti at fáa tær bestu lærarakreftir, ið hava hug og dirvi at undirvísa næmingum, ið ikki finna seg til rættis í tí vanligu útbúgvingarskipanini, ella sum á ein ella annan hátt av ymsum brekum ikki hava møguleika at ganga í vanligan skúla.

8.5.1 Kravdir læraraeginleikar

Roknað verður við, at teir lærarar, ið settir verða, hava eina ella aðra hægri útbúgving á hesum øki og duga at skipa eina undirvísing, sum gevur besta gróðrarbotn fyri eini “lærustøðu”, ið fatar um m.a.:

- nærleika og medávirkan
- eini arbeiðsgongd við samveru og felagsskapi
- eitt arbeiðsúrslit, sum hann hevur ábyrgd av
- dugir at menna eitt fakligt endamál
- geva eitt gott kunnleikastøði.

Nakrar aðaltreytir fyri ein lærara eru:

- at hann hevur ávísan pædagogiskan førleika at arbeiða millum veikar næmingar
- at hann dugir at seta krøv eftir kunnleika

- at hann dugir at síggja fyrimunirnar við tí skipan, sum skúlin verður rikin eftir, og nýta hana í frálæruhøpi í skúlatíðini og ikki minni fyri og eftir skúlatíð.

8.5.2 Eftirútbúgving av lærarum

Tá ið hugsað verður um frálæruferleikan á Alv-stovninum/endurbúgv-ingarstovninum við atlitni at broytingum innan skúlaverkið og við at leggja nýggjar ymiskar og lutvíst óroyndar frálæru inn undir stovnin, má møguleiki og rúm fáast til neyðuga eftirútbúgving av lærarum við stovnin, so teir lúka krøvini til frálæruna til eina og hvørja tíð.

8.6 Lønarviðurskifti

Roknað verður við, at í fyrstani verða 1 stovnsleiðari og 2 - 3 lærarar settir í fast starv í skúlanum. Hinir tímarnir eiga tímalærarar at undirvísa, men sum frálíður, og stovnurin verður meira útbygdur, eiga fleiri lærarar/tímalærarar at verða settir. Leiðarin og undirvísararnir verða løntir eftir galdandi lønarsáttmála millum Føroya Landsstýri og viðkomandi fagfelag ella eftir serligari avtalu millum viðkomandi leiðara/undirvísara og landsstýrið. Leiðarin eigur møguliga at verða settur í tænaðumannastarv, meðan hinir undirvísararnir verða settir sambært starvssáttmála.

8.7 Næmingar

Tað verður leiðslan/upptøknevndin, sum ger av, hvørjir næmingarnir verða.

Verandi skipan viðvíkjandi upptøku av næmingum á ALV-skúlan er skipað soleiðis, at tað bara eru fólk, ið lúka treytirnar at koma undir endurbúgvingarskipanina, sum kunnu verða upptikin á skúlan. Hetta merkir, at tað bert er Almannastovan, ið hevur heimildina at játta næmingum upptøku.

Fyrimunirnir við hesari skipan skuldu verið, at fólk, sum koma undir endurbúgving og mugu fáa skúlagongd fyri aftur at verða kappingarfør á arbeiðsmarknaðinum, skuldu havt góðar møguleikar at koma í gongd við endurbúgving.

Ásannast má, at henda skipan ikki hevur riggað eftir ætlan. Vansarnir hava verið størri enn fyrimunirnir. Ein tann størsti trupulleikin hevur verið, at tað hevur gingið illa at

fingið nóg nógvar næmingar til skúlan. Kanska eina mest tí, at tilboðini, sum skúlin hevur havt, hava eisini verið at fingið á øðrum skúlum, t.d. í fólkskúlanum og handilsskúlanum.

Annar meinbogi í hesari skipan er, at tað hevur verið torført hjá skúlanum at leggja til rættis undirvísingina, tí skúlin veit ikki reiðiliga, hvussu nógvir næmingarnir vera, og á hvørjum kunnleikastøði teir eru.

Neyðugt er tí at broyta hesa skipan, so at fleiri fólk fáa gagn av skúlan-um/stovninum, og skúlin á tann hátt verður brúktur, sum tað hóskar best til umstøðurnar.

Spurningurin er tí, hvussu hetta endamál skal verða rokkið. Tá ið støða skal takast til henda spurning, er umráðandi at hava í huga, at endamálið hjá skúlanum eigur ikki júst at vera tað sama, sum hjá verandi útbúgvingarstøðunum undir Landsskúlafyriritingini. Hetta eigur at síggjast aftur í viðurskiftunum hjá teimum næmingum, ið koma á skúlan og teimum tilboðum og undirvísingartilboðum, sum skúlin hevur at bjóða.

Skúlin skal tí fyrst og fremst venda sær til teirra, sum hava fingið skerdan arbeiðsførleika á kropsligan, sálarligan ella sosialan hátt. Ella sagt við øðrum orðum, tann bólkurin, ið lýkur treytirnar sambært § 18, 1. stk. í forsorgarlógini, t.e. stuðul til endurbúgving.

Tað er tískil talan um at venda gongdini hjá honum, sum hevur mist arbeiðsførleikan, og fáa hann aftur út á arbeiðsmarknaðin. Neyðugt er, at hann veit, hvat málið snýr seg um, og at hann er hugaður.

Tað er umráðandi, at skúlin hevur tilboð til tey, ið av ymsum áðum hava havt trupulleikar við at vera sjálvbjargin ella sum møguliga als ikki hava havt samband við arbeiðsmarknaðin, sum hava verið arbeiðsleys í fleiri ár ella møguliga ikki hava dirvi at koma í gongd aftur, tí tey vita ikki, hvør dugur er í teimum.

Endamálið er at fáa hesi fólk, sum eru arbeiðsleys, aftur í gongd aftur við tí fyrri eyga at bøta um persónsmenskuna og skúlakunnleikan, soleiðis at tey verða sjálvstøðug menniskju, og at tað á tann hátt verður bøtt um møguleikarnar fyri at kunna uppihalda sær sjálvum og ikki vera bundin at almennari veiting.

Triðji næmingabólkur, sum skúlin eigur at hava tilboð til, er pensjónistar. Hetta verður gjørt fyri at bøta um teirra val av tilboðum í gerandisdegnunum.

Fjórði næmingabólkur kann möguliga verða fólk, sum hava ella fyri stuttum hava havt tilknýti til arbeiðsmarknaðin, eru komin nakað til árs, men hava vánaliga skúlagongd og tí ynskja at betra um kunnleikastøðið og á tann hátt möguliga fara í gongd við eina útbúgving.

8.7.1. Hvussu verður søkt eftir næmingum?

Sum víst á omanfyri, verður neyðugt við samarbeiði millum ALV-skúlan og almannaverkið, tí at høvuðsendamálið við skúlanum er at skipa fyri skeiðum og tilboðum, sum almannaverkið (almannadeildir) hevur brúk fyri, sum ein liður í at fáa viðskiftafólkini út á arbeiðsmarknaðin aftur. Hetta merkir, at hesir stovnar skulu hava eitt neyvt samarbeiði, soleiðis at greitt verður, hvørjir næmingar koma, hvørji tilboðini skulu verða o.s.fr..

Tá ið tað snýr seg um ymsar næmingabólkar, sum möguliga kunnu melda seg í skúlan, má hetta verða skipað soleiðis, at skúlin kann bjóða nøkur almenn tilboð, sum lýst verður við í fjølmiðlunum.

8.7.2 Upptøktreytir

Av tí at skúlin á ein ella amman hátt eigur at virka sum eitt tilboð til aðrar útbúgvingarstaðir, kann eingin upptøktreyt vera tilskílað. Tað er at meta sum ein ávís avmarking, hvør kann sleppa á skúlan, tá bert tey fólk, sum koma í omanfyri nevndu bólkar, hava móguleikar at sleppa inn.

8.7.3 Vinnumøguleikar eftir skúlatíðina

Tað er sjálvandi torført at siga nakað ítøkiligt um, hvørjar vinnu-møguleikar næmingarnir hava eftir skeiðslok, men tað er umráðandi, at næmingarnir veruliga fáa útbúgvingar-/arbeiðsroyndir, sum gera teir kappingarførar á arbeiðsmarknaðinum á jøvnum stigi við øll hini.

Eisini má havast í huga, at hjá nøkrum næmingum verður skúlin möguliga fyrsta stigið, ið tíkið verður fyri at vísa, at hann kemur ikki aftur í lønt arbeiði, og tað tí helst verður neyðugt, at hann søkir sær avlamispensjón.

8.8 Lærararáð

Lærarar skúlans skipa eitt lærararáð. Limir í lærararáðnum eru stovns-leiðarin, fæstu lærarar skúlans og tímalærarar. Lærararáðið eigur at geva tilmæli í hesum málum:

1. Keypa og endurnýggja frálærutól og amboð,
2. Broyta, innrætta og gera nýggjar skúlastovur
3. Lesiætlan stovnsins og broytingar í lesiætlanini
4. Virkisráðgjafi skúlaárið
5. Upptøka og burturvísing av næmingum
6. Fíggarætlan stovnsins.

8.9 Undirvísingarstaðurin

Ein spurningur, ið stingur seg upp, er, hvar best hóskaði er at skipa hesa útbúgving. Skúlin hevur í mong ár húsast við Áir, og tað má haldast at vera rættast, at hann framvegis verður har, tí har er upparbeitt eitt ávíst umhvørvi, skúlin hevur hóskaði høli, og møguleikar eru eisini fyri at víðka um virksemd har. Tað er tó eitt vandamál, ið stingur seg upp í hesum sambandi, og tað er, at hølini eru gomul, tey svara ikki til nýmótans krøv og eru ikki best egnað undirvísingarlaga. Hetta forðar tó ikki fyri, at tað kann fáast ein góð útbúgving har, men ein kundi tó hugsa sær, at skúlin varð skipaður undir meira nýmótans umstøðum.

Eitt annað vandamál í hesum høpi er, at møguleikarnir eru avmarkaðir viðvíkjandi fjølltáttadum lærarakreftum. Í umhvørvinum uttan um Áir eru fyri tað mesta fólkskúla-lærarar. Men um skúlin skal fara í holt við ta undirvísing, sum nevndin hevur hugsað sær, so er ikki so lætt at fáa lærarakreftirnar har í nánd, men hetta skuldi tó ikki verið tað stóra vandamálið, tí tað eru bert 32 km til Havnar, harðani tímalærarar við hóskaði útbúgving kunnu fáast. Kravt verður, at lærararnir hava fakligan og undirvísingarligan førleika í tí evni/faki, teir skulu undirvísa í. Av tí at Áir liggja á høvuðsferðsluvegnum til høvuðsstaðin, so verður hildið, at flutningur í skúla og úr skúla ikki fer at volda trupulleikar, tó við einum ávísum fyrivarni fyri flutningi úr Suðuroy, Sandoy og teimum smáu oyggjunum, har kann flutningur til Áir gerast ein størri útreiðsla, enn um skúlin hevði verið í Tórshavn.

8.10 Royndir

Sum áður nevnt, so byrjaði Alv-skúlin sum ein verkligur útbúgvingarstaður fyri kropsliga brekað, har fólk lærdu ymisk handalig arbeiði, sum tey seinni kundu halda fram við heima, og á henda hátt fáa eitt ískoyti til avlamispensiónina, men hetta arbeiðið gav teimum eisini nakað at takast við, so tey á henda hátt kundu koma heilt ella partvís inn aftur á arbeiðsmarknaðin. Henda undirvísing datt tíverri niðurfyri, tí grundarlagið fyri tí arbeiði, ið var gjørt, datt fyri ein part burtur. Seinni byrjaði so skúlin - við Hmx lestri, og hetta arbeiðið var seinni víðkað til eisini at fata um fráfaringarroyndir fólkaskúlans. Fleiri ferðir er nevnt í hesum áliti, at skúlin hevur nærum 40 ár á baki, so royndirnar, ið verkætlanin kann byggja á, eru nógvur upp í gjøgnum árin. Spurningurin er bert: hvussu fáa vit borið hesar royndir longri? og hvussu læra vit at brúka tær? Nevndin hevur hugsað sær, at skúlin eigur at fara í gongd aftur við tann verkliga partin, sum skúlin hevði undirvísing í, men sum datt niðurfyri av teirri orsök, at ikki var longur brúk fyri tí framleiðslu, tey fingust við. Henda undirvísing skuldi helst verið skipað av nýggjum í einum øðrum líki og skipað á ein slíkan hátt, at vit kunnu tosa um rættindisgevandi verkligar útbúgvingar, eins og vit hava tær bókligu. Hetta hevði givið skúlanum størri virkismøguleikar og møguleikar at fingið meira burtur úr tilfanginum.

Tað er ógvuliga misjavnt, hvørjar royndir næmingarnir, ið koma á skúlan, hava. Summir hava eina útbúgving á hægsta nautiska stigi, meðan aðrir hava bert havt eina vánaliga skúlagongd úr barnaskúlanum, so her er munurin stórur. Tað stendst sjálvandi stórt vandamál í sær sjálvum at lata hesar næmingar lesa saman. Úrslitið verður hareftir. Tað verður í øllum førum neyðugt at hugsa um eina næmingalagaða undirvísing, men heldur ikki hon er nøktandi. Tað er neyðugt at skipa eina undirvísing serstakt fyri hvønn bólkin, har fyrilit verður tikið fyri, hvussu næmingurin er fyri.

Eitt hava næmingarnir, ið koma á Alv-skúlan, tó allir til felags, tað er, at teir hava verið í tí vanliga arbeiðslívinum, teir hava arbeiðsroyndir hvør á sínum øki. Fleiri av teimum hava verið leingi í arbeiði. Tað vanliga er tó, at teir næmingar, sum hava verið á Alv-skúlanum, hava onga útbúgving, og teir hava ofta verið fyri samfelagsligum ella sálarligum trupulleikum. Hetta setur stór krøv til stovnin.

9. TANN LØGFRØÐILIGI BYGNAÐURIN AV STOVNINUM

9.1 Inngangur

Møguleiki er fyri, at stovnurin verður beindur beinleiðis undir undirvísingarverkið, og kemur soleiðis beinleiðis undir Landsskúlafyrisingina, ella at stovnurin verður skipaður sum sjálvsognarstovnur.

Nevndin heldur, at tað er rættast, at stovnurin verður skipaður sum sjálvsognarstovnur. So kunnu teir partar, sum vøntandi koma at brúka endurbúgvina mest, og tí kanska hava størstan áhuga í henni, manna stýrið fyri stovnin. Landsskúlafyrisingin og Almennastovan hava eisini boðað frá, at tey einki hava ímóti, at stovnurin verður skipaður sum sjálvsognarstovnur, treytað av, at stovnurin annars lýkur tey lóggávukrøv, sum galda á økinum, bæði undirvísingarlaga og fíggarliga.

Nevndin skjýtur upp, at stýrið verður mannað við umboðum fyri Almennastovuna, Fiskimannafelagið, Vanlukkutryggingarráðið, Føroya Arbeðarafelag og Føroya Arbeidsgevarafelag. Nevndin metir, at tað verða viðskiftafólk/limir hjá hesum stovnum/feløgum, sum koma at brúka skipanina mest, og tí er tað eisini rímiligt, at hesir stovnar/feløg koma at hava eitt avgerandi orð at siga, hvussu stovnurin verður rikin.

Nevndin mælir til, at ALV-skúlin verður umskipaður til ein sjálvsognarstovn, og stýrið mannað sum omanfyri nevnt. Nýggi sjálvsognarstovnurin má so gera eina avtalu við núverandi sjálvsognar-stovnin ALV, um bygningin, innbúgv v.m., so nýggi sjálvsognarstovnurin kemur at verða formligi brúkari av Stóra Húsi við Áir.

Nevndin mælir til, at lógaruppskotið verður stutt og greitt, og hon hevur gjørt eitt uppskot til lógartekstin. Lógaruppskotið kann í yvurførdum týðningi metast sum ein “rammulóg“, sum stutt ásetur, hvussu stovnurin skal skipast. Hetta verður so útbygt í teim viðmerkingum, sum eru til tær einstøku greinirnar.

Henda “rammulógin“ skal síðan útbyggjast í eini reglugerð fyri stovnin. Her skal nágreiniliga ásetast, hvussu skúlin skal skipast, hvørjir karmarnir eru, hvussu sjálv útbúgvingin skal skipast, samstundis sum stýrið eisini kemur at taka avgerð um, hvussu

núverandi høli skulu útbyggjast, hvar og hvussu tey skulu útbyggjast, um nýbygging skal gerast, og/ella avtalur skulu gerast við aðrar stovnar um hølisviðurskipti ella møguliga samarbeiðið um sjálva útbúgvingina. Her skuldu teknisku skúlarnir verið ein sjálvsagdur samstarvspartur. Men her koma figgjarkarmarnir at seta mark.

Nevndin leggur tí stóran dent á, at tá ið lógaruppskotið er samtykt, verða stig tikin til, at stýrið verður valt skjótast møguligt, so tað kann fara til verka og fáa gjørt reglugerðina. Sum áður nevnt, er tað tí av alstórum týðningi, at eitt vælqualificerað stýrið verður valt, og at tað verður væl kunnað um grundsjónarmiðini í endurbúgvingini, sum nevndin hevur stungið út í kortið. Við hesi barlast verður reglugerðin, sum skal tryggja høvuðssjónarmiðini í endurbúgvingini fyri stovnin, gjørd.

10. UPPSKOT UM LÓG FYRI ALV-SKÚLAN

§ 1. ALV-skúlin, hvørs endamál er at endurbúgva fólk, so tey í mest møguligan mun fáa bókliga, fakliga, sosiala og kropsliga førleikan aftur, og á tann hátt kunnu koma aftur í vinnu fullan dag ella part av degnum, verður skipaður sum sjálvsognarstovnur.

§ 2. Endurbúgvingin tekur ástøði í endamáli stovnsins, og verður hetta nærri ásett í reglugerð.

§ 3. Sett verður eitt stýri fyri stovnin, sum verður valt á henda hátt:

1 umboð fyri Almannastovuna

“ “ “ Fiskimannafelagið

“ “ “ Vanlukkutryggingarráðið

“ “ “ Føroya Arbeðarafelag

“ “ “ Føroya Arbeðsgevarafelag

§ 4. Upptøkunevndin/leiðslan fyri stovnin avger, hvør er egnaður at byrja á stovninum. Við hjálp frá serkønum fólkum ger hon metingarnar og avger út frá hesum, um viðkomandi lýkur treytirnar fyri at koma undir endurbúgving á stovninum. Verður umsøkjara noktað upptøku, skal hetta neyvt og nágreiniliga grundgevast av upptøkunevndini og við møguligari alternativari loysn.

2. stk. Verður noktað upptøku til stovnin, kann avgerðin kærast til viðkomandi kærmyndugleika.

§ 5. Stýrið stillar inn leiðara og undirvísarar til stovnin, sum Føroya Landsstýri setur. Leiðari stovnsins tekur sær av dagligu leiðsluni og hevur ta fíggarligu, fyrisitingarligu, fakligu og námsfrøðiliga ábyrgdina av stovninum.

§ 6. Lærarar og undirvísarar verða settir eftir tørvi, og sum fíggarligu karmarnir loyva.

2. stk. Lærarar og undirvísarar verða løntir eftir galdandi sáttmála við viðkomandi yrkisfelag.

§ 7. Stovnurin verður figgjaður yvir Løgtingsins figgjarlóg og hevur sítt egnu rakstrarstað.

§ 8. Stýrið fyri stovnin ger nágreiniliga figgjarætlan fyri komandi figgjarár. Figgjarætlanin verður send Føroya Landsstýri í seinasta lagi 1. juli til endaliga viðgerð.

§ 9. Næmingarnir fáa skjal/váttan frá stovninum í mun til tað, teir hava avrikað á stovninum.

§ 10. Um tørvur er á hesum, kann næmingur eisini fáa sernámsfrøðiliga hjálp.

§ 11. Stovnurin skal fylgja øllum fyriskipanum, lógum og reglugerðum, sum eru galdandi á økinum, har stovnurin hevur sítt virksemini. Hetta er eisini galdandi fyri starvsvenjing.

§ 12. Tá ið undirvísingin/starvstíðin á stovninum er komin at enda, skal næmingurin saman við leiðara og undirvísarum skúlans kannað og gera eina meting av, hvar viðkomandi er best eignaður at fara. Tað er skylda stovnsins í mest møguligan mun at verða hvørjum einstøkum næmingi til hjálpar, so hesin fær besta byrðin í víðari lívi/útbúgving/arbeiði sínum.

10.1 Viðmerkingar til reglugerðina (lógina)

§ 1: Endamál stovnsins er útgreinað í álitinum, og eiga teir grundtankar og tað ástøðið, sum víst verður til í álitinum fyri endurbúgvningina, at verða fylgd. Stovnurin eigur at verða rikin sum ein sjálvsgonarstovnur, og stýrið verður samansett, eins og skotið er upp.

§ 2.: Sjálvsgonarstovnurin fær eina reglugerð at ganga eftir. Henda reglugerð ásetur m. a., hvussu stýrið verður valt, og hvør situr í stýrinum, hvussu leingi tað situr v.m.. Í reglugerðini fyri stovnin verður eisini ásett, hvussu stovnurin annars verður skipaður.

§ 3: Nevndin skýtur upp, at stýrið verður samansett av hesum stovnum, sum nevndir eru, tí roknað verður við, at tað verða viðskiftafólk/limir úr hesum stovnum/feløgum, ið koma at gera størstu nýtsluna av hesum stovni.

§ 4, 1. stk.: Hetta er ein ógvuliga týðningarmikil grein og sambært henni fær leiðslan eina stóra ábyrgd, tí ikki bert hevur hon avgerðarrætt, hvør verður tikin inn á stovnin, men hon hevur eisini ábyrgdina av, at øll "intentionin" við lógini um endurbúgvning verður fylgd út í æsir. Tí eigur at verða kravt av teimum, sum manna leiðsluna, at tey ógvuliga gjølla seta seg inn í álitid um endurbúgvning, tankarnar í álitinum, biðja um alla neyðuga serhjálp og um neyðugt seta seg í samband við nevndina, og/ella teir politisku myndugleikarnar, um so er, at teir hava broytt nakað í álitinum.

Orsøkin til, at nevndin metir hesa grein so týðningarmikla, er, at leiðslan er "útinnandi" valdið sæð í mun til endurbúgvningina, og tí er sera umráðandi at koma væl frá byrjan. Fåa vit eina leiðslu, sum kanska hevur heilt aðrar intentionir ella meiningar við endurbúgvning, er alt nevndararbeiðið til fánýtis.

Hvør leiðslan er, velst um, hvussu stovnurin í heila tikið verður skipaður. Hugsast kann, at ein leiðari verður settur fyri allan stovnin, sum so aftur verður skipaður í deildir við hvør sínum leiðara. Verður tað soleiðis, heldur nevndin, at leiðsla skúlans er leiðarin fyri stovnin og teir ymisku deildarleiðarnar. Men avgerandi er, hvør skipanarformurin verður, og setast skal í reglugerðina fyri stovnin, hvør leiðsla stovnsins er. Leiðslan fyri stovnin skal eisini nýta stýrið fyri sjálvsgonarstovnin sum "feed-back" partnara, soleiðis at hollasta úrslitið fæst.

§ 4. 2. stk.: Leiðslan fyri stovnin avger, hvør lýkur treytirnar fyri upptøku á stovnin. Hon ger metingarnar við hjálp frá serfólki um neyðugt, og avger út frá hesum, um

viðkomandi lýkur treytirnar fyri at koma undir endurbúgving á stovninum. Verður umsøkjara noktað upptøku, skal neyvt og nágreiniliga grundgevast fyri noktanini, og við møguligari alternativari loysn og kærumøguleika.

§ 5: Sambært løgtingslóg um skúlafyrisiting setur landsstýrið leiðarar, meðan Landsskúlaráðið setir lærarar. Hetta er galdandi eisini fyri sjálvsoðnarstovnar. Annað starvsfólk setur stýrið/leiðslan sambært reglugerð fyri stovnin.

§ 6: Hetta verður helst ásett eftir tí figgjarætlan, sum verður lögð fyri hvørt árið/semestrið sær og kemur sjálvsagt at broytast alt eftir, hvussu umstøðurnar eru. At starvsfólkið verður lønt eftir viðkomandi sáttmála, er bert natúrligt.

§ 7: Nevndin metir, at rættast er, at stovnurin verður figgjaður yvir løgtingsins figgjarlóg

§ 8: Hetta er í samsvar við galdandi reglur á skúlaøkinum.

§ 9. Næmingarnir fáa próvskjal, vátan ella annað skjal, sum vísir, at teir hava tikið lut í skeiðum, sum eru fyriskipað av skúlanum.

§ 10. Hetta er sambært galdandi reglum.

§ 11. Her er nærri frágreiðing óneyðug.

§ 12. Tá ið tíðin er lokin, verður ein meting gjørd, hvar viðkomandi er best egnaður at fara. Henda meting kann verða avgerandi fyri, hvussu endurbúgvingin skal eydnast í framtíðini, og tí er tað ógvuliga umráðandi, at øll tey, sum hava verið um viðkomandi næming, gera sær stóran ómak fyri at gera eina so holla meting sum gjørligt, so valt verður rætt.

“Útslúsingarfasan” er ein ógvuliga týðningarmikil liður í hugtaki okkara um endurbúgving. Vit eiga at fylgja hvørjum næmingi í so stóran mun sum til ber, og ikki sleppa teimum uppá fjall. Hetta er eisini ein viðurkenning av, at viðkomandi, sum er undir endurbúgving, hevur serligan tørv, ikki bara bókliga og fakliga, men so sanniliga eisini sálarliga/samfelagsliga. Teir skulu merkja, at farið verður um teir alla tíðina, at teir verða stuðlaðir, ikki bara meðan sjálv skúlagongdin/-arbeiðsroyndirnar eru, men eisini eftir lokna útbúgving, nú teir skulu fóta sær úti í gerandisdegnum. Tann fyrsta tíðin í gerandisdegnum kann verða avgerandi fyri, hvussu endurbúgvingin eydnast.

Hvussu henda uppfylging skal verða, má avgerast í felag millum leiðslu, starvsfólk og viðkomandi næming. Eisini er umráðandi at geva viðkomandi ein so góðan kunnleika sum møguligt um, hvørjar møguleikar samfelagið kann bjóða honum bæði fíggarliga (studningsmøguleikar, ALS, veitingar frá Almannastovuni o.s. fr.), men eisini í aðra máta t.d. útbúgvingartilboð.

11. KOSTNAÐARÆTLAN

11.1 Fíggjarlig viðurskipti

Alt hetta kostar, men tað, sum politiski myndugleikin fyrst má gera sær greitt, er, hvat ætla vit á hesum økinum. Hvat eru okkara intensiónir og endamál, og kann ein taka undir við grundtankanum í álitinum, so má ein eisini verða til reiðar at gjalda, hvat tað kostar.

Tey nýggjastu tøluni, ið vit hava, eru tey frá ALV-skúlanum fyri 1994. Tá kostaði sjálvur skúlin kr. 1.269.510,- at reka, meðan tað kostaði kr. 417. 976,- at reka kostdeildina. Tilsamans 1.687.486,- kr. Tá vóru 18 næmingar á skúlanum, men pláss var fyri 14 afturat.

Fyribilsgjaldið frá Almastovuni fyri næmingar var kr. 1.057.800,- . Hallið av rakstrinum var kr. 624.386,- kr. Fyribilsgjaldið fyri hvønn næming fyri hvønn skúladag er nú kr. 375,-, meðan veruligi kostnaðurin í 1994 var 606,- kr. pr. dag, tí so fáir næmingar vóru.

Um 5 - 6 næmingar fleiri vóru á skúlanum hetta fíggjarárið, so javnvigaði, og 14 næmingar kundu komið afturat uttan stórvegis meirkostnað.

Men tann stovnur, sum verður umrøddur í hesum áliti, kostar, uttan at hava gjørt tær neyvu útrokningarnar, 3 - 4 ferðir so nógv. Men nevndin vil beinanvegin staðfesta, at verður tikið undir við grundtankanum, so skal stovnurin hava allan neyðugan útbúnað, tí annars verður stovnurin bert hálvur, og tískil útbúgvingin bert hálv, og soleiðis fellur burtur endurbúgvingarhugtakið, nevndin byggir á, til jørðina. Nevndin hevur roknað við, at skúlin/stovnurin verður útbygdur so við og við. Tann beinleiðis tørvurin, skúlin hevur nú í ár, er umleið 2 mió. kr., men tá ið stovnurin er útbygdur sambært ætlan nevndarinnar, so verður kostnaðurin 6 - 8 mió. kr.

Nevndin metir eisini, at við einum meira aktivum sosialpolitikki og endurbúgvingarpolitikki, verður úrslitið samfelagsliga ein sparing. Nevndin væntar tí, at tann upphædd, 75,6 mió kr., sum er goldin til tey 1.046 viðskiftafólkini í 1993, hevði verið væl minni, um ein meira miðvísur endurbúgvingarpolitikkur varð førdur.

11.2 Útbúgvingarstuðul

Teir næmingar, ið nú eru á Alv-skúlanum fáa fíggarligan stuðul eftir forsorgarlógini, og tí er útbúgvingarstuðul í hesum sambandi uttan týdning, men hugsast kann, at skúlin fær loyvi at taka aðrar næmingar inn, sum fyri ein part vilja gjalda fyri at ganga á Alv-skúlan. Hesir næmingar hava rætt til fyri ávísar útbúgvingar at fáa útbúgvingarstuðul eftir galdandi reglum.

Stuðulsstovnurin veitir vanligan stuðul til lesandi í Føroyum. Stuðulin verður róptur útbúgvingarstuðul (ÚS). Nærri upplýsingar um stuðulsveitingarnar eru at lesa í bóklinginum “ÚTBÚGVINGAR Í FØROYUM” og í bóklingum, sum Stuðulsstovnurin hevur givið út.

12. AÐRAR VIÐMERKINGAR

12.1 Samarbeiðsviðurskipti

Samarbeiðsviðurskiptini er sera týðningarmikil partur av virksemini skúlans. Samarbeiðið millum leiðslu, lærarar og næmingar er ein sera týðningarmikil táttur í arbeiði skúlans. Eisini er neyðugt at hava góð samarbeiðsviðurskipti við teir myndugleikar og teir stovnar, sum skúlin hevur samskipti við - bæði námsfrøðiliga og fíggarliga. Samarbeiði kann eisini snúgva seg um viðurskipti við aðrar skúlar. Hugsað eigur í hesum sambandi at verða um viðurskipti millum heim og skúla, serliga um so er, at næmingarnir eru so mikið tilkomnir, at teir sjálvir hava konu og børn. Hetta setur ávís krøv til skúlan.

12.2 Royndir

Tá ið hugsað verður um, at Alv-skúlin hevur næstan 40 ár á baki, so er einki at ivast í, at hann hevur royndir, ið eru neyðugar at byggja víðari á. Tað verður uppgávan í framtíðini at duga at nýta hesar royndir á ein skilagóðan hátt. Hetta kann best gerast við at eftirmeta tað tilfarið, sum er til taks, og eftir tí gera neyðugar metingar. Tað verður tí uppgáva nevndarinnar í bygnaðararbeiðnum, hjá komandi leiðslu og lærarum at duga at nýta hesar royndir, so tann skúlin, sum verður úrslitið av hesum arbeiði, byggir á tað positiva í skúlans royndartíð.

12.3 Hvussu fæst meira at vita um tiltakið

Tá ið hugsað verður um at framvega upplýsingar um tiltakið, so veldst um, hvat ætlanin er at fara í holt við av undirvísing. Viðvíkjandi undirvísing til fráfaringarroyndir fólkkaskúlans, so fáast allir upplýsingar um hesa í galdandi reglugerðum - rundskrivum, kunngerðum og lógum. Viðvíkjandi FHS, so standa somuleiðis allir upplýsingar í reglunum. Umframt hetta fáast upplýsingar og leiðbeiningar frá viðkomandi stovnum, ið samstarvað verður við.

Annars verður víst til hjáløgdu skjøl og frágreiðing frá kanningarferð í Danmark, ið nevndin gjørði 5. - 8. desember 1994.

12.4 Hvørjir stovnar kunnu veita leiðbeining

Umframt teir stovnar, ið nevndir eru, so eru tað nógv fleiri, sum kunnu hjálpa og leiðbeina. Tað er torført at geva nágreiniligar upplýsingar um teir, tí tað veldst um, hvørjar útbúgvingar, ætlanin er at fara í holt við. Tað verður tí fyri ein stóran part upp til komandi leiðslu skúlans at greiða, hvørjir stovnar kunnu veita leiðbeining í framtíðini.

13. FRAMTÍÐARÚTLIT

13.1 Framtíðarútlit

Skúlin eigur altíð at styrkja hug og sjálvkenslu næmingsins at fara undir eina útbúgving, tað veri seg handaliga ella bókliga, og skipa so fyri, at næmingurin kann gerast førur fyri at fara í holt við eitt ella annað arbeiði, ið hann hevur hug og orku til. Hugskotini til skeiðini kunnu vera so ymisk, og torført kann ofta vera at fáa gjørt tey til veruligar verkætlanir. At fáa í lag hugskot og fremja tey er ofta eitt úrslit av samarbeiði millum fólk og stovnar, ið hava áhuga fyri uppgávuni. Á henda hátt kann skúlin best mennast næminginum til frama, og er hetta eisini ein fyrirtreyt fyri einum góðum framtíðarútliti.

Ein spurningur í hesum høpi er: hvussu fáa vit næmingarnar inn aftur í arbeiðslívið? Kanningar aðrastaðni vísa, at hetta ikki er so stórt vandamál, sum ein kundi hugsað sær, tí skeiðini hava oftast gjørt næmingin virknan, ment sjálvkenslu hansara og givið honum kenslu av, at hann hevur nakað at týða, og at hann er neyðugur í samfelagnum.

Vónandi fer lóggávuvaldið at gera teir karmar, sum fara at tryggja Alv-skúlanum sambærilig arbeiðskor, sum fara at bera skúlan út um ta fastløstu royndartíðina, ið nú hevur vart næstan 40 ár.

13.2 Framtíðarhugsanir

Ætlanin við skipanini er at geva fólki, sum á ein ella annan hátt - tað verið seg andaliga ella handaliga - er komið í truplar umstøður, eitt lívsvirði, sum eisini kann røkka út um eyðsýniligasta týðningin, so tey kunnu fáa líkindi at stytta sær stundir á skynsamiligan hátt, og at høvi verður at royna seg á ymiskum leitum, sum tá ið væl veit við, kunnu vísa á gongdar leiðir til framtíðar livibreyð, til dagdvøljú og til bjartari framtíðarvónir.

Miðað verður eisini eftir at slóða veg inn í eitt samfelag, sum eisini sær til teirra, ið samfelagsskipanin ger veik, og sum av somu ávum kenna seg at vera nyttuleys, fjónað og púra slept upp á fjall við nøkrum fáum krónum at halda ringastu neyðina frá durunum.

Vit eiga eisini góðar kreftir á so at siga øllum økjum, sum kunnu vera við at seta í gongd eina positiva menning í samfelagnum. Ein tilík menning gevur lívinum virði, og hon

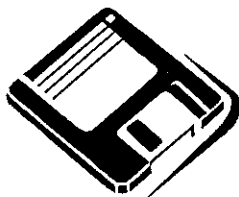
verður samstundis at vísa fólki á teir móguleikar, ið eru at gera dagsins nyttu, og tískil eisini varðveita ræðið á eignum lívsviðurskiftum.

14. SKJAL I

Frágreiðing frá Danmarkarferð 5. - 8. desember 1994

Við í ferðini vóru:

Leif Olsen, umboðaði Almannastovuna
Jóan Hendrik Samuelsen, umboðaði Almannastovuna
Øssur av Steinum, umboðaði Alv-skúlan
Napoleon Joensen, umboðaði Alv-skúlan
Jákup Lindenskov, umboðaði Alv-stovnin
Arnold Abrahamsen, umboðaði Landsskúlafyrisingina

**Frágreiðing frá kunningarferð á "Erhvervstræningin" 5-15, 8240 Risskov tann
05.12.1994**

Bodnir vælkomnir av Erwin Berngruber, institútiónsleiðara og Leif Schwensen, deildarleiðara.

Alment um lógarheimildirnar

"Erhvervstræningin" er sett á stovn og virkar eftir bítandslógini § 91.

Sambært § 91 í bítandslógini er tað uppgávan hjá donsku amtunum at skapa umstøður fyri, at fólk, ið hava skerdan arbeiðsførleika, hava møguleika at sleppa á institutióin/stovn til arbeiðsuppvenjing og til útbúgving og eisini til arbeiðsroynd og umvenjing. Amtini hava eisini tað uppgáva at útvega vard verkstøð og líknandi til persónar, sum vegna líkamligar, sálarligar ella sosialar orsøkir ikki eru før fyri at klára seg á vanligu arbeiðsmarknaðinum.

Endurbúgvingarstovnamir og varðu verkstøðini kunnu setast á stovn og rekast av eini ella fleiri amtskommunum, kommunum ella sum sjálvsognarstovnar, sum amtsráðið ger semju við. Í semjunum verða ásettar reglur um leiðslu stovnsins og rakstur, sum ikki mugu verða kappingaravlagandi.

Eisini verður staðfest í § 91, at kommunustýri kunnu stovna og reka vard verkstøð, sum serliga eru ætlað til persónar búsitandi í kommununi.

Amtsráðið skal ansa eftir, at skipanin fyri stovnin ella broytingar av endurbúgvingarstovnum og vardum verkstøðum eru í tráð við stevnumið, sum eru ásett av socialministeriinum.

Avgerðir um upptøku á endurbúgvingarstovnar og vard verkstøð verða tiknar av amtsráðnum eftir tilmæli frá kommunustýrinum, har viðkomandi er búsitandi.

Útreiðslubýtið millum kommunu, amt og stat er ymiskt, alt eftir hvørji tilboðini eru. Um persónur, sum verður vístur frá socialforvaltningini eftir § 43 í bítandslógini (endurbúgvingarstuðul), so rindar kommunan 50% og staturin 50%. Tað sama er galdandi, um talan er um eitt tilboð, sum kommunan hevur skipa fyri.

Öðrvísi er, tá ið tað snýr seg um arbeiðsroyndir. Tá rindar kommunan 50% og staturin 50% av sjálvum uppihaldinum hjá viðkomandi persóni, meðan tilboðið verður býtt millum kommunu og amt, ávikavist 50% í part.

Endamálið hjá stovnunum undir § 91 í bítandslóginu er sostatt at hava tilboð til persónar, sum vegna líkamlígar, sálarlígar ella socialar forðingar ikki klára seg á tí vanlíga arbeiðsmarknaðinum.

Í Árhús Amt er tað umleið 10-15% av viðskiftafólkunum, sum eru undir endurbúgvíng, sum verða víst til endurbúgvíngarstovnar, meðan hini 85-90% nýta tilboð, sum kommunan ella onnur standa fyri, t.d. verandi útbúgvíngarstovnar.

Endamálið hjá "Erhvervstræningin"

Sum umrøtt omanfyri so hevur "Erhvervstræningin" nakrar ásettar uppgávur. Fyri at rækka hesum hevur stovnurin skipað tað soleiðis, at tilboðini eru vend móti arbeiðsmarknaðinum, og at vírksemið minnir so nógv sum gjørlígt um krøvini á arbeiðsmarknaðinum. Á henda hátt fáa brúkararnir tær kvalífikatióinir, sum eru neyðugar á arbeiðsmarknaðinum.

Málbólkur

Málbólkurin hjá stovninum er í hævudsheitum ung millum 18 og 24 ár við innlæringartrupulleikum. Men á stovninum eru ikki einans persónar, sum hava hesar trupulleikar. Her eru persónar, ið av líkamlíggum, sálarlíggum ella socialum orsökum ikki klára seg á tí vanlíga arbeiðsmarknaðinum.

Tilboð

Á "Erhvervstræningin" eru tilboð um at koma í arbeiðsroynd, uppvenjíg og vart arbeiði innan metal, træ, køk/kantínu og kontórøki.

Hetta er skipað á tann hátt, at á stovninum eru 8 deildir, ella rættari framleiðslueindir, í fevna um maskínverkstað, ídnaðartilgeríng/plátu-verkstað, reíngerð, tilgerðíg og loddiskúlai, elektroník, køk og kantínu og træverkstað.

Umframnt hetta eru deildir, sum arbeiða við at betra um arbeiðshættírnar í sambandi við at lýsa arbeiðsevínini, arbeiðsmotívini o.t. hjá revalídentunum, og sum arbeiða við undírvísíng, eítt nú um tað vísir seg, at ein persónur hevur brúk fyri undírvísíng í rokning ella donskum.

Stovnurin hefur avtalur við almennar stovnar og privat virki um at útvega vørur, t.d. framleiðir stovnurin skermar til solariumsólir, sendir døgurðar til arbeiðspláss og er avloysari fyri reingerðarfyrirøkur.

Stovnurin hefur eisini praktikkpláss til næmingar, ið ganga á verkstaðarskúla, og hefur eina 2 ára útbúgving innan ídnað.

Umframt hetta er eisini ein búfelagsskapur knýttur at stovninum, har persónar, sum arbeiða á stovninum, búa. í hesum búfelagsskapi arbeiða tveir pedagogar, sum hjálpa til við ymiskum praktiskum tingum hálva tíð.

Stovnurin hefur eisini eina arbeiðsávísing, hvørs uppgáva er, at fáa tey, sum tann vanliga arbeiðsávísingin ikki fær í arbeiði, út aftur á arbeiðsmarknaðin.

Harumframt arbeiðir stovnurin eisini við verkætlanum, ið serliga eru fyri flóttafólk, tí hesin bólkur hefur ein serligan tørv.

Fígging

Játtanin frá amtinum er umleið 7,6 mió. kr. Inntøkan av framleiðsluni/service-uppgávunum liggur umleið 5-6 mió. kr.

Fíggarætlanin í 1993 var umleið 17 mió. kr., meðan hon fyri 1994 var umleið 14 mió. kr.

Gransking- og venjingarmiðstøð

Á stovninum er ein granskingar- og venjingarmiðstøð, hvørs endamál er at menna og royna aktiveringsmetodir sum ein liður í at lýsa ymsar bólkar av revalidendum, at stovna eina granskingarmiðstøð í umráðnum, at byggja brúgv millum granskingina og tann praktiska partin av endurbúgvingini og at sjónliggera hættir og menning innan endurbúgving.

Miðstøðin hefur millum annað roynt at arbeiða við, hvussu ein á besta hátt kann lýsa arbeiðsførleika og arbeiðsmotivatión hjá persónum.

Tað, sum miðstöðin serliga leggur dent á, er, at persónarnir skulu hava almennan førleika, so sum samarbeiði, umstilling og yvirlit. Tann pedagogiski høvuðstátturin er at fokusera á orkuna hjá persónunum, heldur enn á trupulleikarnar.

Hetta arbeiðið verður gjørt í samarbeiði við Psykologisk Institut á Århus Universiteti.

Visitation

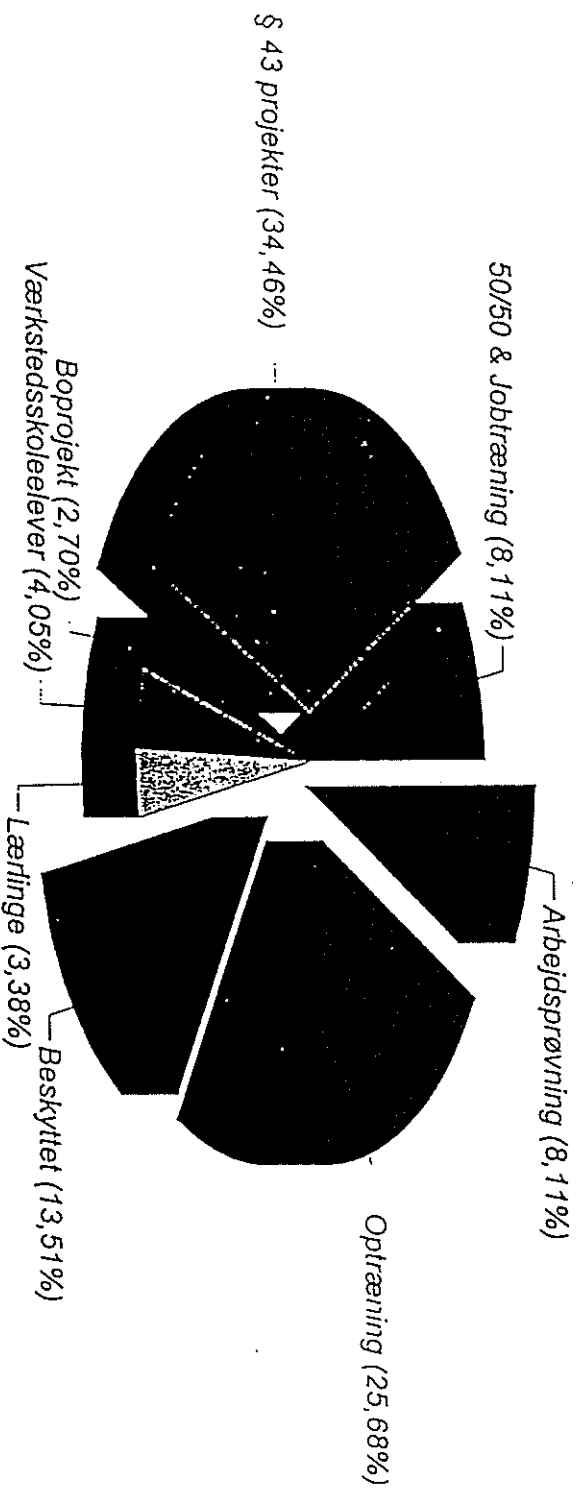
Tað eru kommunurnar, almannastovurnar, ið vísa persónum til stovnin, men tað er stovnurin, ið avgerð, um viðkomandi kann sleppa inn á stovnin, ella um stovnurin hevur nakað at bjóða.

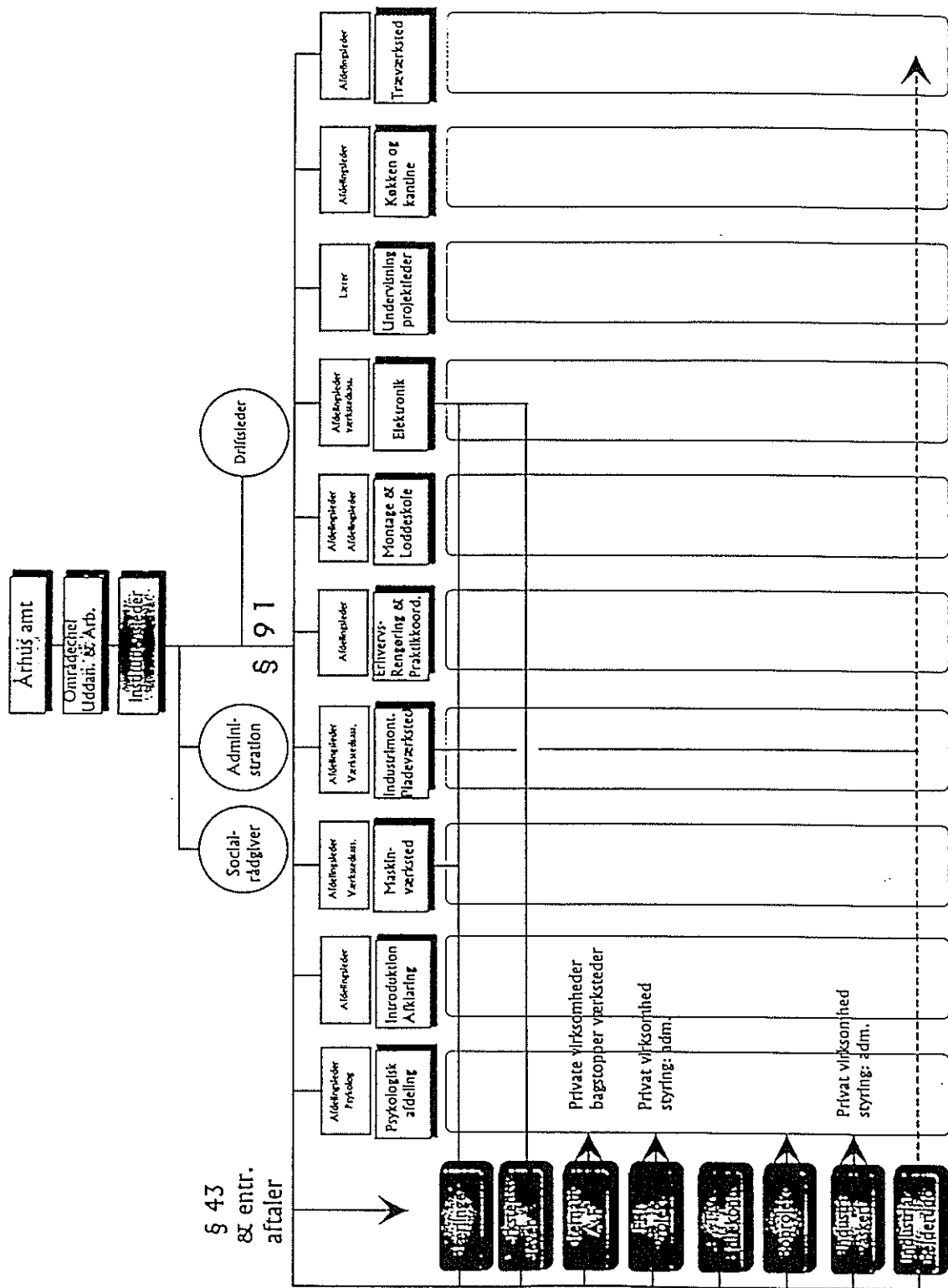
Hetta gongur sum oftast fyri seg á tann hátt, at kommunalur sosialráðgevi vendir sær til stovnin. Síðani verður fundur avtalaður millum sosialráðgeva, viðskiftafólk og "Erhvervstræningen", har millum annað viðskiftafólkið fær at vita, hvørji tilboðini eru, og hvussu arbeitt verður.

Hjálagt eru skjøl, sum vísa, hvussu "Erhvervstræningen" er skipað, og sum vísa virksemi á stovninum.

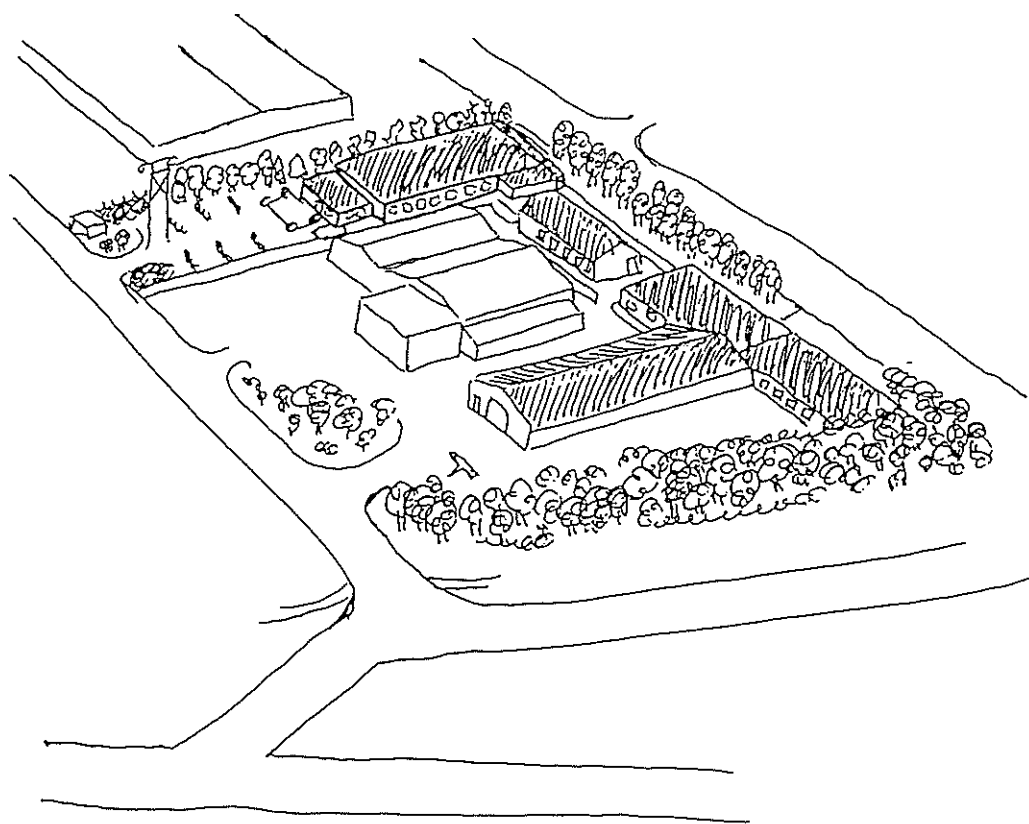
Erhvervstræningen

Aktivitetsniveau nov. '94

REVA - GRENÅ

Revalideringsstovnurin Grená

Reva - Grená, Ravnholtvej 1, 8500 Grená

Reva Grená er ein sjálvstøðugur arbeiðsroyndar- og revalideringsstovnur undir Århus Amtskommune. Stovnurin er normeraður til 30 revalidendar, og hesir eru úr einum umráði, har 50.000 fólk búgva, o.u. fólkatalið í Føroyum. Tey, sum ikki eru før fyri at fara út á arbeiðsmarknaðin av sálarligum, líkamligum ella sosialum orsøkum, kunnu verða upptikin á stovnin.

Starvsfólkini eru 12: sos.pæd, maskinarbeiðari, radiom., elekt., húshaldslærari, avspenningspædagogur, sálarfrøðingur, sos.ráðgevi, skrivstovufólk og onnur fakfólk.

Stovnurin er sprottin úr eini smiðju, einum drív húsi og einum køki.

Fíggarætlanin er 4 mió. kr. netto, og vinnur sjálvur stovnurin 20% av hesi upphædd.

Arbeidsfrymilin er:

1. arbeiðsroynd o.u. 2 mánaðir
2. uppvenjing o.u. 3 mánaðir
3. út á marknaðin (í gerandisdagin): at slúsa út, eisini í vard verkstøð.

Reva-Grená hevur nært samarbeiði við skúlar, virki, stovnar, fakfólk og serfrøðingar í øllum Århus Amti, so at ein og hvør revalidendur verður viðgjørdur á sín hátt. Sosiala deild í Århus Amt tekur inn revalidendar. Læknar og sosialráðgevar eru millum teirra, ið manna hesa deild. Í verandi skúlaári er yngsti revalidendur 18 ár og elsti 57 ár.

1. Arbeiðsroyndir

Hesin parturin av skeiðnum á Reva-Grená varir í 2 mánaðir.

Dentur verður lagdur á hesi orð:

- Tú kanst sjálv/sjálvur velja!
- Tú skalt sjálv/sjálvur!
- Her er móguleikin - vel!

Mong eru tilboðini á tímatalvuni:

1. kunnað verður um samarbeiði í heimi/skúla/arbeiðspláss og í samræðuvenjingum
2. frálæra er í ergonomí, heilsulæru og fyrstuhjálpi
3. aðrar lærugreinir eru: trygd á arbeiðsplássinum, samfelagslæra, arbeiðsmarknaðarviðurskipti
4. undirvíst verður eisini um alkoholisnýtlu

Tímabýtið í nevndu greinum er 3-5 tímar um vikuna.

Ein reyður tráður í hesum stovni er kropsvenjning og avspenning. Hetta verður bæði vant og kunnað um.

Tær tvær síðstu vikurnar í hesum 2-mánaða skeiði verður farið í starvsvenjing í verkstøðum og á stovninum.

Her eru møguleikarnir fleiri:

1. skrivstova við EDV útbúnaði
2. elektronikkdeild, serliga loddarbeiði
3. køkur/kantina/reingerð og fæðslulæra verður viðgjørt á EDV
4. grafískt arbeiði við EDV - lay out
5. seymistova
6. metalsmíð
7. montaga

Hóast revalidendarnir eru í starvsvenjing, verður eisini nomið við teoriina.

2. Uppvenjing

Tá ið arbeiðsroyndirnar eru loknar, verður farið til uppvenjingina í 3 mánaðir.

- Umframt vælútgjördan maskinverkstað, so eru á stovninum vardir verkstaðir og 2 lærupláss. Tað, ið her verður smíðað ella evnað til, lýkur allar arbeiðsmarknaðartreytir, so at peningur er at vinna.
- Í køks/kantinu/reingerðardeildini verður alt handa arbeiði framt. Ikki bert verður matgjørt til egnan tørv, men eisini letur hesin stovnur mat og fólk til matstovur í Grená, so eisini her er fitt av peningi at vinna.

- Elektrikkdeildin fær ymsar uppgávur frá størri virkjum.
- Montagudeildin fær eins og elektrikkdeildin arbeiðsuppgávur úr øllum Danmark.
- 5 fólk eru á tænaðstudeildini: bilførari, húsavørður, goymslumaður, trukkførari og tekniskur assistentsnæmingur.
- Hjálpartóladeildin er virkin kring alt Djursland. Koyristólar, sláimaskinur, dustsúgvarar og alt handa slag verður umvælt av revalidendum.
- Stovnurin vinnur sostatt pening eisini hesum viðvíkjandi. Servisubilurin er útgjærdur sum ein lítill smiðja. Eisini útleigar stovnurin hjálpartól, eitt nú sjúkrahússengur.
- Grafiska deildin kann veita tilboð lík eini og hvørji prentsmiðju. Jólakort, bóklingar, atgongumerki o.a. verða evnað til.
- Skrivstovudeildin veitir undirvísing í øllum vanligum skrivstovuvyrki. Umframt tað hevur deildin eitt góðkent lærupláss.

3. Út í gerandisdagin

Eftir lokna uppvenjing verður skeið hildið í 3 vikur um at fáa revalidendin at virka á privatum arbeiðsplássi. Undirvíst verður í flokkum á í mesta lagi 6 fólk. Eftir hesar 3 vikurnar kemur flokkurin saman hvørja viku at práta um royndir, umsóknir o.a. líka til hóskandi arbeiðstilboð býðst. Reva-Grenå kann eisini nú ávísa ymisk starvsvenjingarpláss úti á ymsum stovnum ella virkjum í 4 vikur.

Nakrar eftirmetingar

Revalidendarnir fara í starvsvenjing fleiri ferðir, bæði tá ið arbeiðsroyndir eru, og tá ið uppvenjingin er, alt eftir tørvi teirra, so tíð teirra á Reva-Grenå er ikki neyvt fastløgð.

Undirvísingarætlanin á hesum stovni er ógvuliga liðilig-fleksibul. Dentur verður lagdur á motión, avspenning, styrkivenjing -MAS- Mongum eykaskeiðum verður skipað fyri á stovninum. Fáir revalidendar fara út í arbeiðsloysi ella verða pensioneraðir.

Vitjan á Reva-Aarhus týsdagin 6. desember 1995

Stjórin Bent Kjærsgaard tók ímóti okkum og beyð okkum at vera hjartaliga vælkomnir á Reva-Arhuus. Vit fingi fyrst kaffi og kunnaðu okkum eitt lítið sindur um hvør annan.

Bent er maskinmeistari og hevur altíð havt stóran áhuga fyri teim veiku í samfelagnum, sum yngri starvaðist hann í mong ár innan KFUM-skótarnar.

Varaleiðarin, Henning Boldsen, var eisini við okkum kring alt, sum vit sóu har. Hann var ungur maður og hevði mest við ta pædagogisku síðuna at gera.

Bent upplýsti, at hann byrjaði innan revalideringina í 1968. Lógin um revalidering í DK er frá 1960, og hon er so seinni farin inn sum ein partur av bilstandslógini. Tað var mikið lættari at virka innan revalidering tey fyrstu árin frá 1968 og úteftir, enn tað er í dag.

Revalidering er sera ymisk frá amti til amt í DK bæði so og so. Paralellir finnast, men tað er annars sera sundurbýtt virksema innan tær ymsu "reva".

Plantuskúlin er ein sjálvstøðugur sjálvsognarstovnur, ið arbeiðir við revalidering av ymsum slag.

Bent: Vit eru opnir fyri øllum møgulegum hugskotum, og vit noyðast alla tíðina at finna nýggj mið og mál. Reva-Aarhus er ein sjálvsognarstovnur. Vit hava heilar 18 mans í stýrinum, men hetta er mest fyri at hava baklandið í lagi til kommunu, amt og stat. Aðrar "REVA" eru tó amtskommunalar. Vit standa tí leysari og harvið nógv sterkari, enn hinir amtskommunalu "REVA"-stovnamir.

Her er alt savnað undir okkara leiðslu við umleið 12 mió. kr. á fíggjarlógini. Amtið letur okkum 50% og kommunurnar 50%. Bent heldur, at tað eru kommunurnar, ið mynda revalideringina og ikki amtið.

Reva-Aarhus ger fíggjarætlanina, og fær hana góðkenda.

Góð endurbúgving sparir bæði kommunum og amtinum rúgvuvís av peningi. Kommunurnar her um vegir eru sera áhugaðar í endurbúgving. Tess betri tað gongur revalideringini, tess fleiri krónur eru til onnur kommunal og almenn tiltøk.

Tú kanst leiða rossið til brunnin, men tað ger sjálvst av, um tað vil drekka. Soleiðis er tað eisini við endurbúgvingini í síni heild og eisini her hjá okkum. Tann, sum er í

endurbúgving, má vera motiveraður og hava viljan. § 91 fólk eru okkara næmingar. Endurbúgvingarstovnarnir arbeiða við bert 20% av øllum teimum, sum hava rætt til endurbúgving.

Revalidendarnir mugu fáast í gong við tað, teir hava áhuga fyri og hegni til, annars endar endurbúgvingin við ongum úrsliti.

Varaleiðarin Boldsen sigur, at tey, sum teir halda/sígga ikki hoyra heima her, verða avvíst, so skjótt sum hetta er greitt. Útslúsingin gongur fyri seg eftir § 43 og er eitt kapitull fyri seg.

Tilboðini eru til revalidendar frá 18 og upp til 65 ára aldur. Bæði kyn hava nøkurlunda sama býti, men tað er nakað ymiskt frá lærugrein til lærugrein. 90% av teimum vit fáa, hava als onga útbúgving. Besta verja teirra er tí ein ella onnur útbúgving. Sjúku- og dagpeningafólk skriva seg fyri teir flestu dagarnar á Reva-Aarhus. Tey fáa kr. 68,65 pr. tíma undir uppvenjing. Hetta er eitt sindur niðanfyri sjúkra- og dagpeningaskipanina í DK.

Vit sóu alt Reva-Aarhus og tað virkseimið, ið har er. Tey gera mat av ymsum slagi til ymsar stovnar í nánd. Hetta er eitt lærupláss fyri ungar gentur. Reva-Aarhus arbeiðir nógv sum undirleverandørur til ymsar fyrirkur í nærumhvørvinum. Tað ber teimum ikki til at kappast við arbeiðsmarknaðin á jøvnum fæti, tí tey fáa almennan stuðul, men eingin sigur nakað til, at tey arbeiða sum undirleverandørar. Hetta kann tó vera sera svikaligt, tí tað er komið fyri, at revalidendur er farin frá okkum við góðum kundum og er byrjaður fyri seg sjálfvan. Slíkt ger, at vit alla somlu tíðina mugu leita okkum eftir nýggjum undirleveransum.

Reva-Aarhus arbeiðir innan træ, metal, pappír og el. Teir gera ein hóp av biligum møblum, sum vit kenna sera væl í FR. Teir hava annars eisini fakstovur, har fólk kunnu fáa ein fyrstahonds kunnleika til m.a. teldu.

Almikið verður gjørt við kroppsvenjingina, tí alt ov mangir av revalidendunum eru so illa fyri kroppsliga, tá ið teir koma higar, at hetta er alneyðugt.

Fleiri av revalidendunum fáa lærubræv frá Reva-Aarhus og tilvísing til arbeiðsmarknaðin, men so vita teir sjáldan meir um viðkomandi. Her er ikki nakað skipað feed back. Reva-Aarhus stendur sum lærumeistari. Tað kemur fyri, at teir eru lærumeistarar saman við einum hvørjum privatum meistara.

Útslúsing av fólki fór m.a. fram á Skejby sjúkrahúsi. Hetta er eitt sera stórt amtssjúkrahús, ið hevur eina rættiliga stóra sölubúð, har alt er at fáa. Hesa sölubúð hevur

eitt fólk frá Reva-Aarhus undir sær, men sölubúðin verður annars ríkin av revalidendum frá Reva-Aarhus. Hesir eru har eina tíð, til teir koma út í tað vanliga lívið aftur. Henda sölubúð gevur ongan vinning, men hvílir so nøkurlunda í sær sjálvum. Hetta halda tey vera eitt frálíkt útslúsingarstað, tí avtakararnir eru sera væl nøgdir við tey, ið koma haðani.

Bent og Bolsen greiða frá: Ein revalidendur, ið fer út í fulla vinnu sum 40 ára gamal, sparir samfelagnum 2,9 mió kr. í meðal. T.v.s. at bert nakrir heilt fáir væleydnaðir revalidendar um árið gjalda fyri allan stovnin, um vit vilja nýta hesa myndina.

Júst hetta hevur Karolina ført fram so mangan, uttan tó at hava fingið ljóð fyri sínum sjónarmiðum. Og oman á hetta kemur so tann menniskjaliga síðan, ið als ikki kann gerst upp í krónum.

Lívskvalitetur: Hvat leggur samfelagið í hetta?

Motivatión: Til hvat og í mun til hvat?

Stavnhaldið: Uppfatan, trúgv og framtíðar starvsmøguleikar.

Ella sagt við øðrum orðum: Hetta er at gera hin passiva, niðurundir- komna persónin aktivan í einari positivari merking.

VUC-sentrini í amtinum geva 8., 9., 10. og HF prógv. Reva-Aarhus arbeiðir á heilt øðrum økjum enn tey á VUC. Vit eru bert avtakarar av teimum síðstu 20% av revalidendum, ið klárt hoyra til tann veikara endan frá pkt. (2) 3 - pkt. 6 í uppbygginginum av revalidendum. Tey, sum verða avvíst frá okkum, enda sum pensionistar í teim allar flestu førum.

Vit hava 25 fólk í vinnu á timdur/snikkaraverkstaðnum. Her verður virkað og framleitt fyri umleið 6 mió. kr. Her eru lærupláss fyri bæði kyn. Vit leiga hús, men vit eiga maskinurnar, ið flestar eru fluttar út úr Reva-Aarhus, tí har var ov trongt.

Fundarfrágreiðing frá fundi í Revalideringsklinikken í Árhús, týsdagin 6. desember 1993, kl. 13.30

Møttir: Arnold Abrahamsen, Øssur av Steinum, Leif Olsen og Jóan Hendrik Svabo Samuelsen, Napoleon Hansen og Jákup Lindenskov.

Vegna Revalideringsklinikkin: Jens Laurids Jensen, dagligur leiðari.

Byrjað var í fundarhølinum á klinikkin, har vit vóru bodnir til kaffi. Samstundis bjóðaði Jens Laurids Jensen vælkomnin og præsenteraði seg, og vit greiddu frá, hvørjir vit vóru, og hvat okkara setningur var.

Síðani byrjaði Jens Laurids Jensen at greiða frá virkinum á Revalideringsklinikkin, og hvat høvuðssetningur teirra var.

Eitt av "lyklaorðinum" hjá klinikkin var hugtakð "motivatióin". Hetta hugtakið gekk ígjøgnum allan vegin, og teir lögdu ógvuliga stóran dent á hetta hugtak. Tað var ógvuliga avgerandi fyri teir, at teir revalidendar, teir tóku upp á klinikkin, vóru motiveraðir fyri at gjøgnumføra útbúgvingina.

Tað var Árhús kommuna, sum sendi allar revalidendar til teirra. Tvs. tú skuldi ávísast gjøgnum kommununa fyri at sleppa inn á stovnin.

Tá ið stovnurin hevði fingið skjølina frá málsviðgeranum í kommununi, vóru skjølini journaliserað og gjøgnumgingin. Eftir hetta blivu 85% boðin til kunning og val, meðan 15% komu til visitatióin. Visitatióin bleiv gjørd av fólki á stovninum, og ein partur bleiv so boðin víðari til kunning og val, meðan restin av einhvørji orsök ikki bleiv tikin upp á stovninum. Kunning og val gekk soleiðis fyri seg: Tveir teir fyrstu dagarnar var ein gjøgnumgongd av teim tilboðum, Revalideringsklinikkin hevði, og hvørjir aðrir møguleikar vóru til revalidering uttan fyri klinikkin. Hesir tveir teir fyrstu dagarnir gingu fyri seg í bólkum við 10 í hvørjum bólki.

Innanfyri 3 teir næstu dagarnar var so hvør einstakur innkallaður til persónliga samrøðu, og endamálið við samrøðuni var:

- Hvørjar møguleikar og framtíðarynski hevur tú júst nú
- Á hvønn hátt kann ein luttøka á Revalideringsklinikkin hjálpa í tíni støðu og
- ein meting av, um Revalideringsklinikkin er rætta tilboðið, og á hvørjari deild tú kundi hugsað tær at byrja.

So kanst tú velja at fara á skeiðsdeildina, forroyndina ella fara beinleiðis á eitt verkstað.

Eftir hesa samrøðu kann viðkomandi rokna við eitt sindur av biðitíð, áðrenn hann kann byrja. Skalt tú byrja á verkstaði ella forroyndini, skalt tú til læknakanning, so læknin kann gera sær eina meting av heilsuligu og sosialu støðuni. Onkuntíð kom psykologur eisini inn í myndina.

Ambulant kanning

Tað kann eisini henda, at tú verður innkallaður til ambulanta kanning, har meiningin er at finna útav, um tú skalt ráðast til at fara á "förtidspension", ella arbeiðast skal víðari við endurbúgviningini. Í hesi ambulantu kanning verða læknaligar og psykologiskar kanningar gjørdar, og eftir hesar kanningar verður tú og málsviðgerin hjá tær biðin um at koma á fund at tosa um, hvat er best tína vegna.

Skeiðsdeildin (afdelingen)

Tilboðið hjá skeiðsdeildini var eitt 3-viku skeið við 10 luttakarum í hvørjum bólki. Her fekst tú móguleika at arbeiða við tínum framtíðarmøguleikum saman við bólkinum, har tann einstaki legði fram sínar royndir og tankar. Tað var ikki nøkur føst skrá, men skráin lagaði seg eftir viðskiftafólkunum.

Meldaði tú teg til skeiðini, gekk revalideringsklinikkinn út frá, at tú luttók aktivt og gekk við til at tosa um royndir tínar og ynski fyri framtíðina. Á skránni eru eisini samrøður við starvsfólkið á stovninum. Møtitiðin er frá 9.30 til 14.00. Tá ið skeiðið endar, verður málsviðgerin biðin um at koma á fund, soleiðis at tosað kann verða um framtíðarmøguleikarnar.

Forroyndin

Í forroyndini fært tú meira at vita, áðrenn tú velur, hvørja deild tú skalt fara á. Her fært tú at vita um bítandslógina, reglurnar um arbeiðsloysisstuðul, sjúkradagpengar og förtidspension. Fysioterapeuturin kannar um kroppin, og hvussu hann er uppbyggdur. Eisini hevur tú móguleika at kanna, hvussu stinnur tú ert í m.a. lesing, staving, rokning v.m. Bólkurin er vanliga samlaður í 11 arbeiðsdagar og møtir frá kl. 9.00 til 14.00. Forroyndin endar við eini persónligari samrøðu, har endurbúgving verður löggt til rættis. Í einstøkum føri færum er móguleiki at enda her á Revalideringsklinikkini.

Verkstøðini

Velur tú eitt av verkstøðunum á klinikkini, verða hesi viðurskifti mett og tosað verður við teg um:

- hvørji evni, móguleikar og hug hefur tú
- kanst tú vísa initiativ og arbeiða sjálvstøðugt
- skilur tú boð/instruktióinir
- mætir tú regluliga, og ert tú førur fyri at arbeiða saman við øðrum
- orkar tú at arbeiða við rímligari ferð og við umhugsni, og
- hvørja ávirkan hava tíni heilsubrekar á arbeiðsstøðuna.

Umframt verkstaðsleiðaran eru fysioterapeutur, lækni og psykologur knýttir til hvørt verkstaðið. Minst 3. hvørja viku heldur starvsfólka-bólkurin á verkstaðnum fund, har tú verður umrøddur útfrá omanfyri nevndu punktum. Roknað verður við, at tú luttekur á hesum fundum.

Tey ymisku verkstøðini

Tekstilverkstaðið: Tekstilverkstaðið er dupult so stórt sum hini, her eru vanliga umleið 15 revalidendar. Á verkstaðnum verður arbeitt við seyming, stofbíløtum og leðri. Dentur verður lagdur á, at allur bólkurin fleiri ferð um vikuna luttekur í fysiskum aktivitetum so sum fimleiki ella undirvísing í ergonomi.

Snikkaraverkstaðið: Snikkaraverkstaðið hefur eina minni framleiðslu og framleiðir upp á "ordra". Her hefur tú móguleika at arbeiða við øllum vanligum snikkaraamboðum.

Maskinverkstaðið: Her verður mest dentur lagdur á at arbeiða við nylon og ymiskum innan jam og metal. Her verða dreygi-, bori- og monteringsuppgávur gjørdar. Snikkaraverkstaðið og maskinverkstaðið eru fyri bæði kynini.

Aðrar deildir

Montagudeildin: Á Montagudeildini verður gjørd montaga og pakkiuppgávur, bæði individuelt og í bólum. Her verða amboð sum soylumaskina, foliomaskina og luftamboð av ymiskum slagi brúkt.

Plastdeildin: Á plastdeildini verða plastframleiðslur til almennar og privatar kundar gjørd. M.a. pakningur, bingoplátur til blind, graving av skiltum v.m.

Kontór- og servisudeildin: Deildin arbeiðir við kontór- og servisuuppgávum á fleiri stígum. Tú hefur móguleika at royna teg í fyri donskum, rokning, skrivligari formulering, bókføring, maskinskriving og tekstviðgerð á teldu.

Køks- og kantinudeildin: Í køks- og kantinudeildini er øll matgerð til alla klinikkinu og uppvaske og reingerð av sjálvum køkinum. Her hevur tú møguleika at royna teg í kantinuuppgávum, standa við kassan, gera kaffi og seta á og rudda av borðinum. Í køkinum verður bakað, smyrjibreyð smurt, salatir gjørdar og heitir rættir v.m. kókaðir ella stóktir.

Tú kanst endan skeiðið á fleiri mátar, tað mest vanligi er:

- Praktikkpláss og uppvenjing á tí vanligi arbeiðsmarknaðinum
- Vanligt arbeiðspláss/Vart arbeiði
- Í einstøkum føri byrja sum sjálvstøðugur
- Arbeiðsmarknaðarútbúgving
- Flytan á annan revalideringsstovn til víðari útbúgving
- Bókliga útbúgving, so sum 9. - 10. flokk, HF o.a.
- Viðmæli um førtidspension
- Ella uppskot um aðrar viðgerðir

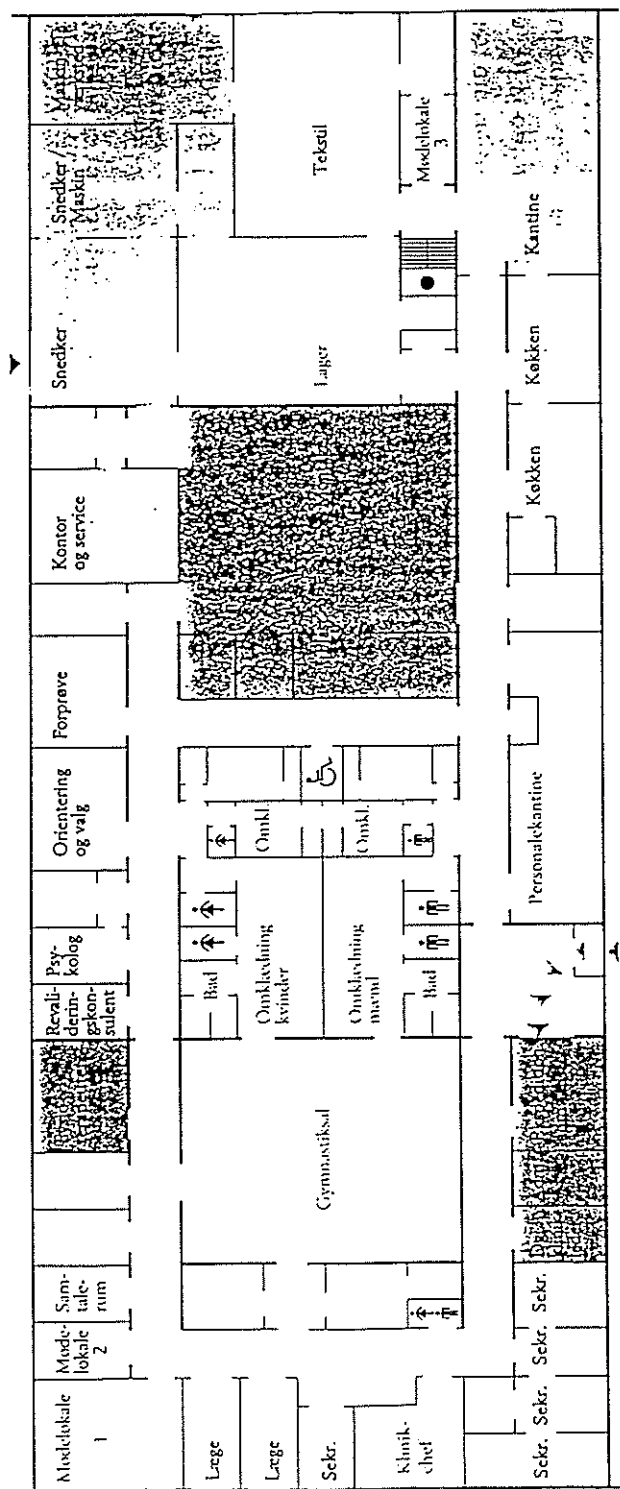
Áðrenn tú fert frá Revalideringsklinikkini, verður málsviðgerin hjá tær altíð boðin við til ein fund, har tjakast verður um framtíðarútlit tíni, eisini tey figgarligu.

Endar tú við at fara út á vanligi arbeiðsmarknaðin antin sum praktikantur, til uppvenjing ella á annan hátt, verður hetta gjørt gjøgnum "jobservice". Her eru 2 jobkonsulentar, sum finna tey neyðugu arbeiðsplássini, og teir vitja teg javnan ta fyrstu tíðina á arbeiðsplássinum.

At endan kann nevast, at Revalideringsklinikkini hevur 400 - 500 revalidendar um árið. Harav koma 50% í arbeiði og 50% fara á pensión ella annað. Stórir dentur verður lagdur á fysiska venjing. Á stovninum arbeiða um 40-50 fólk. Tað eru bert 91 klientar á stovninum. Hvørt skeiðið tekur 3 mánaðir.

REVALIDERINGSKLINIKKEN

Vareindlevering

● Kursus- og ambulant undersøgelsesafdeling

Hovedindgang

kontanthjælp, som du fik inden henvisning til Revalideringsklinikken. Disse økonomiske spørgsmål må du på forhånd drøfte med din sagsbehandler i kommunen.

Opholdstid:

Din opholdstid på Revalideringsklinikken kan ikke på forhånd fastlægges, idet opholdets indhold og varighed altid planlægges ud fra den enkeltes behov.

I gennemsnit er der dog tale om en opholdstid på knap 3 måneder.

Rundvisning:

Inden din sagsbehandler henviser dig til Revalideringsklinikken, vil vi opfordre dig til, i samråd med din sagsbehandler, at tilmelde dig en af vore regelmæssige rundvisninger på tlf.: 86 14 58 22. Rundvisningerne foregår normalt hver anden torsdag.

Henvisning:

Hvis du vælger at blive henvist til Revalideringsklinikken, anmodes du om at give kommunen dit samtykke til, at samtlige nødvendige lægelige, sociale og andre akter må medsendes til Revalideringsklinikken, således at vi har det bedst mulige grundlag at arbejde videre på.

Når Revalideringsklinikken har modtaget din henvisning, vil du få tilsendt en skriftlig bekræftelse herpå, og samtidig en meddelelse om, hvor lang tid der vil gå, før du bliver indkaldt til Orienterings- og Valgdagene.

I enkelte tilfælde vil henvisningerne dog skulle drøftes på visitationsmøde, før der kan tages endelig stilling til optagelsen på Revalideringsklinikken.

Klinikkens revalideringskonsulent vil i disse sager sende skriftlig besked, om visitationsmødets vurdering, i stedet for nævnte bekræftelse og indkaldelse til orienterings- og valgdagene.

VÆRD AT VIDE OM DET PRAKTISKE

Arbejdstid:

I værkstederne: mandag- torsdag kl. 8.00-14.30, fredag kl. 8.00-14.00.

Ved Orienterings- og Valgdagene og i Forprøven: alle dage fra kl. 9.00-14.00.

Kursuafdelingen: alle dage fra kl. 9.30-14.00.

Der er følgende pauser: kl. 10.00-10.20 formiddagspause. Kl. 11.55-12.30 frokostpause.

Spisning:

Frokosten indtages i kantinen, hvor der kan købes mad og drikkevarer. Du er dog også velkommen til at tage mad med hjemmefra.

Fravær:

Evt. sygdom eller ander fravær skal meddeles afdelingslederen om morgenen.

Arbejdstøj:

Du skal selv sørge for egnet arbejdstøj. I omklædningsrummet får du dit eget skab, og der er mulighed for at tage bad.

Busforbindelser:

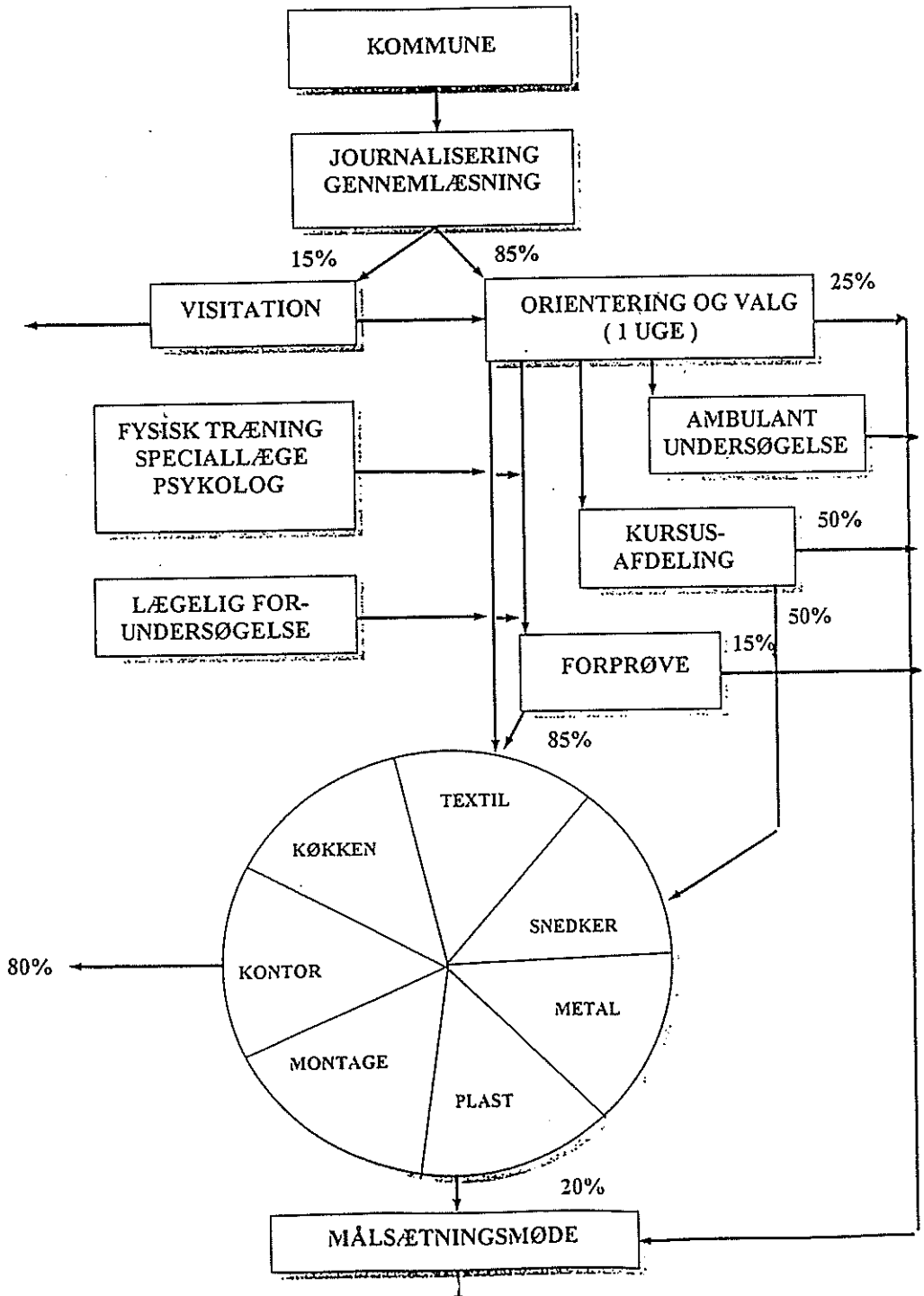
En lang række buslinier har stoppested på Harald Jensens Plads, hvorfra der er ca. 100 m at gå til Revalideringsklinikken.

Transportgodtgørelse:

Revalideringsklinikken betaler dig, hvad der svarer til udgiften ved kørsel med billigste offentlige transportmiddel mellem din bopæl og klinikken.

Økonomi:

Der udbetales ikke løn under ophold på Revalideringsklinikken. I stedet vil du normalt fortsætte med at modtage de samme ydelser fra kommunen, f.eks. sygedagpenge eller

Nørgaards Højskole, mikudagin 7. desember 1994 frá kl. 10.30 - 13.30

Jóan Hendrik Svabo Samuelsen, Jákup Lindenskov og Øssur av Steinum vóru sera væl móttiknir av sjálvum fyrstøðumanninum Ole Juul, ið er læraraútbúgvin, men sum ikki fjaldi, at hann hevði sín uppruna úr einum háskúlaheimi, og hann sjálvur hevði verið á háskúla sum heilt ungur og har fingið góða barlast fyri lívið.

Ole undirstrikaði fleiri ferðir, at hvør næmingur skuldi fáa ein ella annan sigur undir skúlagongdini á Nørgaards Háskúla, tí teir flestu næmingarnir, ið komu á skúlan, høvdu verið fyri bæði einum og fleiri vónbrotum, áðrenn teir komu hagar. 10-15% av næmingunum kunnu/skulu vera fysiskt brekaðir. 10% av næmingunum kunnu vera úr fremmandum londum (flóttafólk e.o.), men tey skulu klára eina samrøðu á danskum so nøkurlunda.

Skúlin er ein sjálvsognarstovnur, ið hevur eitt umboðsráð upp á heilar 26 persónar og eina nevnd upp á 7 mans. Nevndin hevur bert fund einar 6 ferðir um árið, so í tí stóra og heila er tað Ole, sum stýrir skúlanum saman við lærarum og starvsfólki. Tað er eitt sera neyvt samstarv millum býarbúgvvarnar í Bjerringbro og Nørgaards Háskúla.

Nørgaards Háskúlin verður annars rikin sum ein handil, annars hevði hann ikki verið til. 72-73% er studningur frá danska statinum. Fíggarætlanin er umleið 20 mió. kr. um árið. Av hesi upphædd eru millum 4 og 5 mió. kr. skúlapeningur o.a. Skúlin er í brúki 49½ viku um árið. Hetta er strævið, men neyðugt. Tað er alneyðugt at reka hann eftir handilsligum fortreytum. Vit fáa væl av inntøkum frá fólkadansarum o.m.ø. Fyrirtekan leigar teldustovuna til skeið, sum geva okkum kr. 3.700,- pr. dag. Hetta er so mikið ofta, at vit fáa nóg mikið til rentur og avdrøg til alla telduútgerðina á skúlanum, ið stendur í umleið kr. 600.000,00.

Háskúlin nýtir tveir skúlahættir og tvær skúlalógir. Háskúlin hevur 2 skeið á 16 vikur eitt á vári og eitt um heysti.

Dagháskúlin hevur bert dagnæmingar. Hesir fáa stuðul frá kommununum 25%, amtinum 25% og statinum 50%. Sjálvir lata teir bert eitt symbolskt gjald. Tað hevur ongantíð staðið á at fáa næmingar til skúlan. Hetta er einasti háskúlin í DK, ið hevur royndarfrálæru og próvtøku í 8. - 9. og 10. flokki. Vit á Nørgaards hava ein einastandandi myndil. Dagháskúla-næmingarnir eru frá 18 aldri til og heilt upp í 50ini. Tekst TV er á skúlanum til 1.300 heim í grannalagnum (Bjerringbro), har t.d. kommunan kann senda út til fólkið eithvørt, ið skal kunngerast. Haðani verða fyrilestrar o.a. sent út bæði í skúlans regi og longur út.

Háskúlin er nú so væl fyrri, at hann eigur millum 12 og 13 mió kr. í eginogn. Nettoyvirskotið er um árið 5-600.000,- kr. Íløgurnar um árið eru eisini umleið 5-600.000,-kr. Roknskapurin verður góðkendur av statinum gjøgnum ríkisgóðkendan grannskoðara. T.v.s at staturin fær góðkendan roknskap, ið ongantið hevur verið at viðmerkt nakað um.

Tað skal altíð vera ein ætlan/meining við einum háskúlauppihaldi. 30% koma á háskúlan av egnu ávum, meðan umleið 70% verða ávist til okkum frá øðrum stovnum, kommunum v.m.

Gott trygdarnet er á skúlanum fyri veikum næmingum. Teir fáa jú góðan mat og innivist, og teir eru harumframt eisini undir umsjón alt samdøgrið.

Tað er av ómetaligum týðningi at fáa lagt eina linju fyri frálærurni hjá tí einstaka næminginum, ið ikki gevur nýggjar ósigrar, tí teir hava sum oftast verið mangir, áðrenn næmingurin kom á Nørgaard.

Ole undirstrikaði fleiri ferðir, at hann bert var læraralærdur, men at hann hevði sín uppruna í háskúlaumhvørvinum í Suðurljóttlandi, og at tað var í hesum anda, hann royndi at reka Nørgaards Háskúlan.

Næmingarnir hava møtiskyldu. Vit noyðast við hvørt at geva gul kort og tíverri í onkrum føri tað reyða, men tað kemur sjáldan fyri. Vit eru konsikventir á háskúlanum, tað er alneyðugt fyri teir óspiltu næmingarnir. Tað má ongantið ganga út yvir teir, at aðrir bera seg skeivt at. Alkoholikarar og narkomanar skulu halda seg langt burtur frá Nørgaards. Men vit hava nú í eina tíð loyvt næmingum at keypa sær eitt glas av víni ella eina øl á skúlanum aftaná kl. 21.00, tí næmingarnir vitjaðu ov ofta vertshúsini inni í Bjerringbro, og trupulleikar stóðust av hesum. Nørgaards vil ikki viðgera, men virka. Skúlin skal ikki pakka næmingin inn, men geva honum stuðul og eitt herðaklapp, tá ið tað er neyðugt.

Nógv teir størstu trupulleikarnar hava vit av teimum umleið 50% av næmingunum, ið eru hjálptir og lættir alt ov mikið av sosialráðgevum og tí danska systeminum.

Dømi: Ein joggingdrakt fæst fyri einans kr. 199,00, men hesir næmingar frá sosialsysteminum vilja ikki keypa eina slíka, tí teir vita, at um teir eru nóg treiskir, so fáa teir eina fyri kr. 900,00 frá sosialsysteminum, hóast tann fyri kr. 199,00 er eins góð.

Nørgaards Háskúli er sera væl útgjörður við frálærurúmum. Stór fimleikarhøll við tilhoyrandi stórum styrkivenjingarrúmi er á skúlanum. Hesi bæði hølini eru sera nógv nýtt av næmingunum uttanfyri sjálva skúlatíðina. Tó sleppur eingin til styrkivenjing einsamallur, fyrr enn viðkomandi hevur fingið grundkunnleika um styrkivenjingartólini. Tá ið ein næmingur er kominn so langt, at skúlin heldur, at hann er førur fyri at venja sjálvur uttan at gera sær mein av hesum, kann hann keypa sær ein lykil á kr. 20,00 og venja so ofta, honum lystir.

Nørgaards Háskúlin er sera væl hildin í allar mátar og virkar tí ómetaliga tiltalandi og áhugaverður. Almikið av listarverkum og alskyns myndum prýða nærum allar veggir skúlans. Hetta er ikki lættisoppalist, tí kend nøvn sum Havsteen Mikkelsen og A. Norðoy eru væl umboðaðir her.

Eitt atelier er á skúlanum. Í lötuni hava teir ein listamann úr Vilnius í Baltikum. Hann fær frítt uppihald á skúlanum, men so fær skúlin list aftur fyri. Men tað besta við hesum er, at næmingarnir fáa innlit í ein heim, sum teir vita alt ov lítið um.

Upprunaliga er skúlin teknaður og projekteraður av einum arkitektfelag í Árhús, men har er bygt ymiskt afturat við hjálp av lokalfólki í Bjerringbro. Hesar tilbygningar skúlans tykjast ikki at vera minni funktionellir enn sjálvur høvuðsbygningurin.

Tað er altíð vakt á skúlanum. Vaktirnar eru byttar út millum lærararnar. Sum stjóri skúlans má hann búgva í skúlastjórahúsinum, ið standa skamt frá sjálvum skúlanum. Vit ynskja tað, at ein og hvør, sum tekur lærarastarvið upp á seg her hjá okkum, fæli tað sum eitt kall, tí annars gongur tað illa ella als ikki, sigur Ole. Eg seti lærarar og koyri lærarar.

Teir verða fyrst settir fyri eitt ár ísenn - royndarsettir - og so kanska aftur eitt ár, um mær tykir hetta neyðugt. Tá ið teir koma í fast starv, er næstan eingin møguleiki at fáa teir út, hóast teir ikki eru læraralærdir. Og tað eru fleiri av teimum. Tann seinast setti hevur havt eitt yrki sum sjálvlærdur fjølmíðlamaður. Hetta er ein sera kreativur lærari, men tað eru sum sagt fleiri aðrir, ið ikki hava gingið á læraraskúla ella hægri lærustovni, men eru tó av allarbestu lærarum, tí teir taka uppgávuna sum eitt kall.

Háskúlin roynir av øllum alvi at styrkja og menna ta sosialu medvitanina. Tað er neyvt samstarv millum NH og sosialráðgevarnar. Men er ein næmingur kominn á NH, so sleppur viðkomandi sosialráðgevi frá honum í 16 vikur. Vinnuleys byrja ofta av nýggjum á dagháskúlanum, tí á henda hátt fáa tey nakað at fara upp til.

Vit royna okkum við Feed Back og uppfylging av næmingum okkara. Hetta er alvegis neyðugt, tí tað vísir seg altíð at vera onkur millum teirra, sum treingir til tað seinasta skumpið fyri at kunna standa á egnum beinum úti í samfelagnum.

Nørgaards Háskúlin er tann triði størsti í DK av umleið 100 háskúlum. Hetta er undranarvert, tá ein hugsar um, at skúlin upprunaliga bert er 49 ára gamal og stovnaður niðri í Suðurjútlandi og síðan fluttur norður higar til Bjerringbro í Gudenådalinum. Í Bjerringbro búa umleið 6.000 fólk, og í allari kommununi umleið 12.000 fólk, sum øll eru sera fegin um háskúlan, og tí nýta hann sera nógv til mong ymisk endamál sum t.d. fyrilestrar, fundir, svimjing v.m. Háskúlin fær eina kvart mið kr. í inntøkum bert frá vitjandi, sum koma á skúlan at svimja. Hetta íkastið er nóg mikið til allan raksturinn av svimjihylinum og væl tað.

Áðrenn vit fóru, segði skúlastjórin við J. Hendrik S. Samuelson: "Syrk nú fyri at gera nakað gott, tá tú kemur heim, tí tað eru teir lærdu juristar, politikkarar og aðrir, ið halda seg vita, sum oyðileggja frálærna í samfelagnum".

Næmingabústaðirnir eru góðir. Næmingarnir búa í tveymans kømurum, og har eru bæði wc og vask inni, men tá næmingarnir skuldu undir brúsu, fóru fyra um eina brúsu.

Einligir forsyrgjarar kundu eisini koma á skúlan, tí ein endi á skúlanum var gjørdur til hetta endamál. Har kundi vera barnaansing v.m., og ein góður garður hjá hesum børnum at spæla í.

Umstøðurnar eru eisini hjá næmingunum at vaska klæðir á skúlanum, turka og strúka tey, so heilt óneyðugt er hjá næmingunum at fara út um skúlans øki, tær 16 vikurnar, skeiðið varar. Teir kunnu prenta í eini prentstovu, men nú er hetta stórt sæð avloyst av teim nýmótans avritstólunum.

Sum fyrr frásagt er skúlin sera væl útgjørdur við serstovum til bæði eitt og annað. Tey hava stovu til evning og stovu til sjónleik v.m. Hetta er við tí fyri eyga, at ein og hvør næmingur, sum kemur á skúlan, skal fáa seg royndan í so mongum ymiskum tilboðum sum gjørligt, fyri at fáa vitan um, hvar hann hevur evni og áhuga.

Skúlin hevur dugandi lestrarvegleiðarar, ið fylgja gjølla við hvørjum einstøkum næmingi, frá tí hann kemur á skúlan, og til hann fer aftaná lokið skeið og viðhvørt enn longur, um hetta gerst neyðugt.

"NB: Eg mátti siga einum ófaklærdum lærara úr starvi fyri nakað síðan, men tað kostaði skúlanum dýrt, hóast vit royndu at sleppa við at gjalda honum løn fyri vanliga uppsagnartíð, so fekk hann tó viðhald í øllum rættarsystemi okkara, so vit máttu rinda bæði sakamálskostnaðin og løn til viðkomandi í heilar 6 mánaðir út um uppsagnartíðina. Soleiðis er tað bara í DK."

At mannarættindardagur var í hondum, sást á øllum brøgdum, tí myndir av bæði deyðum og livandi? samvitskufangum hingu allastaðni.

Vitjan á Egmont Højskolen í Hou mikudagin 7. desember 1994

Fyristøðumaðurin Ole Laut tók ímóti og greiddi frá endamáli skúlans, og hvussu skúlin arbeiðir.

Í 1956 var frítíðarheimið Holsatia broytt til ein háskúla fyri rørslubrekað. Húsið var eitt gamalt einkjusætið og hevði verið nýtt til pensionat. Vanførefonden, Vanføreforeningen og Samfundet for Vanføre keypti húsið í 1946. Tað vísti seg skjótt, at eitt frítíðarheim, ið bert var opið um summarið, kundi ikki klára seg fíggarliga, tí var hugsað um at skipa fyri einum fólkaháskúla fyri rørslubrekað í somu bygningum.

Fyrsti skúlaleiðarin Oluf Laut - faðir til núverandi leiðara - ið sjálvur var spastikari, hevði sett sær tað mál at virka fyri, at brekað ungfolk eisini finga møguleikar fyri einum lívi uttan fyri stovnar fyri brekað. Tá ið revalideringsskipanin var sett á stovn í 1960unum, fekk háskúlin fyri álvara týðning fyri ung brekað, sum nú kundu fara í holt við eina útbúgving og eitt meira sjálvstøðugt lív. Samstundis eydnaðist gjøgnum Egmont H. Petersens Fond at fáa pening til ein nýggjan tíðarhóskandi og brekað-vinarligan skúla. Tann gamli skúlin var óegnaður sum háskúli fyri brekað.

Í 1971 vóru viðtøkur skúlans broyttar, soleiðis at hann eisini skuldi fevna um brekað og ikki-brekað. Skúlin skuldi vera ein vanligur háskúli, tó við ábyrgd fyri brekaðum. Eisini hevur skúlin nógv at týða fyri umhvørvið har um vegir.

Háskúlin liggur vakurt millum skóg og strond í útjaðaranum í Hou. Bygningarnir eru vælhlidnir og kunnu hýsa umleið 100 næmingum.

Háskúlin er ein vanligur fólkaháskúli fyri øll - eisini brekað, tí er háskúlin innrættaður við atliti at, at t.d. koyristólar kunnu koyra allastaðni uttan at verða tarnaðir.

Endamál skúlans er at geva fólki við ymsum brekum møguleika fyri einum háskúlaskeiði ájavnt við aðar næmingar. Egmont Højskolen er einasti háskúli í Danmark, sum hevur sett starvsfólk at taka sær av brekaðum, ið ikki klára seg sjálv.

Skúlin hevur 3 skeið - eitt, ið varir 16 vikur, eitt, ið varir 21 vikur og eitt, ið varir 37 vikur.

Undirvísingin er býtt upp í:

- 1) Lærugreinir og linjur, sum vera valdar í byrjanini av hvørjum skeiði.

Tímaseðilin verður byttur upp í modulir á 3 til 6 tímar. Í hvørjum moduli eru 6-8 lærugreinatíðir. Næmingurin kann velja frítt ímillum tær lærugreinir og linjur, hann hevur bestan hug til. Ein lestrarvegleiðari hjálpir at finna út av tí, ið passar best, og gevur ráð og vegleiðing við atliti at teimum royndum, sum skúlin hevur.

- 2) Felagstímar
- 3) Verkætlanarundirvísing í endanum av hvørjum høvuðskeiði.

Skúlin hevur 14 lærarar umframt fyristøðumannin, sum allir hava eina útbúgving heilt í tráð við háskúlaandan. Summir hava útbúgving frá universiteti, aðrir eru fólkkaskúlalærarar, lærarar frá tí fría læraraskúlanum, 1 handilsskúlalærari, 1 listamaður, 1 reklamuteknari, 1 edb-assistentur, 1 sosialráðgevi og 1 sosialpædagogur.

Til at matgera til 100 fólk krevst væl av arbeiðsmegi. Í køkinum eru 1 kokkur, 2 køksassistentar og 3 næmingar frá matvøruútbúgvingini. Eisini hevur skúlin 2 skúlatænarar. Á skrivstovuni eru 2 skrivarar og 1 lærlingur.

Av tí at skúlin hevur so nógvar brekaðar næmingar, so er neyðugt við eykahjálpi. Tí hevur skúlin sett 9 hjálparfólk til at taka sær av hesum næmingum. Hesi taka sær eisini av reingerð skúlans. Harumframt arbeiða eini 6 fólk í arbeiðstíð við skúlan.

Sum omanfyri nevnt arbeiða eini 40 fólk við skúlan. Av hesum eru 35 sett í fast starv. Umframt hesi eru tey, sum eru í arbeiðstíð, og tímalærarar, sum tað serliga um summarið er brúk fyri til tey styttri skeiðini.

Sum nevnt frammanfyri eru vanliga 100 næmingar á skúlanum, men umframt hetta hevur skúlin 400 næmingar um summarið til styttri skeið, sum vara 1 ella 2 vikur. Næmingagrundarlagið eru bæði brekað og ikki brekað.

Fíggarætlan skúlans:

Inntøkur:

Næmingagjald	6 mió kr.	
Statstilskot	6 mió kr.	
Aðrar inntøkur	<u>2 mió kr.</u>	14 mió. kr

Útreiðslur:

Lønir	8 mió kr.	
Rakstur, íløgur og viðlíkahald	<u>6 mió kr.</u>	14 mió. kr.

Sum áður sagt frá, so var skúlin, frá tí hann byrjaði í 1956, bert ætlaður til brekað, men tey seinastu 20 árin hefur hann verið opin fyri øllum, sum hava hug til eitt háskúlaupphald.

Undirvísingartilboðini og tað sosiala virkseimið er á einum breiðum støði ájavnt við allar aðrar háskúlar. Teir næmingar, sum velja at koma á Egmont Háskúlan, fáa eitt breitt undirvísingar- og virksemitilboð, har felagsnevnrin er fólkaupplýsing. Av tí at fleiri av næmingunum á skúlanum eru brekaðir, so gevur hetta ymsar "praktiskar" trupulleikar. Hugtakið "integratióin" er ikki nakað, sum skal umrøðast, men nakað ein ger. Eins og á øðrum háskúlum verða tey hjálpt, ið hava hjálp fyri neyðini.

Vanliga verður leitað til háskúlarnar fyri at søkja sær kunnleika og til sosiala samveru. Hetta er eisini galdandi fyri Egmont Háskúlan, sum er av teirri fatan, at undirvísingin er ein fyrirtreyt fyri, at frítíðin gevur eina meining. Samstundis verður roynt at styrkja tann einstaka næmingin til at vilja nakað og seta sær nøkur mál. Um sammett verður við aðrar háskúlar, so kann tað vísa seg, at tað er størri spjading millum næmingarnar her enn aðrastaðni, men tað vísir seg, at so skjótt næmingarnir hava víst sína persónsmensku, so finna teir skjótt saman í bólkar og vinalag, júst sum teir gera við aðrar skúlar. Egmont Háskúlin roynir ikki at billa fólki inn, at hann er meira streymlinjaður enn aðrir háskúlar, men tað, hann roynir at skapa, er nakað grundleggjandi og tíðarleyst. Tað snýr seg um samveru og tolsemi. Fyri næmingar, sum orsakað av breki skulu royna at liva eina "normala" tilveru, roynir Egmont Háskúlin at geva eina fatan av, at tað væl kann lata seg gera. Fyri hinar næmingarnar roynir skúlin at fáa teir at fata, at tilveran eisini krevur hjálp og góðtøku av einum stórum bólki av menniskjum, sum orsakað av einum ella øðrum brekið síggja øðrvísi út ella hava eina aðra atferð.

Egmont Háskúlin er eitt opið hús, har øll kunnu koma og luttaka í felagslívinum. Skúlin roynir at vera so opin sum møguligt, so øll kunnu síggja, at skúlin trívist og hefur tað gott.

Samanumtøka

Endamálið við ferðini var at kanna møguleikarnar hjá brekaðum, hvussu teir við hjálp av egnari meg og vitan kunnu fáa eina positiva uppliving og persónliga menning, sum ger, at viðkomandi kann náa so langt, sum tað er gjørligt: ein menning, sum fremur hugin til at ognar sær fími og hug til dugnaskap, og fremja eina tilvitan um samfelagið og mannahugsan. Hetta meta vit eydnaðist.

15. SKJAL II

Námsfrøðiligar hugleiðingar

Tímabýtið

Um ætlanin er, at Alv-skúlin skal fara í holt við útbúgvingar, sum eru ásettar við lóg og kunngerðum, so verður neyðugt at fylgja teimum ásetingum um tímabýti, ið eru ásettar í kunngerð frá Føroya Landsstýri um tíma- og lærugreinabýti fyri tær ávísu útbúgvingarnar. Men við tí í huga, at næmingarnir, ið koma á Alv-skúlan, hava eina aðra støðu í samfelagnum av sínum "brekum", so eigur møguleiki at verða fyri at víkja nakað frá ásetingunum næmingunum til frama.

Til fráfaringarroyndirnar er leiðbeinandi tímabýti til tær ymsu lærugreinirnar ásettar í Tíma- og lærugreinabýti, sum Landsskúlafyri-sitingin hevur givið út í 1993. Somuleiðis er tímabýtið til FHS og hmx ásett í reglum, ið galda fyri hesar útbúgvingar.

Tað eru tó mong viðurskifti, ið kunnu ávirka tíma- og lærugreinabýti skúlans, tí eru áðurnevndu reglur bert leiðbeinandi, men skúlin kemur fyri ein part at gera av, hvussu hann skipar síni viðurskifti, men undir øllum umstøðum, má tað tímatal, sum verður avsett til tær ymsu lærugreinirnar, vera fullgott.

Lærugreinainnihaldið

Tá ið tað snýr seg um fráfaringarroyndir fólkkaskúlans, so er vavið av hesi undirvísing longu ásett í "Leiðbeinandi lesiætlanum fyri fólkkaskúlan". Krøvini til próvtøkuna eru ásett í "Kunngerð um fráfaringarroyndir fólkkaskúlans" frá 16. juli 1993. Viðvíkjandi lesiætlanum og krøvunum til FHS og hmx próvtøku, so eru tey ásett í kunngerðum til nevndu útbúgvingar, sum skúlin eigur at fylgja.

Um skúlin ætlar at fara í holt við aðrar útbúgvingar, so verður neyðugt at halda seg til tær ásetingar, sum settar eru til hesar útbúgvingar. Í ávísu føri verður møguliga neyðugt at skapa nakrar karmar um útbúgvingar, ið møguleiki eigur at verða fyri at taka við Áir. Her verður fyri tað mesta hugsað um tær verkligu útbúgvingarnar, tí sjálvt um innihaldið í læruni ikki verður broytt, so er so ymiskt, hvussu endamálið verður rokkið. Tí er torført at áseta nakrar reglur um tímatal o. t..

Námsfrøðilig undirvísingarlig hugtøk

Námsfrøðilig verkætlan

Í sambandi við námsfrøðilig undirvísingarlig hugtøk eigur tíð og fígging at verða sett av til eina verkætlanarráðlegging og eina "analytiska" og skjalprógvaða eftirmeting - fyrst og fremst av teimum viðurskiftunum, sum verkætlanin byggir á, fyri á henda hátt at fáa so haldgott støði at byggja á, tá ið tann veruliga ætlanin verður sett í verk.

Í fyrstu syftu eiga kröf at verða sett til teir verkætlanarleiðarar, ið skipa fyri, við atliti at fáa eina búna eftirmeting.

Neyðugt verður at skipa fyri skeiðum, ið m. a. snúgva seg um treytirnar fyri menningararbeiði, og har ætlanin er at savna saman úrslitið av vitan og royndum, ið gjørdar eru, og á tann hátt fáa eina vitan, sum kann verða grundarlag undir teimum ætlanum, sum farið verður í holt við.

Forðingar

Hugsast kann, at tað í sambandi við undirvísingina verða ymsar forðingar. Tað kunnu vera viðurskifti, ið gera, at undirvísingin verður tarnað, men vandamálini eru vanliga ikki størri enn so, at vinnast kann á teimum. Hesi viðurskifti í sambandi við verkætlanirnar eiga tó at geva høvi til námsfrøðiligar umhugsanir. Tað er neyðugt, at lærarar og leiðarar eru við í verkætlanunum frá fyrsta degi, og at ein ella fleiri lærarar fylgja næmingunum alla tíðina.

Skeið

Tað er av stórum týðningi, at skipa verður fyri ymiskum skeiðum, sum byggja á royndirnar, ið gjørdar eru, bæði fyri lærarar og næmingar. Her verður eisini hugsað um, at skúlin skal verða ein vistarskúli við øllum teimum fyrimunum, ein slíkur skúli hevur.

Námsfrøðilig hugtøk

Hugsast kann, at undirvísingin umframt á einum ástøðiligum grundarlagi eisini verður givin sum ein verklig undirvísing. Eyðkenni skúlans eigur at verða fjølbroytni.

Tann námsfrøðiligi myndilin er royndarnámsfrøðin, har verkætlanin byggir á tað livandi lívið, tað - ið er dagliga umhvørvið málbólksins við ítøkiligum støði í húskinum, og sum spakuliga arbeiðir seg fram til at síggja og skilja størri samanhag bæði alment (sosialt), fíggarligt og politiskt.

Hetta kann tryggjast við at geva luttakarunum eina grundvitan, sum síðan verður víðkað eftir teimum treytum, sum veruleikin krevur.

Sosiala samveran

Ein sera týðandi táttur í menningini, undirvísingini og uppalingini er tann sosiala samveran bæði í skúlanum og heima. Í einum vistarskúla eru sera góðir møguleikar fyri sosialari samveru, og sambandið millum lærarar og næmingar hevur eisini her eitt sera gott høvi at mennast. Samveran eigur at verða útbygd so við og við, samstundis sum

vandamál, ið næmingurin hevur, og sum honum nýtist hjálp til, verða loyst á skilabesta hátt. Vandamálini kann skúlin neyvnan loysa, men hann kann vegleiða, ráðgeva og stuðla.

Undirvísingin

Undirvísingin eigur at verða hóskandi eftir umstøðum, royndum og tørvi. Ein eigur at gera sær greitt, at tann aldursbólkur, sum her er talan um, hevur tørv á einum heilt øðrum undirvísingarhátti og -lagi, enn vanligt er í fólkskúlanum ella pørtum í miðnámsútbúgvingini. Undirvísingin skal fata so mikið víða, at tað ber til at viðgera evnið, ið undivíst verður í, á ein slíkan hátt, at tað setur krøv til sjálsvirksemi næmingsins, og at tað kann víðkast og skerjast alt eftir umstøðunum, um evnið er viðkomandi ella ikki.

Valið av undirvísingartilfari ella virksemi er sjálvsagt treytað av tí miði og máli, ið sett verður fyri undirvísingina og teimum undirvísingar- og arbeiðsháttum, ætlanin er at nýta.

Grundarlagið undir hesum er fyrst og fremst støða næminganna, hvussu lesiætlanin/verkætlanin sær út og hvønn part av henni, mestur dentur verður lagdur á í hesum umfari. Undirvísingin eigur at rækka teimum málum, sum sett eru í undirvísingarkarmin, og ein meting av tilfarinum eigur at verða gjord í fjølbroyttum samfelagsligum høpi.

Við slíkari fyrireiking minkar vandin fyri, at undirvísingin/virksemið verður ov eintáttað, og at tann einstaki næmingurin verður gloymdur. Ein tílík fyrireiking eigur at verða í samljóð við undirvísingarendamál ALV-skúlans.

Arbeiðshættir

Arbeiðs- og undirvísingarhættirnir ella samveruformarnir eiga eins væl at verða gjordir við tí í huga, at næmingarnir fáa móguleika at læra ymiskar arbeiðshættir og at fjølga um evnini til fjølbroytt samskipti, ikki bert við talu og skrift, men við øllum myndandi málum og virksemi, sum hugsast kunnu.

Arbeiðs- og undirvísingarhættirnir skulu vaksa um hugin at læra, royna hugflogið, venja evnini til sjálvstøðuga meting og stødutakan, og teir skulu hjálpa teimum at fáa dirvi at menna seg í treysti til sín sjálvs og til teir móguleikar, sum eru í felagsskapinum, so at næmingarnir verða mentir og stuðlaðir til at vera uppi í samfelagslívinum.

Skapandi virksemi

Skapandi virksemi er neyvt bundið at fjølbroyttum arbeiðs- og undirvísingarháttum og einum stimbrandi samskipti millum lærarar og næmingar og næmingar sínámillum, so

næmingar fáa ávirkan á undirvísingarrinnihaldið. Skapandi virksemi eigur at verða tvinnað saman við öllum starfi stovnsins, so það, sum kemur innanífrá og utanífrá gongur hond í hond. Líkindi eiga at verða til at uppliva og sansa, at rannsaka og kanna, at viðgera og eftirmeta, at undrast og verða spurin og vilja fáa svar.

Starvsvenjing, stuðul og vegleiðing

Starvsvenjing

Við atlit at viðurskiptunum viðvirkandi umstøðunum til starvsvenjing og undirvísing, so eigur ein at gera sær greitt, at stórir munur er frá verkætlan til verkætlan. Í ávísingum førir kann talan vera um háttalag, ið er fullkomiliga leyst av undirvísingini, og í øðrum førir er talan um, at hon er partur í undirvísingini, har undirvísing, starfi og háttalag skifta í einum samanspæli. Endamálið við starvsvenjing er, at næmingurin skal læra at standa á egnum beinum, og at skeiðið skal geva honum so veruliga mynd av tí starfi, ið hann verður útbúgvin til, ella starfi, sum hann ætlar at fara í holt við, og at hann samstundis fær møguleika at gera nakrar royndir, ið kunnu hjálpa honum í starfi hansara frammyvir.

Viðvirkandi valinum av praktikkplássum eigur at vera havt í huga, at hesi eru so nær í trád við tað starfi ella ta útbúgving, sum næmingurin hevur sett sær sum stavnahald, og sum kann geva honum eitt veruligt innihald, men samstundis skal praktikkplássði eisini geva næminginum eina kenslu av, at starfið í veruleikanum svarar til tær vónir, ið hann hevur sett sær til starfi og/ella útbúgving.

Ein týðningarmikil tátu í hesum starfi er, at praktikkplássði er væl fyrireikað, og at skúlin hevur gjørt sín part av fyrireikingarstarfinum.

Stuðul

Næmingum, ið koma á Alv-skúlan, tørva ofta stuðul. Serliga um okkurt vandamál skuldi stungið seg upp, hevur næmingurin brúk fyri stuðli. Í hesum førir hevur skúlin skyldu at taka sær av og stuðla honum á besta hátt.

Talan kann eisini verða um stuðul á annan hátt, sum t. d. tá ið næmingur, ið hevur brúk fyri peningaligum stuðli, er forsyrgjari. Talan kann eisini vera um at hjálpa honum at sækja Almennastovuna ella Stuðulsstovnin um peningaligan styrk.

Vegleiðing

Stórir dentur eigur at verða lagdur á tað vegleiðandi starfið við næmingunum. Serliga ta fyrstu tíðina eigur hetta starfi at hava ein ávísan forrætt, men sum frálíður eigur næmingurin at læra, at hann skal ikki vegleiðast ov mikið, men læra at standa á egnum

beinum, læra seg at taka avgerðir, og læra at hava sínar egnu meiningar. Skúlin/stovnurin eigur at krevja, at næmingarnir sjálvir læra at taka ábyrgdina.

Í mongum føri verður tað lærarin, ið verður vegleiðari, í øðrum føri er neyðugt at hava ein lestrarvegleiðara og aftur í øðrum føri sosialráðgeva. Men ein eigur at gera sær greitt, at vegleiðingin er eitt sera týðningarmikið arbeiði.

Ein eigur tó ikki at gloyma tað "óformaliseraða" arbeiðið, har næmingar hjálpa hvør øðrum og í samrøðum sínámillum vegleiða og hjálpa.

Vandamál

Hvørji vandamál kunnu stinga seg upp

Tað er sjálvandi ikki so lætt at meta um tey vandamál, ið møguliga kunnu stinga seg upp í sambandi við eina útbúgving av slíkum slag sum henda, ið ætlanin her er at gera skipan fyri. Men tá ið nú skúlin hevur út ímóti 40 ára royndir á baki, so skuldi ein havt varhuga av, hvat møguliga kann stinga seg upp, sum frálíður, og ikki skuldi verið so torført at loyst hesi vandamál, tí royndirnar eru nógv, sum skúlin hevur øll hesi ár, hann hevur verið.

Hvør kann veita hjálp, tá ið verkætlanin skal byrja

Eitt fullfíggjað yvirlit yvir hjálparveiting til verkætlanina er torført at gera, men nakað liggur tó fast, um skipanin verður sett í verk. Fyrst og fremst verður tað Føroya Landsstýri, ið kemur at áseta almennar reglur galdandi fyri øki og í hesum sambandi veita ávísa hjálp.

Umframt teir frammanfyri nevndu stovnar fer Almennastovan at hava eitt ávíst samskipti við skúlan. Tað verður hildið, at hon fer framvegis at fáa sær tæmastur frá skúlanum, og at hon fer at veita skúlanum ta hjálp, ið hon er før fyri.

Ikki er at ivast í, at enn fleiri stovnar koma inn í myndina, tá ið tað snýr seg um at veita hjálp til verkætlanirnar, um heitt verður á teir, men torført er í hesum áliti at greina hetta nærri, hvørjir teir verða, tí teir flestu hálpstovnar koma inn í myndina eftir tørvi.

Hvør kann leiðbeina og leggja ráð

Í Føroyum hava vit ikki beinleiðis lógarfesta ráðgeving og leiðbeining, men í okkara grannalondum er hetta lógarfest í einum felags endamáli fyri allar útbúgvingarstovnar, har einstaklingurin verður settur í miðstöðuna, har hann hevur krav at fáa alla ta leiðbeining, ið skúlin kann veita honum.

Sjálfvít um vít ekki beinleiðis hava lógarfest krav um leiðbeining, so er tað ein sjálfvítgjá, at næmingarnir fáa ta leiðbeining, teir hava brúk fyri. Tað verður tí neyðugt at vísa á felags eginleikar fyri tær ymsu útbúgvingar. Tað kunnu vera spurningar, sum t. d. kunnu snúgvá seg um at velja út-búgvingar og vinnumøguleikar, innanhýsis lestrarspurningar, figgjarviður-skifti, sosial viðurskifti, egin viðurskifti og mentanarlig viðurskifti. Av hesum sæst, at tað kann ikki vera eitt fólk, ið kann veita alla hesa hjálp, men at tað eru fleiri, ið eiga at kenna ta ábyrgd, teir hava í at leiðbeina og ráðgeva.

Í fyrstu syftu verður tað hann, ið hevur næmningin ella tann, ið vanliga tekur sær av flokkinum, sum í fyrstu syftu veitir ráð, seliga tá ið tað snýr seg um egin, figgjarlig og sosial viðurskifti. Bólkaleiðarin eigur somuleiðis at hava gott samskifti við bólkin. Við samrøðum kann hann hjálpa honum og tí einstaka at greiða ymiss vandamál. Hesar samrøður eru sera umráðandi, tí á henda hátt kann næmingurin verða førur fyri at loysa trupulleikarnar, áðrenn teir gerast eitt vandamál. Bólkaleiðarin hevur í hesum høpi eina krevjandi uppgávu við at samskipa ta ráðgeving og leiðbeining, ið er neyðug bæði í skúlanum og partvís í frítíðini.

Eru spurningarnir víðfevnandi, so eigur leiðsla stovnsins eisini at kenna sína ábyrgd. Leiðarin er jú tann, sum skal taka sær av øllum skúlan-um/stovninum - eisini ráðgeving og leiðbeining, og hann eigur at koma við uppskotum um, hvussu ymsir trupulleikar verða loystir. Tað eru tó umstøður, har skúlin ikki kann gera ráðgevingararbeiði, men eigur at vísa til aðrar stovnar, haðani hjálp kann veitast, t.d. sálarfrøðilig hjálp og serfrøðilig hjálp. Vanliga enda øll vandamál hjá leiðaranum, tað er tí umráðandi, at hann dugir at loysa hesi vandamál og taka fólkini ella stovnar, ið hava móguleikar at loysa trupulleikarnar ella geva røttu leiðbeiningina, upp í at avgreiða málið.

Tað er tó eingin ivi um, at ein skúli, ið hevur virkað í næstan 40 ár, soleiðis sum Alv-skúlin í hesum føri hevur gjørt, hevur nógvir royndir á økinum, serliga tá ið hugsað verður um, hvørjar næmingar skúlin hevur havt hesi árini. Hesar royndir eiga at verða festar á blað, so at tær kunnu verða øðrum til hjálpar.

Eisini er neyðugt, at skúlin fer í holt við eitt menningararbeiði, sum fevnir um fleiri umráði av virksemi skúlans, og sum kann vera næminginum til gagns. Metingin verður í hesum høpi ein týðningarmikil partur av grundarlagnum undir einum menningararbeiði, tí neyðugt verður eftir ávísari meting at taka ymsar partar fram um aðrar, tí tøk játtan kann neyvan nøkta tørvin.

16. SKJAL III

Yvirlit yvir tey undirvísingarahøli, skúlin í dag hevur at ráða yvir

Undirvísingarrhøli, ið Alv-skúlin hevur at ráða yvir

ALV-skúlin - stóra húsið við Áir

Skúlin er í 4 hæddum og útsíðurnar eru 35 metrar langar og 10 metrar breiðar. Hann er keyptur úr Svøríki í 1949 og var ætlaður til gistingarhús, men av serligum orsøkum var hann settur upp við Áir sum mat- og gistingarhús hjá teimum, ið vóru í vinnu á hvalastøðini. Skúlin fekk munandi umvælingar í 1986/88.

Stovuhæddin

1 skúlastova 4 metrar breið og 7,20 metrar long 2,35 metrar høg
 1 skúlastova 4 metrar breið og 10,00 metrar long 2,35 metrar høg
 1 serstova 4 metrar breið og 6 metrar long 2,35 metrar høg
 1 roykirúm 4 metrar breitt og 3,85 metrar langt 2,35 metrar høg
 1 dagligstova 9,70 metrar breið og 6,30 metrar long
 1 køkur
 1 grovkøkur
 1 ljóstak- og bókarúm
 1 skrivstova/telefonrúm til lærarar/starvsfólk
 1 skrivstova til skúlaleiðaran
 1 WC er í hvørjum enda í stovuhæddini.
 1 gongd er í báðum endum. Hon er 1,50 metrar breið.

Loftshæddin

Loftshæddin er í tveimum. Annar parturin er næmingagongdin, og hin parturin er starvsfólkagongin. Ein hurð skilir báðar partarnar. Á næmingagongini eru 12 tvey-manna kømur við vaski í hvørjum kamari. Við norðara endan á gongini eru trý wc við vaski og eitt rúm til goymslu til skúlans seingjarklæði o.a. Á starvsfólkagongini eru 5 kømur/rúm, sum verða nýtt sum slík. Á hesi gongini er eitt wc við brúsu, sum næmingarnir eisini nýta.

Viðm. Teir allar flestu næmingarnir, sum koma á skúlan, vilja helst hava kamar sjálvir, og tað kann vera sera trupult at fáa tveir at vera saman um eitt kamar. Eisini er svøvnlagið so vánaligt hjá fleiri næmingum, at teir als ikki vilja sova í ovaru síðu móti landsvegnum. Næmingarnir fara vanliga í kjallaran undir brúsu, men tað eru ikki allir, ið unnast við hetta, tí teir skulu tvær hæddir niður, og har er ikki so unniligt, kalt og í vánaligum standi.

Ovastaloft

Á ovastalofti er gólv lagt í, og það eru 2,20 metrar frá gólvnum upp undir hanabjálkarnar. Tríggir kvistar eru á niðaru síðu við stórum vindeygum, men teir eru rættiliga smáir. Tvey vindeygu eru í hvörjum enda á ovastalofti. Engin trimpul er her. Góð trappuþpgongd er í báðum endum upp á loftið. Ovastaloftið hefur tætt tróður úr plögðum viði. Seks lampustöð eru á loftinum, og ein lítil goymsla er til dýnur, koddar o.a. Í hesi goymslu er ein radiatorur.

Kjallarin

Í niðaru síðu í endanum móti Hósvík er eitt rúm 14 metrar langt og 3,2 metrar breitt. Eitt lítið vindeygað er í tí og ein sera lág hurð, so tú mást krúpa inn og út. Í 9 metrum av hesum rúmi eru 2,35 metrar upp undir loftið og í 5 metrum eru 2,20 metrar upp undir loftið. Her er tí gátt á, og er hon umleið 15 cm. Ovari parturin er ikki grivin út, men hann kann gravast út - tó má roknast við nakað av sprengiarbeiði í landsynningspartinum. Tjúkkur veggur gongur sum eitt slag av skílarúmi og ber millum kjallarárúmið og það, sum ikki er grivið út. Fýrrúmið er eisini á niðaru síðu. Það er 5,05 langt og 3,55 metrar breitt, og har er eitt vindeyga. Omanfyri fýrrúmið er heldur ikki grivið út.

Frítíðarrúm er í niðaru síðu í norðara enda. Það er 6,60 metrar langt og 3,55 metrar breitt. Tvey vindeygu eru á niðaru síðu. Hetta rúmið er nýliga innrættað av einslistum til frítíðarvirksemi og roykistovu, tí það er sera óheppið at hava roykistovuna upp at borðstovuni og matinum.

Í norðara enda í kjallaranum er góð inngongd. Innast í hesi gongini er eitt brúsurúm við vaski, men ongum wc. Oman fyri gongina er stórt óinnrættað rúm, ið er 8,15 metrar langt fram við landsvegnum og 3,55 metrar breitt. Eitt dupult vindeygafak er í ovaru síðu. Loftshæddin er her 2,60 m og 2,45 m í teim 2,90 m eystast. Her er eisini ein stoypt gátt á. Í hesum rúmi stendur vaskimaskinan og turkitrúmlan. Hurðar eru millum øll rúmin í kjallaranum. Frystiboksirnar standa í tí fyrsta kjallarárúminum.

Av omanfyri nevnda yvirliti sæst, at møguleikarnir eru nógvir at fáa eina bókliga og verkliga undirvísing við Áir, men um tær verkligu útbúgvingarnar og/ella arbeiðsroyndirnar skulu takast við, so verður neyðugt í summum førum at leita sær aðrastaðni, t. d. á teknisku skúlarnar.

17. SKJAL IV

Frágreiðing frá Karolinu Petersen

Karolina Petersen,
fyrirstøðukvinna,
Alv-skúlin,
við Áir.

Tórshavn, 23.januar 1996.

Endurbúgving við Áir árin 1959 - 1996.

Nú framtíðin hjá Alv-skúlanum skal verða lögð til rættis, skal eg sum fyrirstøðukvinna á skúlanum, frá byrjan og til í dag, greiða frá, hvussu endurbúgvingin er farin fram við Áir.

Fyrstu árin var skúlin í prestagøðinum í Hvalvík, men av tí, at húsarúmdin var avmarkað, vóru fá fólk til hvørt skeiðið. Sjálvsognarstovnurin Alv varð stovnaður á várið í 1956 fyri at samskipa søluna av framleiðsluni hjá avlamisfólki kring landið.

Tá Føroya Landsstýri lat Stóru Hús við Áir til nýtslu til avlamisskúlan í 1959 fekk skúlin góð hólisviðurskipti.

Húsini vóru stór og ljós við góðum hita- og sanitetsumstøðum, fleiri hølum sum kundu nýtast til undirvísing, nógvum sovurúmum til næmingar og íbúð til fyrirstøðufólk og starvsfólk. Skúlin fekk hartil vakra umhvørvið á hvalastøðini við Áir sum frítíðarøki.

Nú var møguligt at hava nógvar næmingar ísenn. Í frítíðini kundu teir standa á seiðabergi og flota bát. Um summarið var hvalastøðin í gongd og har hendi nógv, sum var áhugavert at fylgja við.

Til fyrsta skúlaárið við Áir, sum byrjaði 1.november 1959, komu 15 avlamisfólk. Tey ynsktu at fáa eina framíhjáinntøku aftrat avlamisrentuni. Undirvíst varð í sama handaverki sum í Hvalvík.

Men longu tá, var ivi um hettar arbeiði. Hildið var, at tað gav ov lítið í mun til stríðið, sum var av tí. Og tað kundi, í hvussu so er, ikki koma undir heitið endurbúgving. Tí gjørdi eg av at royna við handilsskúlaundirvísing.

Komandi árin var skúlin" blandaður". Nøkur fólk komu fyri at læra handaverk og onnur til at ganga á handilsskúla, inntil skúlin gavst við frálærni í handaverki. Ein sölubúð og ein avgreiðsla vórðu settar á stovn í Havn til at taka sær av söluni og vera framleiðaranum til hjálpar.

Alv- sölubúðin hevur selt væl. Í 1991 var sòlan 1 milj.kr. fyri vøru frá 120 fólkom kring landið. Partvíst av ringu tíðunum og partvíst, tí at fleiri heimavirkið eru komin kring landið, var sòlan í 1994 minkað til 511.000 kr.

Vanlukkutryggingarráðið stuðlaði handilsskúlaætlanunum. Men formaðurin fyri skúlastjórnini, ríkisumboðsmaðurin, var skeptiskur. Við meg, segði hann, at hann vildi ikki taka móti frá mær og eg kundi gott hava ein skúla fyri avlamin, men: "De må ikke drømme om at tage folk ind fra gaden og tro at de kan tage nogen eksamen, for det er umuligt". -

Tá kundi eg havt mist móti.- Eg helt tó, at eitt handilsskúlaprógv á lægsta stigi, máttu vanliga gávað fólk kunna klára, og at skrivstovuarbeiði var lætt arbeiði og rætt at royna, tá tað nú var so heppi, at tørvur var á skrivstovufólki bæði á bygg og í Havn. Handilsskúlin byrjaði tí á heystið 1960.

Várið eftir fekk skúlin loyvi til próvtøku frá Handelsministeriet og fyrstu fyra næmingarnir tóku HMX-prógv.

Tey, sum ikki fingi prógv, fingi gagn av skúlanum sum forskúla til aðra læru. Ung gingu eitt- tvey ár við Áir, inntil tey dugdu nóg mikið til at fara í læru ella til aðra útbúgving.

Um summarið 1961 kom eg inn í ein sporvogn í Keypmannahavn. Tá var ríkisumboðsmaðurin har. Hann kom at ynskja mær tillukku við tí góða úrslitinum hjá fyrstu næmingunum og legði aftrat: "De havde ret. Det var mig, der tog fejl."

At fyrstu næmingarnir fingi prógv og arbeiði, gav mót til at halda áfram. Góðskan av undirvísingini kundi einans metast av úrslitunum hjá næmingunum.

Vanlukkutryggingarráðið var eisini sinnað til at halda fram við handilsskúlanum.

Skúlin við Áir skuldi fyrstu tíðina rekast sum privat-skúli hjá mær, eins og skúlin hevði verið tað í Hvalvík. Hetta var ein tung skipan rakstarliga. Skúlapeningurin kundi koma so seint, at eg mátti leggja út fyri raksturin sjálv.

Aftaná trý ár við Áir, yvirtók Alv skúlan, sum tá kom at eita Alv-skúlin. Alv hevði sama formann og næstformann sum Vanlukkutryggingarráðið, dómarnir og landslæknan, og teir høvdu altíð verið góðir stuðlar hjá skúlanum.

Tá Alv hevði yvirtikið raksturin av skúlanum, fekk Alv útreiðslurnar av skúlanum goldnar av Vanlukkutryggingarráðnum við einum fyribilsgjaldið og síðani varð undirskotið goldið árið eftir. Men fyribilsgjaldið var minni enn tað, sum brúk var fyri. So tað kom at vera eginognin hjá Alv, sum kom at halda skúlanum uppi, til undirskotið var goldið. Eginognin var peningur, sum Alv hevði savnað saman við merkjasølu o.t.

Vanlukkutryggingarráðið sendi skúlanum upplýsingar um tey, sum ráðið vildi geva játtan til endurbúgving, um teirra skúlagongd, brek oa. Út frá tí, varð skúlin biðin um at gera eina meting til ráðið, um viðkomandi kundi klára handilsskúlan.

Fyri avlamisfólk var galdandi, at fingur tey ikki endurbúgving og arbeiði, høvdu tey rætt til at fáa avlamisrentu. So stórus peningur var at spara hjá tí almenna, um avlamisfólk kundu fáa arbeiði.

Undirvísingin.

Skúlaárið byrjaði 1.oktober og endaði mai-juni. Næmingar komu úr øllum oyggjum og búðu fast á skúlanum. Gift fólk fingur fría ferð heim 14.hvønn dag, ógift triðju hvørja viku.

Skúlin hevði sama pensum sum aðrir handilsskúlar, men av tí, at talan var um brekaðar næmingar og tilkomin fólk, sum ikki "høvdu sett fjøður á blað" síðani barnaskúlan, kundi undirvísingin ikki fara ov skjótt fram.

Skúladagurin byrjaði klokkan 9. Fríkorterini vóru ikki eftir klokku, men tá tað hóskaði inn í undirvísingina. Døgurði var klokkan 12 og eftir døgurða hvílitími og frítíð til kl.3.

Flestu næmingarnir fingur sær blund aftaná døgurða til drekka stóð á borðinum klokkan tvey. So vóru tímar aftur frá 3 til 5, nátturði klokkan 6 og tímar aftur frá 7 til 9. Eftir tað drekka og kvøldhugni.

Skúlin kendi til sjúkur og brek hjá næmingunum og kundi tí vísa neyðugt umhugsni ímóti teimum. Tað var ikki óvanligt, at næmingur í tímanum kundi siga við læraran, at hann var ikki væl fyri, ella ikki orkaði at sita leingi og so fekk hann loyvi til at fara úr tíma og møguliga leggja seg eina løtu, uttan nakað hóvasták.

Tær sjúkur og brek, sum næmingarnir kundu hava, vóru: slitin ryggur, rørsлубrek, sukursjúka, livursjúka, nýrasjúka, epilepsi, ovurviðkvæmi, krabbamein, sinnissjúka, hjartasjúka og aðrar.

Handelsministeriet sendi skúlanum læsiætlanir. Lærgreinarar fyrsta árið vóru: bókhald, handilsrokning, føroyskt, danskt, samfelagslæra og handilslæra.

Royndur skrivstovumaður var lærari í bókhaldi og í handilslæru, maður mín hevði danskt, føroyskt og samfelagslæru og eg hevði handilsrokning.

Við árunum fingur vit lærarar úr grannabygdunum at hjálpa okkum aftaná teirra egnu skúlatíð. So tóku maður mín og eg fyrrapartstímar og hinir lærararnir seinna partar og kvøld. Alv-skúlin hevði ikki kunnað virkað uttan hesa

hjálp frá lærarunum í grannabygdunum.

4.

Ikki fyrrenn 20 ár aftaná byrjan, fekk Alv- skúlin egnan fastan lærara.

Dagliga húsarhaldið tóku ein kókikona og arbeiðisgentur sær av. Tær skaptu tann hugna, sum er neyðugur á einum slíkum skúla.

Tá næmingarnir vóru so ójavnir av aldri, frá 16-árum til 55-60 ár og kunnleikastøðið var sera ójávnt, mátti undirvísingin verða lögð serliga til rættis.

Ung kundu hava verið innlögð leingi á sjúkrahús sum børn, vegna teirra brek og tí vera afturútsigld við skúlagongd, men tey kundu hava góð evni fyri tað. Tey eldru søgdu, at tey høvdu gloymt alt, tey høvdu lært í barnaskúlanum.

Tildømis søgdu nóg, tá tey skuldu byrja í mínum rokni-tímum, at tey høvdu gloymt alt um brøk. So eg mátti fyrstu tíðina ganga borð frá borði og læra hvønn einstakan. Men skjótt gekst at "minnast brøk", so tey kundu fáa felags undirvísing.

Teir flestu tilkomnu næmingarnir høvdu ringt mót. Tað lá frammarlaga hjá teimum, at "hettar fari eg aldrin at klára". Tað, sum fekk teir at royna, var tankin um at sita heima, uttan nakað arbeiði at fara út til, og at skula liva av eini avlamispensi, sum bert var ein triðingur av vanligari arbeiðisløn.

So neyðugt var við nógvum samrøðum fyri at geva teimum mót til at halda áfram. Av tí, at lærararnir vóru saman við næmingunum til máltíðir og til aðrar tíðir, lá væl fyri at prátta um skúlamál og samfelagsmál yvirhøvur.

Teir dugnaligu næmingarnir hjálptu teimum veiku í frí-kortum og um kvøldið. Samanhaldið millum næmingarnar við Áir hevur altíð verið gott, næmingarnir komu at hava týðning fyri hvønn annan og nógvir gjerdust vinir fyri lívið.

Tosað varð við næmingarnar um teirra framtíðarmøguleikar. Eg mátti siga teimum, at vit vildu fegin hjálpa teimum, men í veruleikanum var tað bert ein, sum kundi hjálpa teimum og tað vóru tey sjálvi. Vit kundu vísa teimum vegin, men tey skuldu sjálvi gera arbeiðið og eingin fekk nakað forerandi, tí próvtøkan var hin sama hjá okkum sum á øðrum handilsskúlum.

Uppundir próvtøku vórðu givnir eykatímar og venjing við uppgávum frá árunum fyri. Nógvir av tilkomnu næmingunum høvdu ikki verið til próvtøku fyrr og kundu stúra illa.

Próvtøkuuppgávnar fingur vit frá Handelsministeriet. Vit høvdu sjálvi ábyrgd av próvtøkuni. Hon gekk strangliga " eftir bókini", uttan ta einu ferðina, tá próvdómari var komin úr Havn til munnliga próvtøku.

Áðrenn byrjað varð, komu grindaboð og grindin kom fram-
við skúlanum. Tá varð semja gjörd ímillum próvdómara og
næmingar, at tey skuldu øll fyrst fara í grind í Hvalvík
og steðga við próvtøku, til grindadrápið var av.
Og so varð gjørt.

Aftaná próvtøku.

Aftaná próvtøku kendi skúlin tað sum sína skyldu, eisini
at fáa næmingunum arbeiði. Tosað var við tey um, hvat
tey høvdu hug til. Teimum, sum høvdu evnini, varð mælt
til at fara víðari til aðrar útbúgvingar ella at fara í
læru. Tey flestu av teimum tilkomnu vildu fáa eitt
arbeiði sum skjótast.

Skuldi tað vera skrivstovuarbeiði, varð stílað eftir
arbeiði á almennum stovnum. Har var lønin best og ar-
beiðið tryggast. Annars kundi arbeiði vera á reiðara-
virkjum, smá- og heilsølum, timbur- og bilasølum osfrv.

Tá næmingar høvdu fingið arbeiði, kundu bæði teir og
arbeiðisgevari teirra, venda sær til skúlan, um trupul-
leikar stungu seg upp á arbeiðisplássinum.

Úrslit og hagtøl.

Hjálagt verða lögð hagtøl skúlans frá 1977 og 1992.

Tølini vísa, at tveir triðingar av Alv-næmingunum fingi
arbeiði. Tey, sum ikki komu í arbeiði, vóru tey, sum
vóru blivin sjúk aftur og kvinnur, sum áttu børn og ikki
lögðu í at hava útiarbeiði. Nøkur vóru deyð.
Endurbúgvingin var miseydnað hjá einum av tiggju.

Skúlin gjørdi einaferð eitt yvirlit yvir, hvørji stórv,
næmingarnir kundu taka á seg, tá teir vóru lidnir at út-
búgva seg. Fimm gjørdust lærarar, fýra fulltrúar á al-
mennum skrivstovum, tveir pantifútar, ein urmakari osfr.

Ein kanning er somuleiðis gjørd av arbeiðisstøðuni hjá
gomlum Alv-næmingum. Roknað verður við, at minst 120
Alv-næmingar eru í arbeiði í dag. Um ársinntøka teirra er
120.000 kr., er samlaða ársinntøkan 14,4 milj.kr. Harav
fær hitt almenna uml. 6-7 milj.kr.innaftur í skatti.

Um teir ikki høvdu arbeiði, og ístaðin fingi avlamis-
pensiún, sum teir, uttan endurbúgving, høvdu havt rætt
til, hevði talan verið um eina samlaða pensiónsupphædd
uppá 7 milj.kr. sum hitt almenna skuldi goldið teimum
árliga.

Endurbúgving er altíð ein vinningur, tá hugsað verður
um lívskvalitet hjá teimum brekaðu. Men vinningur er
eisini í peningi fyri hitt almenna. Um bert EITT ungt
brekað fólk fær arbeiði, er sparingin fyri hitt almenna
meira enn kostnaðurin av einum skúlaári við Áir.

Eitt 25-ára gamalt avlamisfólk við ongum arbeiði eigur

at fáa avlamispensión í 40 ár à minst 60.000 kr.pr.ár,
ella 2,4 milj.kr. til 67-ára aldur.
Eitt skúlaár við Áir kostar vanliga 2 milj.kr.

6.

Alv-skúlin í dag.

Tað var stór broyting fyri skúlan, tá vegasamband kom
ímillum býir og bygdir. Næmingar koma nú í skúla við
egnum bili ella bilrutu. Næmingar úr Suðuroy, Sandoy,
Vágoy og Norðuroyggjum búa framvegis á skúlanum.

Men størstan týðning hevði tað, at skúlin í 1980 fekk
fastan lærara, Øssur av Steinum. Hann hevur útbúgving
sum fólkkaskúlalærari, men hann hevur eisini fingið sær
útbúgving í handilsfakum og sum lestrarvegleiðari.

Hann hevði í fleiri ár verið tímalærari við Alv- skúlan,
og hann og konan høvdu ein vetur avloyst meg sum kvöld-
og náttarvakt eina ferð um vikuna.
So Øssur kendi væl skúlan.

Hann gjørdist skjótt dagligur leiðari av skúlanum við
ábyrgd av frálæruni, sum eg eftir so nógv ár vildi
sleppa frá. Fyrisitingina av skúlanum havi eg framvegis.

Skúlin við Áir hevur nú skúlatíð sum aðrir skúlar.
Teir næmingar, sum búa heima, fara heim eftir skúla-
tíð. Men nøkur eru fastbúgvandi og skúlin hevur kvöld-
og náttarvakt, so næmingarnir eru ongantíð einsamallir.

Skúlans pensum er broytt nógv frá byrjan.Lærugreinar
eru tiknar burtur og aðrar, sum hoyra nýggju tíðini til,
td. datalæra og kommunikatió, eru komnar ístaðin.

Krøvini til HMX-prógv gjørdust við tíðini so stór, at
næmingar, sum ikki høvdu 9.fl.prógv, áðrenn teir komu
á skúlan, máttu ganga í tvey ár. Fyrst til eitt fyri-
reikingarár, áðrenn HMX-árið.

Fyri at hesi skuldu "fáa nakað afturfyri" fyrra árið,
lótu vit tey fara upp til 9.fl.próvtøku í einkultfakum
á Oyrbakka.

Eftir áheitan frá Vanlukkutryggingarráðnum, fór skúlin
í 1987 at geva frálæru til fult 9.fl.prógv. Tá fekk
skúlin ein fastan lærara aftrat. Harafturat eru tveir
tímalærarar í handilsfakum.

Frá 1989 varð gingið frá frálæruni til HMX-prógv og
farið yvir til frálæru til FHS-prógv, tí at eitt FHS-
prógv gevur betri framhaldsmøguleikar fyri næmingin.

Undirvísingin verður framvegis lögð til rættis við at-
litið til, at næmingarnir hava so ymiskt kunnleikastøði.

Arbeiðið á einum avlamisskúla er meira krevjandi enn á
vanligum skúlum. Næmingarnir hava nógv trupulleikar,
sum teir skulu hjálpast við. Dagligi leiðarin og hinir

lærararnir, brúka enn sum áður, væl av tíð til at tosað við teir um teirra viðurskipti.

7.

Tá skúlin er liðugur, verður roynt eftir arbeiði til næmingarnar. Tað er ikki lætt í hesum arbeiðsloysistíðum. Í ár hava tveir Alv-næmingar fingið arbeiði.

Framtíðin hjá Alv-skúlanum.

Skúlin hevði skúlaárið 1988/89 27 næmingar. Tað gekst teimum væl og fleiri av teimum finga arbeiði. Í 1993 vóru 18 næmingar fyrru helvt av árinum og 11 seinnu helvt av árinum.

Búskaparlíga afturgongdin í Føroyum gjørdi, at nógvar varð spart uppá endurbúgving. Meira enn uppá aðrar sosialar útreiðslur. Í 1988 vórðu brúktar 11 milj.kr. til endurbúgving og í 1994 7 milj.kr., ein minking uppá 36 %. Í 1990 vóru 243 persónar undir endurbúgving og í 1993 183 persónar, ein minking uppá 25 %.

Í 1988 varð tann broyting gjørd í sosiallóginum, at tað ikki skuldi vera Vanlukkutryggingarráðið, sum skuldi avgerða, hvør ið skuldi fáa endurbúgving, men Almennastovan.

Seinastu árinum hevur skúlin haft 9-10 næmingar hvørt hálfvár í tveimum flokkum, fimm í hvørjum flokki, meðan pláss er til 24 næmingar, tólv í hvørjum flokki.

Skúlin hevur havt nógvar umsøkjara, men tey eru ikki øll sloppin inn, hóast pláss hevur verið á skúlanum.

Alv-skúlin hevur undirskotsdekning, so tá 10 næmingar koma á skúlan, so skal kortini gjaldast sum fyri 24, tí flestu útreiðslur eru fastar útreiðslur.

Tískil kundi skúlin havt tikið øll, sum høvdu søkt, tað hevði ikki kostað meira og fleiri høvdu kunnað fingið endurbúgving.

Almennastovan hevur ikki brúkt sama arbeiðshátt sum Vanlukkutryggingarráðið. Hon hevur ikki biðið um Alv-skúlans metingar av umsøkjara til skúlan. Skúlin hevur fingið næmingarnar, uttan at kenna teirra kunnleikastøði og uttan at vita, hvørji brek, tey hava.

Næmingasamansetingin er eisini broytt. Nú sleppa fólk við vanligum brekum ikki longur á Alv-skúlan. Tey verða biðin um at fara í barnaskúla fyri har at fáa sær 9.fl.prógv.

Vilja hesi brekaðu sleppa á handilsskúla, verða tey biðin um at søkja inn á vanligar handilsskúlar, óansæð teirra kunnleikastøði og sleppa tey ikki inn har, fáa tey als ikki endurbúgving til skrivstovuarbeiði.

Einkjur og einsamallar mammur, sum nógvar hava verið við Áir og allar finga arbeiði aftaná, sleppa heldur ikki longur inn á Alv-skúlan.

Alv-skúlin fær nú fólk við øðrvísi brekum enn fyrr, fólk við ferðsluskaða, sum ikki klára seg í vanligum skúla, fyrrverandi misbrúkarar og fólk, sum eru onkursvegna serliga brekaði.

Skúlin kann tí í dag hava nógvar umsøkjjarar til skúlan, sum hoyra til bólkin, sum fyrr slapp á skúlan, men sum nú ikki sleppa inn, tí at Almennastovan sigur teimum nei.

Skúlin hevur verið illa við av, at skula siga nei til brekaði fólk, tá pláss er á skúlanum. Serliga, tá vit vita um ung brekaði, sum, tá tey ikki eru sloppin á Alv-skúlan, hava verið noydd til at fara til Danmarkar fyri at fáa sær endurbúgving har.

Vit skuldu verið farin frá tí tíðini, tá brekaðir føroyingar vóru noyddir at fara til Danmarkar fyri at verða hjálptir.

Føroya Løgting hevur samtykt, at evnaveik skulu ikki longur verða send til Danmarkar. Sama regla skuldi verið galdandi fyri onnur brekaði, at tey skulu ikki noðast at fara til Danmarkar fyri at fáa hjálp.

Løgtingið hevur eisini samtykt, at brekaði skulu hava framíhjárætt til arbeiði hjá tí almenna, sum tey eru før fyri at røkja. Men brekaði fáa ikki brúkt henda framíhjárætt, tá tey ikki sleppa at endurbúgva seg.

Alv-skúlin fær ikki hjálpt teimum, tá skúlin, við tí skipan, sum er, ikki hevur loyvi til at taka brekaðar næmingar inn, hóast pláss er fyri teimum.

Hesi arbeiðisviðurskifti eru tey, sum hava gjørt, at Alv-skúlin hevur ynskt, at skúlin skal hava loyvi til at arbeiða meira sjálvstøðugt enn í dag fyri at vera til gagns fyri so nógv sum møguligt.

Tað er framvegis so - 35 ár aftaná, at handilsskúlin byrjaði við Áir - at handilsútbúgvingin er ein generel útbúgving, ið gevur atgongd til ein stóran part av tí føroyska arbeiðismarknaðinum, bæði innan tann almenna og tann privata sektorin.

Undirritaða heldur tí, at handilsskúlaútbúgvingin framvegis eigur at vera týðandi partur av tí endurbúgving, ið fer fram á Alv-skúlanum.

Karolina Petersen

Karolina Petersen,
fyrstøðukvinna.

Alv-skúlin,
við Áir.

20.5.92.

Eftirkanning av næmingum, sum hava tikið HMX-ella
FHS-prógv á Alv-skúlanum frá 1980 til 1991.

íalt	88 næmingar	
	49 kvinnur	56,7 %
	39 menn	44,3 %
Av teimum:		
arbeiða í dag	43 næmingar	48,9 %
útbúgva seg víðari, á H.H., Fiskiv.o.a.	12 -	13,6 %
	55 næmingar	63,5 %
arbeiða ikki:		
vegna sjúku	5 næmingar	5,7 %
vegna arbeiðisloysi	17 -	19,3 %
vegna smærri børn	8 -	9,1 %
ókend støða	3 -	3,4 %
	88 næmingar	100,0 %

Teir flestu av hesum næmingum hava tikið 9.fl.prógv á
Alv-skúlanum fyrst. Undantikin eru bert tey, sum hava
eitt fyrireikingarprógv frammanundan, td.fiskimenn við
skipara- ella stýrimannsprógvið o.tl.

Umframt teir, hava 33 aðrir næmingar gingið
í 9.flokk á skúlanum. Her hevur úrslitið verið:

Tikið 9.fl.prógv	9 næmingar	27,3 %
Kláraðu ikki 9.fl.støði	5 -	15,2 %
Rýmdu eftir stutta tíð	9 -	27,3 %
Forsømdu ov nógv	5 -	15,2 %
Givnir vegna sjúku	2 -	6,1 %
Givnir v.trupull.v.Alm.st.	2 -	6,1 %
Deyð	1 -	3,0 %
	33 næmingar	100,2 %

15/2-1977

Eftirkanning av næmingum, sum hava gingið á handilsskúlan við
Áir frá 1960 til 1972.

Gjörd 1. februar 1977.

Íalt

84 næmingar	
22 kvinnur	26,2%
62 menn	73,8%

Av hesum tóku handils-

medhjálparprógvi 52 næmingar 61,9%

Av 84

arbeiða í dag	52	
ganga í skúla	2	<u>2,4%</u>
		64,3%

Arbeiða ikki

vegna sjúku	9	10,7%
deyð	5	6,0%
gentur giftar ella eiga barn	10	11,9%
hava onki arbeiði	3	<u>3,6%</u>
		32,2%
ókend støða	3	<u>3,6%</u>
		<u>100,1%</u>

15/2-1977

Eftirkannan av næmingum, sum hava gingið á Alv-skúlan við Áir í 1972/73 og 1973/1974.

Gjerd í februar 1977.

Ialt	32 næmingar	
	11. kvinnur	34,4%
	21 menn	65,6%
av hesum tóku handilsprógv	21 næmingar	65,6%
Góvust vegna sjúku	5 menn	15,6%
tí teir ikki kláraðu skúlan	4 menn	12,5%
skuldu koma aftur seinri	2 gentur	6,3%
Av 32 næmingum <u>arbeiða</u>	20	62,5%
ganga í skúla	13	9,4%
eru í læru	<u>1</u>	<u>3,1%</u>
	24	75,0%
<u>Arbeiða ikki</u>		
vegna sjúku	1	3,1%
deyð	2	6,3%
hava onki arbeiði fingið	<u>5</u>	<u>15,6%</u>
	8	100,0%

Av teimum sum ganga í skúla gongur 1 í studentaskúla,
 1 í realskúla og
 1 í tekniskan skúla í Danmark

47. Almenn störv til brekað

Ár 1982, mikudagin 15. december legði Karin Kjølbro, løgtingslimur, vegna Tjóðveldisflokkin fram soljóðandi

Uppskot til samtyktar

- I. Løgtingið áleggur landsstýrinum at bera tað so í bandi, at á øllum arbeiðsplássum undir landinum, herundir stovnar, ið verða figgjaðir av ríkiskassa og landskassa, skulu nøkur störv altíð vera sett við heilsuliga brekaðum fólki.
- II. Henda løgtingssamtykt verður, tá reglugerðin er gjørd, lýst í øllum føroyskum bløðum, eins og hon verður send øllum stovnsleiðarunum í seinasta lagi 1. apríl 1983.

Viðmerkingar:

Í mong ár hava vit biðað eftir eini støðu hjá tí almenna, kommunum, løgtingi og landsstýri, til tey brekaðu og gerandisdag teirra. Hugsað verður m.a. um móguleikarnar at klára seg á vegnum og í ferðsluni, móguleikarnar at koma inn og út í almennum bygningum eins og móguleikarnar fyri at fáa ein sjálvstøðugan bústað.

Spurningurin um endurbúgving og ávísing av arbeiði til brekað var tikin upp í 1977, við at ein stórur arbeiðsbólkur varð settur at gera álit um framtíðar endurbúgving í Føroyum. Til várs eru 5 ár liðin, síðan hetta álit var handað landsstýrinum; men alsamt er støða teirra brekaðu óbroytt.

Um so er, at hetta mál um endurbúgving er við at koma undir land, so er tað í tøkum tíma, men harfyri er hetta uppskotið als ikki óneyðugt. Spurningurin um arbeiði til brekað hevur altíð verið trupul, men

okkurt bendir á, at støðan er munandi versnað seinastu árin, tí tað sum heild er ilt at útvega arbeiði til allar vinnuførar hendur.

Eins og tað er støða Tjóðveldisflokksins, at allir føroyingar eiga okkara land, so er tað sannføring floksins, at øll í hesum landi skulu hava møguleikan at lívbjarga sær og sínum, soleiðis sum víst var á í uppskoti floksins hin 19. januar 1971 um skráseting av heilsuveikum og brekaðum fólki og kannan av arbeiðslfkindum teirra.

Av tí at tað er royndur lutur, at fatanin hjá stovnsleiðarum í summum førum er meiri negativ enn positiv — undantøk eru kortini — so eru hyggjuráðini helst at skipa fyri skeiðum fyri teimum, ið seta fólk í starv til tess at elva til størri góðsemi fyri hesum spurningi og til tess at ásanna, at slíkt tiltak saman við mongum øðrum, ið bera á sama borð, er neyðugt.

Tá vit hava fingið hesa skipan at rigga á almennum arbeiðsplássum, er vónandi vilji til at umhugsa somu tiltøk á privata arbeiðsmarknaðinum. Til tess at fyrbyggja illvilja móti hesum uppskoti skal dentur leggjast á, at ætlanin sjálvsagt er, at tey brekaðu so vítt gjørligt gerast kappingarfør við tey sokallaðu normalu.

1. viðgerð 16. december 1982. Málið varð beint í sosialu nevndina, sum 23. mars legði fram soljóðandi

Álit

Málið er lagt fram á ting av Tjóðveldisflokkinum og varð við 1. viðgerð hin 16. december 1982 beint í sosialu nevndina.

Málið snýr seg um at áleggja landsstýrinum at skipa fyri, at nøkur stórv hjá tí almenna altíð skulu verða sett við heilsuliga brekaðum fólki.

Undir viðgerðini í nevndini hevur tað víst seg, at breið semja var um, at hesin spurningur skuldi hava eina loysn. Allir politiskir flokkar hava eisini áður boðað frá góðum vilja til at útvega heilsuliga brekaðum stórv, sum tæy eftir teirra umstøðum hava møguleika fyri at røkja.

Tíðin sær eisini út til at vera komin til at fáa eina skipaða loysn á hesum øki í sambandi við, at endurbúgvingarstovnurin nú verður veruleiki sum alment virkandi stovnur.

Í staðin fyrir uppskot Tjóðveldisflokksins setir tí ein samd nevnd fram hetta

Uppskot
til
samtyktar

Álagt verður landsstýrinum at skipa fyrri, at á øllum arbeiðsplássum undir landinum, herundir stovnum, ið verða fíggaðir av landskassa og ríkiskassa í felag, skulu nøkur størv altíð kunna verða sett við heilsuliga brekaðum fólki.

Landsstýrið ger reglugerð hesum viðvíkjandi. Reglugerðin verður lögð fyrri sosialu nevnd lögtingsins til góðkenningar.

2. viðgerð 24. mars. Atkvøðugreiðslan á seinri fundi sama dag. Uppskot til samtyktar frá samdari nevnd í staðin fyrri upprunauppskotið samtykt við 31-0 atkvøðum.